

**MOĞOLİSTAN VE TÜRKiYE YÜKSEKÖĞRETİM
SİSTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI OLARAK
İNCELENMESİ**

**MONGOLIAN AND TURKISH HIGHER EDUCATION
SYSTEMS: A COMPARATIVE STUDY**

Gantuul ODONT

Hacettepe Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi
Bilim Dalı İçin Öngördüğü

Yüksek Lisans Tezi

olarak hazırlanmıştır.

2016

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼ę¼'ne,
Gantuul ODONT'un hazırladığı "Moğolistan ve T¼rkiye Y¼ksek¼đretim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi" başlıklı bu çalışma j¼rimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Y¼netimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı'nda Y¼ksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan Prof. Dr. Y¼ksel KAVAK

¼ye (Danışman) Yrd. Doç. Dr. Yusuf BADAĞAN

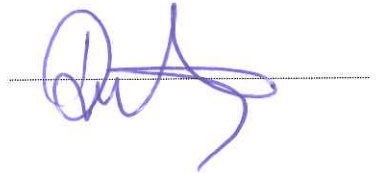
¼ye Doç. Dr. Murat G¼rkan G¼LCAN

¼ye Doç. Dr. şaduman KAPUSUZOğLU

¼ye Yrd. Doç. Dr. Didem KOşAR

ONAY

Bu tez Hacettepe ¼niversitesi Lisans¼st¼ Eğitim-¼đretim ve Sınav Y¼netmeliđi'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki j¼ri ¼yeleri tarafından...../...../..... tarihinde uygun g¼r¼lm¼ř ve Enstit¼ Y¼netim Kurulunca...../...../.....tarihinde kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Berrin AKMAN
Eğitim Bilimleri Enstit¼s¼ M¼d¼r¼

MOĞOLİSTAN ve TÜRKİYE YÜKSEKÖĞRETİM SİSTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ

Gantuul ODONT

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, Moğolistan ve Türkiye yükseköğretim alt sistemlerinin tarihsel gelişme aşamalarının, örgütsel yapılarının ve yönetsel işleyişlerinin nasıl olduğunu, benzer ve farklı yönlerinin neler olduğunu karşılaştırmalı olarak incelemektir.

Araştırma, temel olarak doküman incelemesine dayalı olarak yürütülmüştür. Konu ile ilgili çeşitli kaynaklardan, iki ülkenin yükseköğretim sistemleriyle ilgili yürürlükte olan mevzuattan, internet ağı bilgilerinden, tez, kitap, dergi, makale gibi basılı bilimsel çalışmalardan yararlanılmıştır.

Moğolistan ve Türkiye yükseköğretim alt sistemleri bazı alt problemler çerçevesinde ele alınarak incelenmiştir. Öncelikle Türkiye ve Moğolistan yükseköğretim alt sistemlerinin tarihsel gelişim aşamalarına ilişkin bulgu ve tartışmalara yer verilmiştir. Daha sonra iki ülkenin yükseköğretim alt sistemlerinin örgütsel yapıları incelenmiş, genel çerçeveyi çizen yasal düzenlemelere yer verilmiştir. Son olarak da, Türkiye ve Moğolistan yükseköğretim alt sistemlerindeki yönetim işlerinin uygulamada nasıl gerçekleştiği konusu, bu konularla ilgili araştırma bulguları çerçevesinde ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Çalışmada, Türkiye’de yükseköğretim alt sisteminde daha kapsamlı ve sık değişen yasal düzenlemelerin varlığı ile her iki ülke için de geçerli olmak üzere, sürekli büyüyen bir yükseköğretim alt sisteminin olduğu tespit edilmiştir. Yükseköğretim iki ülkede de merkeziyetçi sayılabilecek bir karaktere ve ağırlıklı olarak devlet tarafından finanse edilen bir yapıya sahiptir. Moğolistan yükseköğretim alt sisteminin daha esnek ve katılıma açık bir yapıda olduğunu destekler yönde bulgular mevcutken, yükseköğretim kurumlarını bir çatı altında toplayan, şemsiye kurum niteliğinde bir birimin olmamasının işleyiş açısından bazı düzensizliklere yol açtığına ilişkin araştırma bulgularının olduğu görülmektedir. Çalışmada ortaya

ıkan bir başka sonuç da uluslararası değişim programlarına katılım oranının Türkiye’de daha yüksek olmasıdır.

Ulaşılan sonuçlara dayalı olarak; Türkiye’de yükseköğretim alt sisteminin yönetimi konusunda eşgüdüm ve işbirliği sağlamanın ötesine geebilecekle aşırı merkezietçi yasal düzenleme ve uygulamalardan kaçınılmasına yönelik önerilere yer verilmiştir. Özellikle sistem içindeki farklı kurulların seçimi ve işleyişi konularında daha katılımcı düzenlemelere ve uygulamalara gidilebileceği önerilmiştir. Moğolistan için ise; yükseköğretim kurumlarını bir çatı altına toplayan merkezi ulusal bir kurumun oluşturulabileceği ve kurumların kendi olanaklarını kullanarak ek finansman kaynakları yaratabilmeleri konusunda yasal düzenlemelerin yapılabilceği önerilmiştir. Özel niversitelerin açılma koşullarının ve denetimlerinin yeniden gözden geçirilmesi konularında da öneriler sunulmuştur.

Anahtar sözcükler: Türk Eğitim Sistemi, Moğol Eğitim Sistemi, yükseköğretim, tarihsel gelişim, örgütsel yapı, yönetsel işleyiş.

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Yusuf BADA VAN, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı

MONGOLIAN AND TURKISH HIGHER EDUCATION SYSTEMS: A COMPARATIVE STUDY

Gantuul ODONT

ABSTRACT

The purpose of this research is to examine the historical stages of development, organizational structures and administrative and managerial processes of higher education subsystems of Mongolia and Turkey and the similarities and differences between these subsystems.

The research was basically carried out via document review. In this regard relevant resources, legislations of higher education systems of the two countries, knowledge at web, thesis, dissertations and published scientific studies such as books, periodicals, journals and papers were utilized.

Higher education subsystems of Mongolia and of Turkey were examined within the scope of certain sub problems. In the first place, findings and discussions regarding both countries' historical stages of development of higher education subsystems were mentioned. Then, organizational structures and legislations which form general framework were studied. In conclusion, within the scope of relevant study findings, it was tried to reveal administrative and managerial practices at higher education institutions in both country.

It was found that there were more comprehensive and ever-changing legislative regulations in higher education system of Turkey. On the other hand, an ever-growing and expanding subsystems in both of the countries were observed. It was also found that higher education subsystem in both of the countries were centrally administered and financed overwhelmingly by their governments. While there were findings supporting that Mongolian higher education system is more flexible and participatory, there also were findings regarding, absence of an umbrella organization which gather all the institutions under a single roof seemed to cause some disorders in terms of administrative processes of coordination and cooperation. Another finding has revealed that Turkey's level of participation to international student and scholar exchange programs was higher.

Some recommendations are arrived at on the basis of the results of the study. These are summarized as follow: Concerning the administration of Turkish higher education system, the central unit of it namely Higher Education Council which seems predominantly using centrally exerted excessive authority, is expected to operate the subsystem through only coordinating and cooperating processes. It is also suggested that there may be some arrangements within the system which allow more participation to the councils.

The suggestion to the Mongolian side is that there should be a head unit in the subsystem to coordinate and cooperate the institutions. This unit may provide the higher education institutions with the required legislative arrangements for producing their own additional finance resources. It is also suggested that the measures required in the establishing of new private universities and their supervision procedures should be reconsidered.

Keywords: Turkish Education System, Mongolian Education System, higher education, historical background, organizational structure, administrative practice and implementation.

Advisor: Assist. Prof. Dr. Yusuf BADA VAN, Hacettepe University, Department of Educational Sciences, Division of Educational Administration, Supervision, Planning and Economics.

ETİK BEYANNAMESİ

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

İmza
Gantuul ODONT

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim sırasında ve bu çalışmanın ortaya çıkmasında değerli fikir, eleştiri ve teşvikleriyle yolumu aydınlatmış hocalarım sayın hocam Prof. Dr. Yüksel KAVAK'a, Doç. Dr. Şaduman KAPUSUZOĞLU'na, Doç. Dr. Murat Gürkan GÜLCAN'a ve Yrd. Doç. Dr. Didem KOŞAR'a, ayrıca bu çalışmanın her aşamasında bana yol gösteren yardımını eksik etmeyen bana destek olan çok değerli hocam ve danışmanım Yrd. Doç. Dr. Yusuf BADAVAN'a sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunuyorum.

Çalışmaya çok değerli katkılarını ve yardımlarını sunan arkadaşlarım Araş. Gör. Tuğba TURABİK ve Nurettin GÖKBULUT'a çok teşekkür ederim.

Her türlü destekleriyle beni bugünlere getiren, benden sevgilerini hiç esirgmeden hep yanımda olduklarını bildiğim, emeklerini ödeyemeyeceğim canım rahmetli babam Odont BUURAL'a, canım annem Balganjav BİGER'e ve sevgili kardeşlerime, bana hep destek olup yanımda duran bütün arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYANNAMESİ	vii
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xiii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi:	13
1.3. Problem Cümlesi:	13
1.3.1. Alt Problemler:.....	13
1.4. Sayıtlar:	13
1.5. Sınırlılıklar:	14
1.6. Tanımlar:	14
1.7. Araştırmanın Kuramsal Temeli	15
3.YÖNTEM	25
3.1. Araştırmanın Yöntemi.....	25
3.2. Evren ve Örneklem.....	25
3.3. Veri Toplama Araçları.....	25
3.4. Kapsam, Verilerin Toplanması ve Analizi	26
4.BULGULAR VE TARTIŞMA	27
4.1. Türkiye ve Moğolistan Yükseköğretim Alt sistemlerinin Tarihsel Gelişim Aşamaları ile Benzer ve Farklı Yönleri	27
4.1.1. Yükseköğretimin Türkiye'deki Tarihsel Gelişimi: Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi.....	27
4.1.1.1. Osmanlı Döneminde Yükseköğretim	27
4.1.1. 2. Cumhuriyet Döneminde Yükseköğretim	30
4.1.2. Yükseköğretimin Moğolistan'daki Tarihsel Gelişimi: Tek Partili ve Çok Partili Dönemi.....	40
4.1.2.1. Tek Partili Dönemindeki Yükseköğretim	40
4.1.2.2. Çok Partili Dönemindeki Yükseköğretim	46
4.1.3. Türkiye ve Moğolistan Yükseköğretim Alt Sistemlerinin Tarihsel Gelişmesindeki Benzer ve Farklı Yönleri.....	49
4.2. Türkiye ve Moğolistan Yükseköğretim Alt Sistemlerinin Örgütsel Yapıları ile Benzer ve Farklı Yönleri	51
4.2.1. Türkiye Yükseköğretim Alt Sisteminin Örgütsel Yapısı.....	51
4.2.2. Moğolistan Yükseköğretim Alt Sisteminin Örgütsel Yapısı	57
4.2.3. Türkiye ve Moğolistan Yükseköğretim Alt Sistemlerinin Örgütsel Yapıları Bakımından Benzer ve Farklı Yönleri.....	63
4.3. Türkiye ve Moğolistan Yükseköğretim Alt Sistemlerinin Yönetmel İşleyişleri ile Benzer ve Farklı Yönleri.....	66
4.3.1. Türkiye Yükseköğretim Alt Sisteminin Yönetmel İşleyişi.....	66

4.3.2. Moğolistan Yükseköğretim Alt Sisteminin Yönetsel İşleyişi	72
4.3.3. Türkiye ve Moğolistan Yükseköğretim Alt Sisteminin Yönetsel İşleyişi Açısından Benzer ve Farklı Yönleri	76
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	78
5.1. Sonuçlar	78
5.2. Öneriler	80
5.2.1. Araştırmacılara Dönük Öneriler	80
5.2.2. Uygulamaya Dönük Öneriler	80
KAYNAKÇA.....	82
EKLER DİZİNİ	88
EK 1. ETİK KURUL ONAY BİLDİRİMİ.....	89
EK 2. ORJİNALLİK RAPORU.....	90
ÖZGEÇMİŞ	91

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 1. Türkiye'deki Yükseköğretim Kurumlarının Sayısı.....	9
Çizelge 2. Türkiye'de Yükseköğretimdeki Öğrenci Sayıları	9
Çizelge 3. Moğolistan'daki Üniversitelerin Sayısı.	48
Çizelge 4. Moğolistan'da Yükseköğretimdeki Öğrenci Sayıları.....	48
Çizelge 5. Türkiye ve Moğolistan Yükseköğretim Alt Sistemlerinin Tarihsel Gelişim Aşamaları	50
Çizelge 6. Türkiye ve Moğolistan Yükseköğretim Alt Sistemlerinin Karşılaştırılması	65

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Türk Eğitim Sistemi.....	4
Şekil 2. Moğolistan Eğitim Sistemi.....	7
Şekil 3. Türkiye Yükseköğretim Kurulu Örgüt Şeması	56
Şekil 4. Moğolistan Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı Örgüt Şeması.....	58

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

ADB: Asian Development Bank (Asya Kalkınma Bankası)

EKBB: Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı

GSYH: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

MDHP: Moğolistan Devrimci Halk Partisi

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

MEK: Moğolistan Eğitim Kanunu

MHC: Moğolistan Halk Cumhuriyeti

MMÜ: Moğolistan Milli Üniversitesi

OECD: Organisation for Economic Cooperation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)

ÖSYM: Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi

T.C: Türkiye Cumhuriyeti

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

ÜAK: Üniversitelerarası Kurul

YZE: Yüksek Ziraat Enstitüsü

1. GİRİŞ

Bu bölümde öncelikle çalışmanın temelini oluşturan problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi yer almıştır. Daha sonra da problem cümlesi ve alt problemlerle, sayılılar, sınırlılıklar, tanımlar ve araştırmanın kuramsal temeline değinilmiştir.

1.1. Problem Durumu

İnsanlar, sosyal bir sistem içinde yaşamaya başladıkları günden bu yana, bir arada yaşamanın kurallarını da öğrenmek zorunda kalmışlardır. Yani toplumun var olabilmesi ve varlığını sürdürebilmesi için belli davranış kalıplarının, kuralların yerine getirilmesi gerekmiştir. Bütün bunları insan eğitim ile kazanmaktadır. Ertürk'e (1979) göre eğitim, bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme sürecidir (s. 12). Bu noktada, eğitim toplumun istediği bu davranış kalıplarını, kurallarını "istedik davranış"lar biçiminde bireylere kazandırmakla yükümlüdür. Her ulus istedik davranışları topluma kazandırmada, eğitim sisteminden yararlanır (Sarpkaya, 2013).

Eğitim sistemini çözümleyebilmek için öncelikle sistem kavramını ve öğeleri irdelemek gerekir. Sistem, küçük parçalardan oluşan, kendisi de aynı zamanda daha büyük bir sistemin parçası olarak işlevde bulunan bir bütündür (Kaya, 1993). Bu bağlamda sistemin gerçekleştireceği bir amacı vardır. Bu amacı gerçekleştirecek parçalar (alt sistemler) bir araya gelerek bütünleşmiştir. Parçalar da birbirine yaşamsal düzeyde bağlıdırlar. Bu bağlılık içinde amaca ulaşmak için sürekli etkileşmektedirler. Eğitim sistemi, ulusun tüm üyelerinin haklarını gerçekleştirmek ve devletin eğitimden beklediği yararları sağlamak için devletçe kurulan ve ülke düzeyinde yayılan eğitim örgütleri ve okullar bütünüdür (Başaran, 2007). Genellikle doğadaki varlıklar, doğal sistemler, mekanik sistemler ve toplumsal sistemler olarak üç ana gruba ayrılabilir. İnsan tarafından kurulan örgütler, birer toplumsal sistem ürünüdür. Eğitim örgütü de bir toplumsal sistemdir. Sistemin beş temel ögesi vardır. Bunlar: Girdi, süreç, çıktı, çevre ve dönüttür (Akçay, 2006).

Eğitim sistemleri, sistem yaklaşımı açısından bir takım alt ve üst sistemlerden oluşur. Türk eğitim sistemi üst sistemler, aracı üst sistemler ve temel sistemlerden oluşur. Bu sistemler ve özellikleri şunlardır;

Temel sistemi: Hiyerarşik olarak örgütlenmiş büyük sistemlerde, tabanda ürünü üreten örgüttür. Temel sistemler olmadan bunların üzerinde aracı ve üst sistemler kurulamaz. Okul öncesi, ilkokul, ortaokul, liseler, yaygın ve hizmet için eğitim merkezleri, fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, bağımsız bölümler gibi eğitim kurumları temel sistemlerdir.

Aracı Üst Sistem: Temel sistemin üstünde birkaç basamak oluşturacak biçimde üst sistemler kurulduğunda, temel sistemle tepedeki sistemin arasında kalan sistemlere aracı üst sistemler denir. Aracı üst sistemler, köprü görev görürler. İl ve ilçe milli eğitim müdürlükleri, yurtdışı eğitim örgütleri ve üniversite rektörlükleridir.

Üst sistem: Temel sistemle aracı üst sistemlerin en tepesinde bulunan sistemdir. Bakanlık merkez örgütü, yükseköğretim kurulu ve üniversiteler arası kurul vb. üst sistemlerdir (Başaran, 2007).

Bir ülkenin eğitim sisteminde pek çok etmen rol oynamaktadır. Bu etmenlerin başlıcaları ülkenin sosyal ve siyasal yapılanması, demografik, ekonomik ve coğrafik durumdur. Bu bakımdan, Türkiye ile Moğolistan yükseköğretim sistemlerini doğru şekilde karşılaştırabilmek için öncelikle iki ülkeyi kısaca tanıtmamızın yararlı olacağı düşünülmüştür.

Türkiye Cumhuriyeti, Avrupa ve Asya kıtalarının kesişme noktasında bulunan bir ülkedir. Ülkenin üç yanı denizlerle çevrilidir. Yunanistan, Bulgaristan, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, İran, Irak ve Suriye ise komşulardır. 29 Ekim 1923 yılında kurulan genç, ancak geleneklerine bağlı ve köklü olan Türkiye'nin yönetim biçimi parlamenter demokrasidir.

Türkiye'nin yerölçümü 783.562 kilometrekare, yoğunluk ise kilometrekareye 102 kişidir. 2016 yılı başı itibariyle nüfus 79 milyon, Gayrisafi Yurtiçi Hasılası (GSYH) 800 milyar dolar civarındadır. Bu durumda kişi başına milli gelirden yaklaşık olarak 10 bin dolar civarında olmaktadır

(<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21510>, Erişim tarihi: 02 Nisan 2016).

Moğolistan ise, Doğu ve Orta Asya'nın kuzey doğusunda, denize kıyısı olmayan bir devlettir. Kuzeyde Rusya, Güney, Batı ve Doğu taraflarında Çin Halk Cumhuriyeti yer almaktadır. Moğolistan'ın yönetim biçimi parlamenter demokrasidir. Yerölçümü 1.565.115 km², nüfusu ise 2015 yılı istatistik verilerine göre 3.042.511, yoğunluk 1.84km² 'dir. Moğolistan'ın Gayrisafi Yurtiçi Hasıla(GSYH) 2015 yılına göre 36.6 milyar dolardır ve kişi başına milli gelir 11.024 dolardır

(http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/EAP/Mongolia/meu0629_mn.pdf, Erişim tarihi: 02 Nisan, 2016). Başkent Ulanbator'da toplam

nüfusunun üçte biri ikamet etmektedir. Moğolistan altın, kömür, bakır v.b yer altı zenginliklerine sahip bir ülkedir. Asya'da ilk sırada dünyada ise ilk on arasında yer alan bakır fabrikası bulunmaktadır. Aynı zamanda hayvan sektörü ağırlıklıdır. Koyun, keçi, inek, deve ve atların toplam sayısı 55 milyonu bulmaktadır.

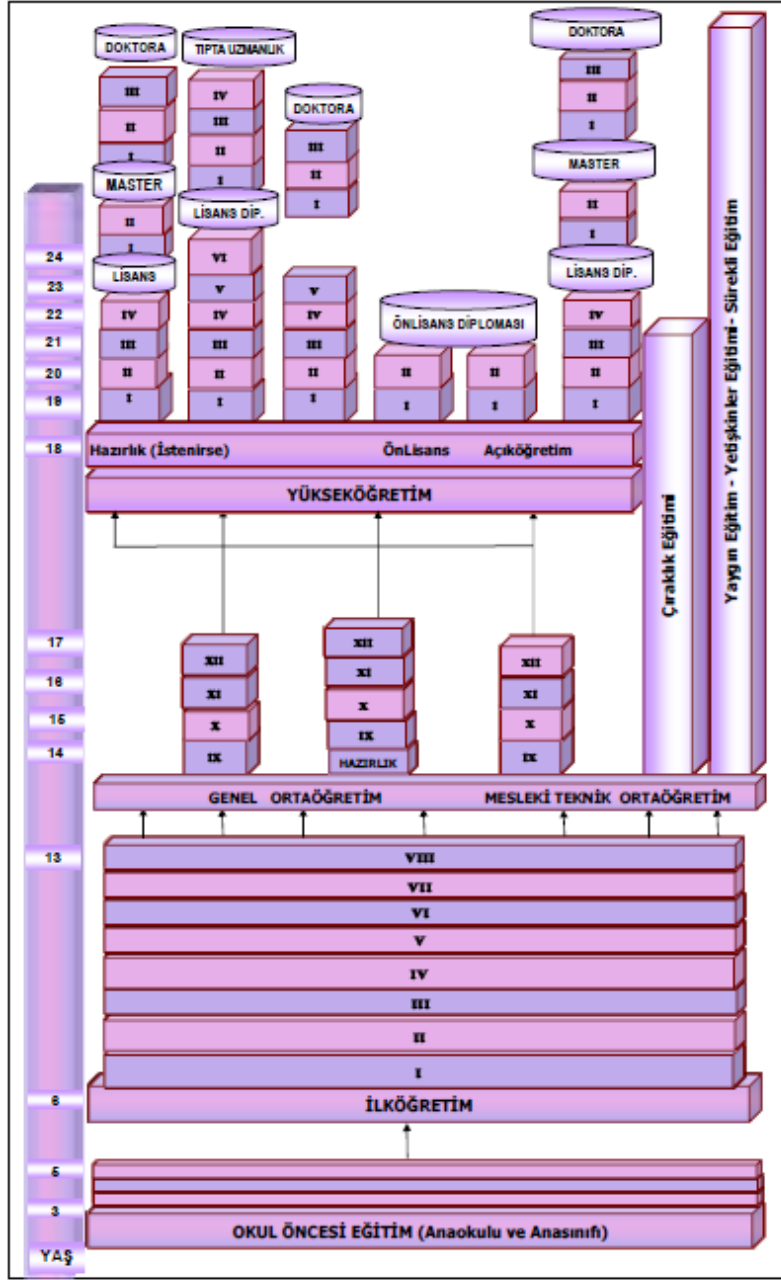
İki ülkeye ilişkin bu kısa açıklamalardan sonra eğitim sistemlerinin ve yükseköğretim alt sistemlerinin genel amaç ve ilkelerinden bahsetmek uygun olacaktır. Bu amaçla öncelikle, Türkiye için milli eğitim sisteminin genel çerçevesini çizen Milli Eğitim Temel Kanunu ile yükseköğretimin çerçevesini çizen Yüksek Öğretim Kanununda yer alan noktalar özetlenmiştir.

Türk Milli Eğitim Sisteminin genel amaçları 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda şöyle ifade edilmektedir:

Türk Milletinin bütün fertlerini, Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifade bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek; Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek; İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak; Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır (madde 2).

Türk eğitim sisteminin amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için eğitim öğretim uygulamalarında dikkate alınması gereken temel ilkeler aynı kanunun 4-17. maddelerinde 14 madde olarak sıralanmıştır. Bunlar: Genellik ve eşitlik, ferdin ve toplumun ihtiyaçları, yöneltme, eğitim hakkı, fırsat ve imkan eşitliği, süreklilik, Atatürk İnkılap ve İlkeleri, demokrasi eğitimi, laiklik, bilimsellik, planlılık, karma eğitim, okul-aile işbirliği, her yerde eğitimidir. Türk eğitim sisteminin genel yapısı ise aynı kanunun 18.maddesine göre örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere, iki ana bölümden oluşmaktadır. Örgün eğitim, okul öncesi, ilkokul, ortaokul, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsamaktadır. Yaygın eğitim ise örgün eğitimin yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsamaktadır (MEB, 2015).

Yukarıdaki paragraflarda ana hatlarıyla açıklanmaya çalışılan Türk Eğitim Sisteminin yapısı aşağıdaki şekilde gösterilmektedir.

Şekil 1. Türk Eğitim Sistemi

Kaynak: (http://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=232, Erişim tarihi: 5 Nisan 2016).

Türkiye’de 2013 yılı itibarıyla okuryazarlık oranı %95.78’dir (<http://t24.com.tr/haber/tuikten-okur-yazar-oraninin-ayrintili-raporu,228252>, Erişim tarihi: 5 Nisan 2016).

Türkiye Cumhuriyeti Yükseköğretim kanununun 4. maddesinde yükseköğretimin amacı ise şöyle belirtilmektedir;

Öğrencilerini,

ATATÜRK İnkılapları ve ilkeleri doğrultusunda ATATÜRK milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini taşıyan, Türk olmanın şeref ve mutluluğunu duyan; toplum yararını kişisel çıkarının üstünde tutan, aile, ülke ve millet sevgisi ile dolu; Türkiye Cumhuriyeti Devletine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getiren; hür ve bilimsel düşüncü gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı; beden, zihin, ruh, ahlak ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş; ilgi ve yetenekleri yönünde yurt kalkınmasına ve ihtiyaçlarına cevap verecek, aynı zamanda kendi geçim ve mutluluğunu sağlayacak bir mesleğin bilgi, beceri, davranış ve genel kültürüne sahip, vatandaşlar olarak yetiştirmek;

Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olarak, refah ve mutluluğunu artırmak amacıyla; ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak ve hızlandıracak programlar uygulayarak, çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı haline gelmesini sağlamak; yükseköğretim kurumları olarak yüksek düzeyde bilimsel çalışma ve araştırma yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilim verilerini yaymak, ulusal alanda gelişme ve kalkınmaya destek olmak, yurt içi ve yurt dışı kurumlarla işbirliği yapmak suretiyle bilim dünyasının seçkin bir üyesi haline gelmek, evrensel ve çağdaş gelişmeye katkıda bulunmaktır. (madde 4.)

Sistemin ana ilkeleri ise aynı kanununun 5.maddesinde şöyle belirtilmektedir;

Öğrencilere, ATATÜRK inkılapları ve ilkeleri doğrultusunda ATATÜRK milliyetçiliğine bağlı hizmet bilincinin kazandırılması sağlanır. Milli Kültürümüz, örf ve adetlerimize bağlı, kendimize has şekil ve özellikleri ile evrensel kültür içinde korunarak geliştirilir ve öğrencilere, milli birlik ve beraberliği kuvvetlendirici ruh ve irade gücü kazandırılır. Yükseköğretim kurumlarının özellikleri, eğitim-öğretim dalları ile amaçları gözetilerek eğitim-öğretimde birlik ilkesi sağlanır. Eğitim-öğretim plan ve programları, bilimsel ve teknolojik esaslara, ülke ve yöre ihtiyaçlarına göre kısa ve uzun vadeli olarak hazırlanıp sürekli olarak geliştirilir. Yükseköğretimde imkan ve fırsat eşitliğini sağlayacak önlemler alınır. Üniversiteler ile yüksek teknoloji enstitüleri ve bunlar içindeki fakülte, enstitüsü ve yüksekokullar, kalkınma plan ve programlarının ilke ve hedefleri doğrultusunda ve yükseköğretim planlaması çerçevesinde Yükseköğretim Kurulunun görüşü veya önerisi kanunla kurulur. Meslek elemanı yetiştiren bakanlıklara bağlı yüksekokullar, Yükseköğretim Kurulunun tespit edeceği esaslara göre Bakanlar Kurulu kararı ile kurulur.

Yükseköğretim kurumlarının geliştirilmesi, verimlerinin artırılması, genişletilmesi ve bütün yurda yaygınlaştırılması amacıyla yönelik olarak yenilerinin açılması, öğretim elemanlarının yurt içinde ve dışında yetiştirilmeleri ve görevlendirilmeleri, üretim-insangücü-eğitim unsurları arasında dengenin sağlanması, yükseköğretime ayrılan kaynakların ve ihtisas gücünün dağılımı, milli eğitim politikası ve kalkınma planları ilke ve hedefleri doğrultusunda ülke, çevre ve uygulama alanı ihtiyaçlarının karşılanması, örgün, yaygın, sürekli ve açık eğitim-öğretim de kapsayacak şekilde planlanır ve gerçekleştirilir. Yükseköğretim kurumlarında, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, Türk dili, yabancı dil zorunlu derslerdendir. Ayrıca, zorunlu olmamak koşuluyla beden eğitimi veya güzel sanat dallarındaki derslerden birisi okutulur. Bütün bu dersler en az iki yarıyıl olarak programlanır ve uygulanır (madde 5).

Moğolistan eğitim sistemi ise Eğitim Kanununa göre örgün ve yaygın eğitimden oluşmaktadır. Örgün eğitim, okul öncesi, ilkokul, ortaokul, ortaöğretim (6+3+3) ve yükseköğretim kurumlarını içerir.

Moğolistan'da zorunlu eğitim dokuz yıldır ve bütün eğitim kurumlarının eğitim-öğretim yılı 1 Eylülde başlar haziranda bitmektedir. 2014 yılı itibarıyla okuryazarlık oranı % 98.6'dır (<http://www.meds.gov.mn/Statistic>)

Moğolistan Eğitim Kanununun 4. maddesinde de eğitimin amacı; "Zihin, beden, ruh ve ahlak bakımından dengeli ve sağlıklı, insan haklarına saygılı, kendi kendine öğrenmeyi bilen, kendi geçimi ve yaşamını sağlayabilen vatandaşlar yetiştirmek" olarak belirtilmektedir (<http://www.legalinfo.mn/law/details/9020>).

Eğitimin ana ilkeleri ise aynı kanununun 5. maddesinde şöyle belirtilmektedir;

Moğolistan'da eğitim; insani, demokratik, sürekli, herkese eşit ve faydalı, aynı zamanda geleneklere, insanoğlunun kültür değerlerine ve bilime dayalı olmalıdır. Eğitim verme yöntemi ise öğrencilerin ihtiyaçlarına ve gelişimlerine uygun, çok seçenekli, serbest ve açıktır. Eğitim-öğretimde insanlara onların soy, dil, ırk, cins, sağlık, ekonomik durum, yaptığı iş, görev, din ve fikir farklılıklarını gözetmeksizin ana diliyle eşit eğitim alma imkanı sağlamaktır.

Moğolistan Eğitim Sisteminin örgüt yapısına kısaca değindikten sonra şimdi de yükseköğretim sisteminin amaç, ilke, görev ve yetkilerine değinilecektir. Yükseköğretim Kanununun 2. maddesine göre Yükseköğretimin amacı, devlet tarafından düzenlenen eğitim politikasına dayanarak, eğitimin genel ilkeleri, uluslararası standart ve normlara uygun olarak vatandaşlara yükseköğretim vermektir.

Yükseköğretim kurumlarının yetkileri ve görevleri Yükseköğretim Kanununun 6. maddesine göre şöyledir;

Yükseköğretim, bilim, teknoloji ve yenilik (inovasyon) geliştirmeyi hedefleyen devletin eğitim politikasına göre kendi kurumlarını geliştirmek ve ona göre program hazırlayıp gerçekleştirmek; eğitim-öğretim programı, yöntem, araştırma, misyon ve vizyonu belirlemek, onlara çözüm bulmak; araştırma projelerine katılmak; öğretmenlerinin, personelin maaşını belirlemek (devlet kurum hariç), kurumsal etik ve ilkeleri belirlemek, gerçekleştirmek; yüksekokul ve üniversitelerin yapısını belirlemek onlara ait kurumlar kurmak, değiştirmek, öğrenci seçme ve yerleştirme, mezun etme işleri ilgili mevzuatlara göre gerçekleştirmek; öğretmen ve araştırma görevlisi yetiştirmek ve onları geliştirmek; bölgesel ve uluslararası kurultay, toplantı, seminer düzenlemek; yurtdışı ve yurtiçi eğitim, bilim ve teknoloji kurumlarıyla kendi yetki çerçevesinde işbirliği ve anlaşma yapmak; vatandaşın eğitim, kültür seviyesini geliştirmek, sosyal yardımda bulunmak gibi görevleri yerine getirmektir (<http://www.legalinfo.mn/law/details/251>, erişim tarihi: 13 Mart 2016).

Yukarıdaki paragraflarda ana hatlarıyla açıklanmaya çalışılan Moğolistan Eğitim Sisteminin yapısı aşağıdaki şekilde gösterilmektedir.

Yaş	Sınıf				
3-4		Okul Öncesi			
4-5					
5-6					
6-7	1	İlkokul			Özel Eğitim
7-8	2				
8-9	3				
9-10	4				
10-11	5				
11-12	6				
12-13	1	Ortaokul (zorunlu eğitim)			
13-14	2				
14-15	3				
15-16	1	Lise			
16-17	2				
17-18	3				
18-19		Üniversite		Kolej, Meslek Okulu	Teknoloji koleji
19-20	Yükseköğretim				
20-21					
21-22	Lisans				
22-23		Üniversite Yüksek lisans			
23-24	Yüksek Lisans				
24-25		Üniversite Ph.D	Tıp		
25-26			Veteriner		
26-27	Ph.D		Diş		
27-28	Ph.D		Eczacılık		

Şekil 2. Moğolistan Eğitim Sistemi

Kaynak: (<http://www.meds.gov.mn/>)

Ayrıca, Moğolistan Yükseköğretim Kanununun 2. maddesine göre Yükseköğretimin amacı, devlet tarafından düzenlenen eğitim politikasına dayanarak, eğitimin genel ilkeleri, uluslar arası standart ve normlara uygun olarak vatandaşlara yükseköğretim vermektir.

Yükseköğretim kurumlarının yetkileri ve görevleri Yükseköğretim Kanununun 6. maddesine göre şöyledir;

Yükseköğretim, bilim, teknoloji ve yenilik (inovasyon) geliştirmeyi hedefleyen devletin eğitim politikasına göre kendi kurumlarını geliştirmek ve ona göre program hazırlayıp gerçekleştirmek; eğitim-öğretim programı, yöntem, araştırma, misyon ve vizyonu belirlemek, onlara çözüm bulmak; araştırma projelerine katılmak; öğretmenlerinin, personelin maaşını belirlemek (devlet kurum hariç), kurumsal etik ve ilkeleri belirlemek, gerçekleştirmek; yüksekokul ve üniversitelerin yapısını belirlemek onlara ait kurumlar kurmak, değiştirmek, öğrenci seçme ve yerleştirme, mezun etme işleri ilgili mevzuatlara göre gerçekleştirmek; öğretmen ve araştırma

görevlisi yetiştirmek ve onları geliştirmek; bölgesel ve uluslar arası kurultay, toplantı, seminer düzenlemek; yurtdışı ve yurtiçi eğitim, bilim ve teknoloji kurumlarla kendi yetki çerçevesinde işbirliği ve anlaşma yapmak; vatandaşın eğitim, kültür seviyesini geliştirmek, sosyal yardımda bulunmak gibi görevleri yerine getirmektir (http://www.legalinfo.mn/law/details/251, erişim tarihi: 13 Mart 2016).

İki ülkenin eğitim sisteminin genel yapısı ve yükseköğretim sisteminin amaç ve ilkelerine değindikten sonra şimdi de yükseköğretimdeki küresel bazı sorunlara değinilmesi yararlı olacaktır. Küreselleşme sürecinde, ülkeler arasındaki etkileşimin artmasına paralel olarak, insan, öğretim üyesi, öğrenci bilgi, teknoloji, akışı ve değişimi de artmaktadır. Uluslar arası işbirliği, Kültürel etkileşim, çok kültürlü eğitim, eğitimin küresel fonksiyonları, rekabet vb. konular gündemdedir.

Bu bakımdan yükseköğretimi yerel, ülkesel ve küresel boyutlarıyla birlikte dikkate almak gerekmektedir. Farklı ülkelerin yükseköğretim sistemlerini incelemek, benzer ve farklı yönleri ile güçlü ve zayıf yanlarının görülmesine olanak sağlayacaktır. Her ülkenin toplumsal, siyasal, ekonomik koşulları ile deneyimleri ve kurumları farklıdır.

Günümüzde dünyada yükseköğretimle ilgili olarak öğrenci sayısındaki artış, artan eğitim maliyet ve harcamaları konuları gündeme gelmektedir. Bunlara ilaveten yönetsel ve mali özerklik, hesap verebilirlik, küreselleşme ve eğitimde nitelik gibi konular tartışılmaktadır. Öğretim üyesi yetiştirme ve istihdam konuları da sıkça tartışılmaktadır. Hemen tüm ülkelerde artan öğrenci sayısı nedeniyle yükseköğretime ayrılan kaynaklar yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla da yüksek öğretimin ücretli yapılması, özel üniversitelerin açılması ve devlet üniversitelerinin de ek kaynaklar yaratması gerekmektedir.

Türkiye’de üniversite sınavı, gençler için sorun ve endişe kaynağı olmayı sürdürmektedir. Hızlı nüfus artışı ve şehirleşme ile birlikte yükseköğretimdeki arz talep dengesi ciddi ölçüde bozulmaktadır. Sayıları her yıl artan adayları üniversitelere seçmek ve yerleştirmek için merkezi sınav yapılmaktadır. Ekonomik güç ve kalkınma açısından çok önemli olan yükseköğretimde okullaşma oranının yükseltilmesi ve yükseköğretime giriş sisteminin daha iyi işler hale getirilmesi de bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. 2014-15 Eğitim Öğretim Yılı verilerine göre, Türkiye’de yükseköğretimde net okullaşma oranı yüzde 39,5 tur (Milli Eğitim İstatistikleri 2015/16, 2016, s. 1). Yıllan yıla da oran, az da olsa, yükselmektedir.

Aynı zamanda Türkiye’de yükseköğretim sisteminin tarih boyunca sürekli bir gelişme içinde olduğu izlenmiştir. Yukarıda da bahsettiği gibi, hem uluslar arası ilişkiler açısından hem de ulusal çapta bunun izlenmesi mümkündür. Örneğin; 1923’ten 2000’e kadar geçen sürede Türkiye’de yükseköğretim alanındaki gelişmeler şöyledir;

- Yükseköğretim kurumlarının sayısı 1’den 74’e
- Öğrenci sayısı 2.914’den 1.419.927’ye
- Yıllık mezun sayısı 321’den 198.654’e
- Öğretim eleman sayısı 307’den 63.866’ya yükselmiştir (Baskan, 2001).

Yükseköğretim Kurulu tarafından 2015-2016 öğretim yılına göre hazırlanmış istatistik verileri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Çizelge 1: Türkiye’deki Yükseköğretim Kurumlarının Sayısı

<i>Tür</i>	<i>Devlet</i>	<i>Vakıf</i>	<i>Vakıf Meslek Yüksek Okulu</i>	<i>Toplam</i>
Üniversite	109	76	8	193
Fakülte	1179	461	0	1640
Yüksekokul	366	110	0	476

Kaynak: (<https://istatistik.yok.gov.tr/>, Erişim tarihi: 20.03.2016).

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) 2015-2016 istatistik verilerine göre yükseköğretim kurumlarında okuyan öğrenci sayısı 6 milyon 671 bin 191’dir. Bunun 6 milyon 137 bin 014’ü devlet üniversitelerde, 534 bin 177’si ise vakıf üniversitelerinde öğrenim görmektedir. Açıköğretimde okuyan öğrenci sayısı 1 milyon 835 bin 563, uzaktan eğitimde ise 20 bin 227 öğrenci okumaktadır. Öğrenci sayıları aşağıdaki tablo’da da gösterilmiştir.

Çizelge 2: Türkiye’de Yükseköğretimdeki Öğrenci Sayıları

<i>2015-2016 Eğitim Yılı</i>	<i>Devlet</i>	<i>Vakıf</i>	<i>Toplam</i>
Önlisans	2153972	113440	2267412
Lisans	3571220	329381	3900601
Yüksek lisans	334491	82593	417084
Doktora	77331	8763	86094
Genel Toplam	6137014	534177	6671191

Kaynak: (https://istatistik.yok.gov.tr/yuksekogretimIstatistikleri/2016/2016_T1.pdf, erişim tarihi: 23.03. 2016).

Ayrıca Türkiye’de yükseköğretimde brüt okullaşma oranlarında da sürekli bir artış gözlenmektedir. Örneğin bu oranlar; 1990’da %14.5, 2000’de %22.3, 2010’da %58.5, 2015’te ise % 88.94 olmuştur (TÜİK, 2015).

Öte yandan öğretim elemanlarının ve eğitim-öğretimin nicelik ve nitelik olarak yetersizliği, fırsat eşitsizliği, merkeziyetçi yapı, üniversite özerkliği, finansal sorunlar gibi çözülmesi gereken önemli sorunlarla karşılaşmaktadır. Moğolistan yükseköğretim sisteminin en önemli sorunlardan biri ise üniversite ve yüksekokullarda verilen eğitimin kalitesidir. Oysa eğitim sürecinin en önemli boyutu eğitim kalitesidir. Eğitimin kalitesi de eğitime tabi tutulmuş kişilerin kazandıkları bilgi, beceri ve davranışlarla toplumun ihtiyaç ve isteklerinin örtüşme düzeyi ile doğrudan ilintilidir. Diğer yandan, eğitimde kalitenin ve başarının baş aktörü öğretmendir. Bir başka ifadeyle verilen eğitimin niteliği öğretmenin niteliği ile doğru orantılıdır. Nitelikli öğretmen yetiştirmek kaliteyi yakalamak isteyen ülkelerin öncelikli işi haline gelmiştir. Moğolistan'da ise öğretmenlik mesleği Yükseköğretime Geçiş Sınavı'ndan en düşük not alan öğrencilerin tercih ettiği meslek haline gelmiştir. Bu durum da kalitesiz eğitim sorununun kaynaklarından bir başkasını oluşturmaktadır (Begz, 1996).

Yükseköğretime öğrenci seçilmesi ve yerleştirilmesinde insan gücü planlaması yaklaşımı uygulanmamakta ve işgücü piyasasının ihtiyaçları dikkate alınmamaktadır. Bu durumda, birçok bölüm mezunu için iş olanağı oldukça sınırlı iken, piyasanın ihtiyaç duyduğu birçok yeni alana ise yetişmiş eleman bulma sorunu yaşanmaktadır. Ayrıca mezunların sahip olduğu bilgi ve beceriler ile işgücü piyasasının talep ettiği beceriler arasında, önemli derecede uyumsuzluklar olduğu görülmektedir.

Moğolistan'da devlet bütçesinden eğitime ayıran kaynaklar yetersiz kaldığı gibi, eğitim bütçesinden yükseköğretime ayıran pay da düşük kalmaktadır (Jadambaa, 2011). Bundan dolayı üniversitelerin ve yüksekokulların ayakta durabilmek ve eğitim-öğretim faaliyetini sürdürebilmek için kapasitelerinden fazla öğrenci alması da eğitimin kalitesini olumsuz etkilemektedir. Diğer bir problem ise zayıf denetimden geçerek kolay kurulan özel üniversiteler ve yüksekokullardır (Gelegjamts, 2014). 2014-2015 eğitim-öğretim yılında toplam 80 özel üniversite ve yüksekokul faaliyetini sürdürmek ve yükseköğretimde net okullaşma oranı %43.8'dir (<http://www.meds.gov.mn/data/1501/WEBD/03/02%20Surguuliiin%20too%20bairshil.pdf>, Erişim tarihi: 23 Nisan 2016). Üniversite sayısının çokluğu ve okullaşma oranının yüksekliği olumlu özellikler olmakla birlikte, verilen eğitimin

niteliğinin düşük olması ve bu kurumların alt yapı, fiziki mekan ve öğretim üyesi eksikliği gibi problemler vardır.

Ayrıca her toplum varlığını koruma ve yüceltme çabasıdır. Bunun için bireylerini bu hedefleri gerçekleştirecek şekilde eğitmeye çalışmaktadır. Bir toplumun en önemli kaynağı insan gücü kaynaklarını en iyi şekilde değerlendirmek için bireylerini yeteneklerine uygun eğitim ve meslek alanlarına yönlendirme gereği duymaktadır. Bu nedenle son zamanlarda Moğolistan hükümeti yetenekli öğrencileri seçerek gelişmiş ülkelerde eğitim görmesini sağlamak amacıyla burs ve kredi vermektedir. Hükümet dışında kendi imkanlarıyla yurtdışına eğitim almak için giden gençlerin sayısı yıl geçtikçe artmaktadır(Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı, 2014).

Gelişmiş ülkeler eğitim-öğretimi, fiziki yapı ve teknoloji v.b yönden Moğolistan'dan daha ileride olduğu için bu öğrenciler mesleki açıdan daha iyi yetişmektedir. Devlet insan kaynağını bir potansiyel olarak doğru ve zamanında değerlendirmek, hem o topluma ilişkin sosyal bir sorumluluğu hem de bilimsel bir yükümlülüğü yerine getirmek anlamına gelmektedir. Ama devlet ve ilgili bakanlık bu görevini yeterince yapmadığı için yurtdışında eğitim almış öğrencilerin çoğu ülkesine dönmemekte ve yabancı ülkelerde çalışmayı tercih etmektedir. Bu beyin göçüne sebep olmaktadır. Bu durum Moğolistan'ın nüfusu az olduğu için büyük sorun olmaktadır. Bunu çözmek için yani beyin göçlerini engellemek için büyük planlı işler yapılması gerekmektedir. Yurtdışında yetişmiş yüksek nitelikli insanların ülkesine dönmelerini sağlamak için onlara yüksek maaş, iş yerinde yeteneğine göre yükselme imkanı ve avantajlı sosyal hizmetleri sağlamak gibi cazip gelecek seçenekler sunulması ve bu tür araştırmalara ihtiyaç vardır.

Bütün bu problemlerin Türkiye ve Moğolistan'da nasıl çözüldüğünün incelenmesinde yarar vardır. Bir başka ifadeyle, karşılaştırmalı eğitim inceleme ve araştırmalarıyla eğitim ve yükseköğretim sistemlerini geniş bir çerçevede ele alarak sunulan yöntem, bilgi, yorum ve değerlendirmelerden faydalanılması önemlidir.

Örneğin, Begz (2008), "21. Yüzyılda Asya ve Diğer Ülkelerde Eğitim Amaçlarının Karşılaştırılması" adlı eserinde elliden fazla ülkenin eğitim amaçları karşılaştırmalı olarak incelemiştir (s. 320). Başka bir çalışma ise, Tungalag (2011) tarafından

“Moğolistan’da Komünist Rejimden Demokratik Rejime Geçiş Döneminde Yükseköğretim Sistemindeki Değişiklikler: 1990 - 2010” adlı ABD’in Pittshburgh Üniversitesinde hazırlanmış doktora tezidir. Çalışma, politik analiz yaklaşımına dayalı nicel bir araştırma olup kamu belge ve raporlarına dayanarak incelemeler yapılmıştır. Çalışmada Moğolistan yükseköğretim tarihinden bahsedilmiş ve özellikle komünist rejimden demokratik rejime geçiş döneminde yükseköğretimin finansmanı üzerine durulmuştur.

Tungalag’a göre; 1920 -1990 döneminde Moğolistan her konuda eski Sovyet Birliği’ne bağlıydı ve onlardan büyük yardım almaktaydı. Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra, yani 1990 yılından sonra, Moğolistan’ın siyasi ve ekonomik durumu kötü olmuştur ve hemen hemen bütün devlet kurumları kapanmıştı. Bu durum yükseköğretim sistemini de etkilemiştir. 1990’dan sonra, yani demokratik rejime geçildikten sonra, Moğolistan Hükümeti Dünya Bankası ve Asya Kalkınma Bankasıyla işbirliği içerisinde çeşitli projeler yürütmüş ve yükseköğretim sisteminde yenilikler yapmıştır.

Tungalag devamla bugüne kadar çeşitli reformlar yapılmasına rağmen hala yükseköğretimde yönetim, finansman, kalite güvencesi ve akademik programlarda sorunlar olduğunu ifade etmiş, yükseköğretimde eğitim-öğretimin kalitesini artırmak için devletten daha fazla bütçe ayırmasını, mühendislik ve teknoloji bölümlerinde okuyan öğrencilerin desteklenmesi ve yurtdışından öğretim üyesi davet edilmesi gibi çeşitli önerilerde bulunmuştur (s.143).

Bununla birlikte karşılaştırmalı çalışmalara dayalı olarak yükseköğretim sistemlerini araştırmanın daha anlamlı olabileceği düşüncesinden yola çıkarak bu çalışmanın iki ülkenin yükseköğretim alt sistemlerinin tarihsel gelişme aşamalarının, örgütsel yapılarının ve yönetsel işleyişlerinin nasıl olduğunu, benzer ve farklı yönlerinin neler olduğunu araştırarak katkıda bulunması amaçlanmaktadır.

Alan yazın taramasında doğrudan Türkiye ve Moğolistan Yükseköğretim sistemlerini karşılaştıran herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bakımdan, çalışmanın iki ülkenin yükseköğretim sistemlerini konu alan ilk çalışma olduğu söylenebilir. Yükseköğretim sistemlerinin benzerlik, farklılık ve mevcut durumunun

karşılaştırmalı olarak ortaya konulmasının ileride yapılabilecek çalışmalara kaynaklık edebileceği de değerlendirilmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi:

Her ülkenin eğitim sistemi kendine özgüdür. Yapısal olarak bir takım benzerlikler olsa da içerik ve kültür olarak farklı yanlar da mevcuttur. Buradan yola çıkarak, bu çalışmada iki ülkenin yükseköğretim sistemlerinin benzer ve farklı yanlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmıştır.

Ayrıca, bir yükseköğretim sistemini bir başka ülkede aynı şekilde oluşturmayı önermek doğru bir yaklaşım değildir. Bu bakımdan, yükseköğretime ilişkin çözülemeyen sorunların Türkiye ve Moğolistan'da nasıl çözüldüğü konusunda fikir edinmek, sorunların aşılmasına katkı getirebilir. Bu araştırmadan bu türden bir katkı da beklenmektedir.

1.3. Problem Cümlesi:

Bu çalışmada “Moğolistan ve Türkiye yükseköğretim alt sistemlerinin tarihsel gelişim aşamalarının, örgütsel yapılarının ve yönetsel işleyişlerinin nasıl olduğu, benzer ve farklı yönlerinin neler olduğu” araştırılmaktadır. Bu amaçla aşağıda ifade edilen alt problemler oluşturulmuştur.

1.3.1. Alt Problemler:

1. Moğolistan ve Türkiye yükseköğretim alt sistemlerinin tarihsel gelişim aşamaları nasıldır, benzer ve farklı yönleri nelerdir?
2. Moğolistan ve Türkiye yükseköğretim alt sistemlerinin örgütsel yapıları nasıldır, benzer ve farklı yönleri nelerdir?
3. Moğolistan ve Türkiye yükseköğretim alt sistemlerinin yönetsel işleyişleri nasıldır, benzer ve farklı yönleri nelerdir?

1.4. Sayıtlılar:

Araştırmanın sayıtlıları şunlardır;

1. Araştırmada kullanılan kaynaklar, problem cümlesi ve alt problemlerde belirtilen sorulara cevap bulacak niteliktedir.
2. Araştırmada kullanılan yöntem, araştırmada ifade edilen problem cümlesi ve alt problemleri çözebilecek niteliktedir.

1.5. Sınırlılıklar:

Bu araştırma;

1. Moğolistan ve Türkiye yükseköğretim sistemlerinin incelenip karşılaştırıldığı boyutlar itibarıyla; yönetsel yapıları, işleyişleri ve tarihsel gelişimleri ile,
2. İki ülkenin yükseköğretim sistemi hakkındaki ulaşılabilir nitelikteki mevcut kaynaklarla ve ilgili yasal metinlerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar:

Burada çalışmanın değişik bölümlerinde kısaltma olarak yer alan ifadelerin açıklamaları verilmiştir. Bu kısaltmaların hemen tümü 2547 sayılı Yükseköğretim kanununda ifade edilen tanımlardır. Bunlar aşağıdaki paragraflarda gösterilmiştir.

Yükseköğretim, ortaöğretime dayalı, en az dört yarıyılı kapsayan her kademedeki eğitim – öğretimin tümü olarak ifade edilebilir.

Üst Kuruluşlar ise Yükseköğretim Kurulu ile Üniversitelerarası Kurul'dur.

Yükseköğretim Kurumları: Üniversite ile yüksek teknoloji enstitüleri, fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuarlar, araştırma ve uygulama merkezleridir. Ayrıca bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı meslek yüksekokulları ile bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı olmadan ve kazanç amacına yönelik olmamak koşulu ile vakıflar tarafından kurulan meslek yüksekokullarıdır.

Üniversite: Bilimsel özerkliği ve kamu tüzelkişiliğine sahip yüksek düzeyde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan; fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzer kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumudur.

Ön Lisans: Ortaöğretim yeterliliklerine dayalı, en az iki yıllık bir programı kapsayan nitelikli insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan veya lisans öğretiminin ilk kademesini teşkil eden bir yükseköğretimdir.

Lisans: Ortaöğretime dayalı, en az sekiz yarıyılık bir programı kapsayan bir yükseköğretimdir.

Lisans Üstü: Yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık ve sanatta yeterlik eğitimini kapsar ve şu düzeyleri içerir.

Yüksek Lisans: (Bilim uzmanlığı, yüksek mühendislik, yüksek mimarlık) Bir lisans öğretime dayalı, eğitim-öğretim ve araştırmanın sonuçlarını ortaya koymayı amaçlayan bir yükseköğretimdir.

Doktora: Lisansa dayalı en az altı veya yüksek lisans veya eczacılık veya fen fakültesi mezunlarınca Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından düzenlenen esaslara göre bir laboratuvar dalında kazanılan uzmanlığı dayalı en az dört yarıyılık program kapsayan ve orijinal bir araştırmanın sonuçlarını ortaya koymayı amaçlayan bir yükseköğretimdir.

Yükseköğretim Eğitim Türleri: Yükseköğretimde eğitim-öğretim türleri örgün, açık, dışarıdan (ekstern) ve yaygın eğitimidir.

Örgün Eğitim: Öğrencilerin, eğitim-öğretim süresince ders ve uygulamalara devam etme zorunluluğunda oldukları bir eğitim-öğretim türüdür.

Açık Eğitim: Öğrencilere radyo, televizyon ve eğitim araçları vasıtasıyla yapılan bir eğitim-öğretim türüdür.

Yaygın Eğitim: Toplumun her kesimine ve değişik alanlarda bilgi ve beceri kazandırma amacı güden bir türdür (YÖK, 2014).

Moğolistan Yükseköğretim Kanunu'nun 15. maddesine göre yükseköğretim kurumları şu şekilde açıklamıştır;

Üniversite: Çeşitli bilim alanlarda temel ve ek araştırma yapmanın yanı sıra lisans, yüksek lisans, doktora eğitim-öğretim faaliyeti yürüten üretim – hizmet sektörlerinde laboratuvar ortamında bilimsel araştırma – eğitim - üretim yani araştırma ağırlıklı bilimsel araştırma - eğitim kurumudur.

Yüksekokul: Belirli bilim alanlardan araştırma yapan, diploma ve lisans eğitim – öğretim faaliyeti yürüten eğitim – araştırma kurumudur. Yüksekokullar yüksek lisans eğitim verebilmektedir.

Kolej: Diploma ve lisans eğitim – öğretim faaliyeti yürüten eğitim ağırlıklı yani eğitim – pratik kurumudur (<http://www.legalinfo.mn/law/details/251>).

1.7. Araştırmanın Kuramsal Temeli

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın kuramsal temelini oluşturan yükseköğretimin yani üniversitelerin tarihsel gelişimi ele alınmıştır. Karşılaştırmalı

eğitim çalışmalarının gerekliliği üzerinde durulmuş, bunların işlevlerine değinilmiş, bu çerçevede dünyada ve Türkiye’de yapılmış bazı çalışmalar incelenmiştir.

Yükseköğretim, gerek duyulan nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde, bilimsel bilgi üretiminde ve topluma hizmette önemli bir ögedir. Yükseköğretimin kökenleri Eflatun’un Academia’sına (M..400), Aristo’nun Lyceum’una (M..387), Roma’nın özellikle retorik ve tartışma usul ve esaslarını öğreten okullarına ve hatta bir araştırma kurumu niteliğini taşıması nedeniyle İskenderiye Müzesi’ne (M..330-200) kadar gitmektedir (Gürüz, 2001).

Yükseköğretim denince aklımıza genellikle niversiteler gelmektedir. Üniversite kavramı Latince “niversitas” kavramından türetilmiştir. Ortaçağda kullanılmaya başlanan bu kelime, o zaman herhangi bir birlik, topluluk anlamına geliyordu (Güler, 1994; etinsaya, 2014).

Lucas (1996)’a göre universitas terimi, kökeninde, Orta ağ’da yaygın olan bir tür dernek veya loncayı ifade etse de, 15. yüzyılda bur terim, sadece ğretim-öğrenme topluluğunu ifade eden bir kelimeye dönüşmüştür. Zaman zaman Universitate terimi de hocaların derneği veya öğrencilerin topluluğu anlamında kullanılmıştır. Daha sonra, skolastik loncalarla studia birleşince, universitas terimi studium’un yerine geçmiştir ve yaygınlık kazanarak niversite’nin modern anlamını almıştır. 15. ve 16. Yüzyılda İtalya, Fransa ve İngiltere’de doğan akademiler, önemli bilimsel toplantı merkezleri ve kurumları olmuşlardır. Akademilerin hükümdara danışmanlık yapma ve bilimsel bilgiyi meşrulaştırma gibi rolleri zamanla üniversitelere devredilmiştir. Orta ağ boyunca niversite, temelde geçmişten gelen bilgilerin öğrencilere aktarıldığı bir kurumdur.(Akt; Küçükcan ve Gr, 2009).

Günümüzdeki biçimiyle 19.yüzyılın başından itibaren ortaya çıktığı kabul edilen modern üniversitelerin ilk rneği olarak, 1810 yılında Wilhelm von Humboldt tarafından kurulan Berlin niversitesi gösterilmektedir. Alman idealist dřnrlерinin fikirleri temelinde kurulan modern niversite ile Ortaçağı niversitesini ayıran en temel unsur, eski üniversitelerin ağırlıklı olarak eğitimle, bilgi aktarmakla meşgul olmaları, modern üniversitelerin ise daha fazla araştırma odaklı olmasıdır (etinsaya, 2014).

Modern araştırma niversitesinin ilk rneği kabul edilen Berlin niversitesi, 20. yüzyılda, Amerika Birleşik Devletleri’nden Japonya’ya kadar bir dizi ülkede bir model haline gelmişti. 20. Yüzyıla girildiğinde ise, araştırma ve hizmet yönünden güçlü kurumlara sahip Amerika Birleşik Devletleri, Alman niversitelerinin yerini almaya başlamıştır (Küçükcan ve Gr, 2009).

Readings (1996)’e göre modern niversitenin gelişimi üç temel fikir ve buna paralel olarak örgütlenen kurumsal yapıları etrafında şekillenmiştir. Bunlar; İlk

olarak Kant'ın Aydınlanmacı perspektifine uygun bir tarzda tasarlanmış Kantçı akıl kavramı, Humboldtçu milli kültür kavramı ve son dönemlerde özellikle Amerika'da ve Amerika'nın etkisindeki ülkelerde öne çıkan tekno-bürokratik "mükemmeliyet" fikri bağlamında şekillenmeye başlamıştır. Bu fikirle şekillenen Amerikan üniversiteleri, artık bir bürokratik bir kurum ya da piyasa yönelimli bir şirket gibi işletmektedir ve teknolojik inovasyon fikrinin odakta olduğu bir yapıdır. Bu yaklaşım, tüm dünyada her geçen gün güçlenmekte; ülkeler ve şirketler arasında artan iktisadi rekabet bilim ve teknoloji arasındaki ayrımları ortadan kaldırarak üniversite yapılarını dönüştürmektedir (Çetinsaya, 2014).

Ayrıca yükseköğretimde dünya çapında nicel büyüme söz konusudur. İlk zamanlarda sadece elit kısmın aldığı yükseköğretim gitgide daha kitlesel hale gelmiştir. Büyüme sürecinde öğrenci yapısı çeşitlenmiş, yükseköğretime katılanların yaş ortalaması artmış; bu sürece uygun biçimde kadınlar, azınlıklar, farklı sosyal sınıf ve kimliklerden ve düşük sosyo-ekonomik statüden kişiler yükseköğretime daha fazla katılmaya başlamıştır.

Wittrock (1993)'e göre modern dönemde üniversite fikrinin üç temel noktası olduğu söylenebilir. Birincisi, üniversite insan bilgisinin tümüyle ilgilendirir. İkincisi, üniversite gerçeğin universal bir şekilde araştırıldığı yerdir. Üçüncüsü, üniversite değişik alanlardan temsilcileri de barındıran ve kendi kendini yöneten bir kurumsal yapıya sahiptir (Akt: Küçükcan ve Gür, 2009).

Aynı zamanda üniversite, toplumda eğitim ve araştırma faaliyetlerinin gerçekleştirildiği en üst düzey kurumdur. Yetenek geliştirme, kültürel ve bilimsel yeterlilikleri artırma, kaliteli insan gücü yetiştirme, eleştirel düşünce yapısı geliştirme gibi görevlerde bu kurumlardan beklenir olmuştur. Son yıllarda ise üniversiteler ve araştırma merkezleri eski fonksiyonların yerine daha çok patent, daha çok proje, daha fazla Ar-Ge bütçesi yarışı sonucunda "bilginin ticarileştirilmesi" baskısı öne çıkmaktadır (Çetinsaya, 2014).

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünyada meydana gelen hızlı değişim pek çok alanda olduğu gibi yükseköğretim alanında da kendini göstermiştir. Az gelişmiş ülkelerin kalkınma çabalarındaki yükseliş, gelişmiş ülkelerin nitelikli insan gücüne duydukları gereksinim, artan küreselleşmenin getirdiği seyahat kolaylığı, ülkeler arasında işbirliği ve etkileşimin artması, üretim ilişkilerinin değişmesi, artan

nüfus ve daha pek çok sebep günümüzde uluslar arası öğrenci hareketliliğinin önemli bir seviyeye ulaşması sonucunu doğurmuştur (Şimşek ve Bakır, 2016).

Buna paralel olarak son yıllarda Türkiye'den yabancı ülkelere, değişik ülkelere de Türkiye'ye doğru yoğun bir öğrenci akışı söz konusudur. Aynı zamanda Moğolistan'dan Türkiye'ye gelen öğrencilerin sayısı da her yıl artmaktadır. 2014-2015 eğitim-öğretim yılında 912 Moğolistan'lı öğrenci eğitim görmektedir (<https://istatistik.yok.gov.tr/>). Yabancı öğrencilerin Türkiye'yi tercih etmelerinin önde gelen sebebi dünyadaki ilk 500 üniversite arasında yer alan Bilkent, ODTÜ, Boğaziçi, Sabancı, Koç, vb. gibi kaliteli eğitim veren üniversitelerin bulunmasıdır. Moğolistan'da ise üniversite ve yüksekokullardaki kalite düşüklüğü önemli sorunlardan biridir. Dolayısıyla mezunların sahip olduğu bilgi ve beceriler ile işgücü piyasasının talep ettiği beceriler arasında, önemli derecede uyumsuzluklar olduğu görülmektedir. Örneğin; Toplam mezunların % 34.8 işe ancak girebilmektedir (Batsukh, 2008).

Türkiye'deki bu üniversitelerin eğitim-öğretimdeki görece başarısını öğrenmek için öncelikle Türkiye yükseköğretim sisteminin tarihinin, yapısının ve işleyişinin Moğolistan yükseköğretim sistemi ile karşılaştırmalı olarak araştırılmasında yarar vardır.

Türk eğitim tarihinde değişik aralıklarla yenileşme çabaları olagelmıştır. Eğitim alanında yaşanan sorunların Türkiye dışındaki ülkelerde nasıl çözüldüğü üzerinde durulan çok sayıda çalışma olmuştur. Bu amaçla dışarıya heyet gönderilmiş, bazen dışarıda yabancı uzmanlar çağırılmıştır. Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte Türk eğitim sistemini kurmak ve geliştirmek amacıyla birçok eğitimci Türkiye'ye davet edilmiştir. Onlar eğitim sorunlarını inceleyip karşılaştırmalar yapmışlardır. Eğitim sistemlerinin temel dinamiklerini bütün boyutlarıyla ve ülkelerin eğitim deneyimlerini irdeleyen karşılaştırmalı eğitim, başka ülkelerin deneyimlerinden yararlanarak, Türkiye ve Moğolistan eğitim sistemlerinde yapılacak yeniliklerin daha kontrollü ve temelli olabilmesine katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Karşılaştırmalı eğitim üzerine birçok tanım yapılmıştır. Bu tanımlardan bazıları şunlardır;

Karşılaştırmalı eğitimin tarihçesine bakıldığında 1817 yılında Marc Antoine Jullien'in kaleme aldığı "Karşılaştırmalı Eğitim Üzerine Bir Çalışma Planı ve

Öngörüşler (Plan and Preliminary Views for a Work on Comparative Education)” adlı eseriyle karşılaştırmalı eğitimin eğitsel bir kavram olarak ortaya çıktığı kabul edilmektedir (Demirel, 2000). Daha sonra Sandler, Horrace Mann, Arnold, Henry Bernard, William Torrey Harries gibi eğitimciler başka ülkelere giderek araştırma, gözlemler yaparak bu alanı geliştirmişlerdir.

20. yüzyılın çağdaş karşılaştırmalı eğitimcisi olarak Kandel kabul edilmektedir. Karşılaştırmalı eğitim alanında birçok eserine sahibi olan Kandel’in “Studies in Comparative Education” eseri karşılaştırmalı eğitimcilere yol gösteren başlıca temeller yer almaktadır (Erdoğan, 2003). Kandel, eğitim sorunlarının çoğunu evrensel olması nedeniyle, bu sorunların çözümü için karşılaştırmalı eğitime özel bir önem verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. 1960’lardan sonra, karşılaştırmalı eğitim daha bilimsel çerçeveye dönmüştür ve “Comparative Education Review” adlı dergide karşılaştırmalı eğitim yöntem konusunda makaleler yayınlamıştır. 1970’lerde yapılan araştırmalar, okula devam eden nüfusun özellikleri üzerine durmuştur. Ayrıca okul çeşitleri arasındaki ilişkiler ve sosyal yapı ile eğitimin çeşitli yönleri arasındaki bağlantılar incelenmeye çalışıldı (Demirel, 2000).

1990’lı yıllarda kendi dışında başka toplumları tanıyacak, dünyadaki yeni gelişmeleri içselleştirerek uygulayabilecek, yorumlayabilecek bireylere gereksinim vardır. Bir başka ifadeyle, eğitimin 1990’lı yıllara kadar olan temel amaçlarına “yeni dünya düzeninde” yaşayacak bireyler için gerekli olacak değerleri kazandırabilecek yeni amaçların da eklenmesi gündeme gelmiştir. 1990’dan sonraki karşılaştırmalı eğitim çalışmaları, yukarıdaki gelişmeler karşısında ortaya çıkan ihtiyaçlara cevap vermek amacıyla, insanlığın gelişim düzenine uyum sağlayacak bir donanımla yetiştirilmesini sağlayacak bir vizyona doğru yönelmeye başlamıştır.

Türkiye’de karşılaştırmalı eğitimden bahsedilmesi 1960’lardan sonra başlamıştır. Türk eğitim sistemi, uluslar arası düzeyde yapılan bazı araştırmaların konu olmuştur. 1961’de Kazamias tarafından yazılan “The Quest for Modernity in Turkish Education” adlı çalışmada incelenmiştir.

Karşılaştırmalı eğitim Türkiye’deki eğitim bilimi çalışmalarında ilk olarak Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi’nde Fatma Varış ve iki yabancı profesörün katkısıyla Mukayeseli Eğitim (1967) dersiyle başlar. 1970’lerden sonra da Ankara

Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesine bağlı bir “Mukayeseli Eğitim Araştırmalı Enstitüsü” kurulmuştur (Erdoğan, 2003).

Eğitimci Adil Türkoğlu'nun Fransa, İsveç ve Romanya eğitim sistemlerini inceleyen “Fransa, İsveç ve Romanya Eğitim Sistemleri” isimli eseri de Türkiye’de yayımlanan karşılaştırmalı eğitim çalışmalarının ilk örnekleri arasında sayılabilir.

İrfan Erdoğan tarafından 1995 yılında yazılan “Çağdaş Eğitim Sistemleri” adlı çalışmada karşılaştırmalı eğitim için geniş kavramsal tanımlama, tarihçe ve yöntemler hakkında bilgilere yer verilmektedir Daha sonra farklı araştırmacıların çeşitli eserleri yayınlanmıştır.

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Türkiye’de yükseköğretimin gelişimi, sorunları ve yapılan değişikliklerini inceleyen pek çok çalışma bulunmaktadır. Takip eden paragraflarda kısaca bu çalışmalara değinilecektir.

Dea Sung Kim’in (1997) “Atatürk Dönemi Türkiye’sinde Yükseköğretim ile Japon Egemenliği Dönemi Kore’sinde Yükseköğretimin Karşılaştırılması”adlı yayımlanmamış doktora tezinde Türkiye yükseköğretimin gelişim tarihini ve Atatürk’ün yükseköğretimde yaptığı reformları, onun izlediği politikasını araştırmıştır. Araştırmada nitel araştırmalarda yaygın kullanıldığı doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Aynı zamanda Japon egemenliği dönemi Kore’sinde yükseköğretim politikası üç kategoriye ayrılıp uygulanmıştır.

Sonuç olarak Cumhuriyetçilerin çabalarıyla başarılan Türkiye’nin yükseköğretim durumu, aynı dönemde Japon egemenliği altında Kore’nin yükseköğretimine göre nitelik ve nicelik açısından karşılaştırılmayacak kadar üstündeydi demiştir. Ayrıca Kore’de bugünkü eğitim düşüncelerinin büyük bir kısmı, Konfüçyüsizm esasen önem verdiği “her insan iyi eğitilirse fazilete sahip olacak ve iyi eğitilen kişi başkasını ve çevresini rahat ettirecektir” prensibine ve milliyetçilik ilkesine dayandığını bahsetmiştir.

Bir başka çalışma ise yükseköğretim yönetimi ile ilgili olarak “Çin Yükseköğretim Yönetim Sistemi ile Türk Yükseköğretim Yönetim Sisteminin Karşılaştırması” adlı bir çalışma Arabacı ve Karabatak (2013) tarafından yapılmıştır. Çalışmada hızlı bir biçimde gelişen Çin’deki yükseköğretim sisteminin yönetim yapısı ile Türkiye yükseköğretim sistemi karşılaştırılmış ve Türkiye yükseköğretim sisteminin farklı yönlerini ortaya koymayı amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman çözümlene yöntemi kullanılmıştır. Öncelikle Çin eğitim sisteminden ve yükseköğretim yönetim sisteminden bahsedilmiştir. Daha sonra Türk yükseköğretim sisteminden bahsederek son olarak iki ülkenin yükseköğretim yönetim sisteminin karşılaştırması yapılmıştır.

Çalışmanın sonucu olarak Çin yükseköğretim sistemi ademi merkeziyetçi yapısı nedeniyle merkezi yetkileri azaltan yerel yönetimlerin yetkilerini arttıran bir anlayışla yönetilmektedir. Bu neden ile de belediyeler, eyaletler ve endüstriyel kuruluşlar okulların yönetsel ve finansal işlemleriyle ilgilenirler. Türkiye’de ise

merkeziyetçi sistem ile bütün üniversiteler Yükseköğretim Kurulu'na (YÖK) bağlı olduğu için üniversitelerin finansmanları da devlet tarafından karşılandığından bahsetmiştir. Türkiye yükseköğretim yönetim sistemi ile Çin yükseköğretim yönetim sistemi arasında bazı farklılıklar ve bu farklılıkların özellikle yönetim yapısından kaynaklandığını belirtmiştir.

Çalışmada öneri olarak Çin yükseköğretimine giderek artan taleplerin yükseköğretim yönetim politikaları ile olan ilişkisinin araştırılması ve YÖK'ün üniversiteleri merkezi yetkilerle kontrol altına alma anlayışı, günümüzde Çin de dahil olmak üzere dünyanın gelişmiş ülkelerde olmadığını vurgulayarak, Çin gibi ülkelerin yükseköğretim yönetim yaklaşımları ayrıntılı olarak incelenerek Türkiye'ye özgü yerinden yönetim ilkesinin ağırlıklı olduğu bir model geliştirilmesi ve uygulanması önerilmiştir.

Konuyla ilgili başka bir çalışma ise "Türkiye ve İngiltere Yükseköğretimindeki Uluslararasılaşma Politikalarına Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım" adlı Şeremet (2015) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada Türkiye'deki üniversitelerin ürettikleri uluslar arası olma stratejileri ve politikaları çerçevesindeki gelişmeler ve bunların yansımaları İngiltere yükseköğretim sistemi ile karşılaştırılmıştır. Araştırma nitel araştırma desenlerinden "doküman analizi" yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak, Türk üniversitelerinin uyumlu bir uluslar arası olma politikası belirleme süreci tam olarak olgunlaşmamakla birlikte, özellikle özel üniversitelerinin uluslar arası olma stratejilerinin daha başarılı olduğu ve uluslar arası sırlamalarda bunun daha hızlı başarılar elde ettikleri görülmüştür.

Yükseköğretim yönetim ile ilgili diğer bir çalışma ise Akdoğan, Hasanov (2003) tarafından yapılmış "Vakıf Üniversitelerinin Yönetimi: Türkiye ve Azerbaycan Örneği" adlı bir çalışmadır. Bu çalışmada özel – vakıf üniversitelerinin genel olarak özelliklerini tespit etmek ve yönetim fonksiyonları itibarıyla her iki ülke özel üniversitelerindeki uygulamaların ortaya konması amaçlanmıştır. Araştırma, Türkiye ve Azerbaycan'da faaliyet gösteren özel – vakıf üniversitelerinde yönetim faaliyetlerinin işleyişini belirlemeye yönelik tanımlayıcı bir çalışmadır. Araştırma yöntemi olarak nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan görüşme yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma önce yükseköğretimin öneminden bahsetmiş daha sonra da Türkiye ve Azerbaycan özel yükseköğretim kurumlarının tarihçelerine değinmiştir. Her iki ülkede bu kurumlar yükseköğretimdeki arz eksikliğini kapatmak, ülkeye kaliteli eleman yetiştirmek v.b nedenlerle kurulmakta, devletin yükünü hafifletmek, ekonomiye katkıda bulunmak gibi faydalar yaratmakta ve finansal, yasal ve personelle ilgili sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Her iki ülkedeki kurumlarda yönetim fonksiyonları itibariyle çeşitli düzeylerde uygulamalar yapılmakta olduğu, bunların zaman zaman literatürle uyumlu, doğru çalışmalar olduğu, zaman zaman ise sorunlar olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar ise iki ülke üniversiteleri arasındaki farkların kısmen ülkelerin özel şartlarından, kısmen bu kurumların yönetim anlayışlarından kaynaklandığını söylemiştir.

Moğolistan'da karşılaştırmalı eğitim araştırmalar özellikle yükseköğretim ile ilgili yapılmış karşılaştırmalı araştırmalar çok az bulunmaktadır. Takip eden paragrafta Moğolistan yükseköğretim sistemi ile ilgili bazı araştırmalar yer almaktadır.

Weidman (1995) tarafından yapılan "Üçüncü Dünya Ülkelerinde Yükseköğretimin Finansmanında Değişiklikler: Kenya ve Moğolistan" adlı çalışmadır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemiyle iki ülkenin yükseköğretim finansmanı incelemiştir. Çalışmada dünya çapında yükseköğretimdeki hükümet baskısı ve devletin ayırdığı bütçeyi azaltarak, bireylere kaliteli yükseköğretim hizmet vermek için kamu fonlarının en verimli şekilde kullanılması önerilmektedir. Çalışmada ayrıca, yükseköğretimin finansmanı için çeşitli gelir getirecek alternatif yolların sağlanabileceğinden bahsedilmektedir.

Weidman devamla, Kenya ve Moğolistan'ın yükseköğretim tarihine bakıldığında finansman modellerinin birbirine benzediğinin ve eski sosyalist ülkelerin uyguladığı ücretsiz yükseköğretim sisteminde öğrencilerin yaşam giderleri ve eğitim materyalleri için hükümetten ek ödenek ayrıldığı görüleceğini ifade etmektedir. Araştırma sonunda, yükseköğretimin finansı açısından çeşitli dış kurumlardan bağış ve yardım almak ve özel işletmelerle işbirliği yapmak gibi çeşitli stratejik önerilerde bulunulmuştur. Örneğin; öğrencilere sponsor bulmak, üniversitelerin danışmanlık hizmeti ve ücretli stajlar gibi alternatifler olabilir. Bununla birlikte dünyanın birçok ülkesinde uygulanan ama Kenya ve Moğolistan'da uygulanmayan bir yöntem olan mezunlardan hediye ve bağış alma kampanyaları yürütülebilir.

Ayrıca hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde uygulanan devlet politikası, onun etki ve örneklerinden bahsetmiştir.

İlgili araştırmaların çoğunluğu yükseköğretim sistemlerinin tarihsel gelişimi, yönetim yapıları ve finansmanı ile ilgili doküman inceleme yöntemine dayalı nitel çalışmalardır. Çalışmalarda yükseköğretim yönetim yapısının geliştirilmesi ve daha esnek olmasıyla birlikte finansman kaynaklarının çeşitlendirilerek artırılması gibi önerilerde bulunulmuştur.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, bilgi toplama kaynakları, bilgilerin toplanması ve değerlendirilmesine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada karşılaştırmalı eğitimde kullanılan yöntemlerden dikey ve tanımlayıcı yaklaşım kullanılmıştır. Dikey yaklaşımda tarihsel gelişimin incelenmesi söz konusudur. Bu yaklaşımda incelenen sistemlerin tarihi gelişimi izlenir ve geleceğe yönelik bazı tahminlerin yapılmasına olanak sağlanır (Türkoğlu, 1983).Tanımlayıcı yaklaşım ise geleneksel analiz yaklaşımıdır. Bu yaklaşım konuyla ilgili literatürün incelenmesi ve benzerlik ile farklılıkların tanımlanarak karşılaştırılması söz konusudur (Ültanır, 2000).Aynı zamanda, bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemiyle iki ülkenin yükseköğretim alt sistemleri ayrı ayrı incelenip, benzer ve farklı yönleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Doküman incelemesinde temel amaç araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analiz edilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Kısaca bu araştırma, doküman incelemesine dayalı olarak elde edilen bilgi ve bulguları analiz ederek konuyu irdelemeyi hedefleyen nitel bir çalışmadır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini her iki ülkenin yükseköğretim alt sistemlerinin tarihsel gelişim, yönetim yapısı ve yönetsel işleyişi ile ilgili mevzuat ile tez, makale ve kitap gibi bilimsel çalışmaların tümü oluşturmaktadır. Nitel ağırlıklı olarak yürütülen çalışmada ayrıca bir örneklem seçimine gidilmemiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Moğolistan ve Türkiye yükseköğretim sistemlerinin tarihsel gelişim aşamaları, örgütsel yapısı ve örgütsel işleyişi ile ilgili alanyazın taraması yapılırken tezlerden, iki ülkenin yükseköğretim ile ilgili yürürlükte olan mevzuatından, akademik dergilerde yayınlanmış makalelerden faydalanılmıştır. Ayrıca, adı geçen ülkelerinin internet ağı bilgilerine başvurulmuştur.

3.4. Kapsam, Verilerin Toplanması ve Analizi

İlgili çalışmalar tematik olarak ve amaç, yöntem, bulgu ve sonuçlar ile geliştirilen öneriler çerçevesinde incelenmiş ve rapor edilmişlerdir. Daha sonra Moğolistan ve Türkiye yükseköğretim sistemleri ile ilgili bulgular sonucunda iki ülkenin yükseköğretim sistemlerinin benzer ve farklı yönleri tespit edilmiş, tartışılmış ve yorumlanmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde, alt problemler esas alınmak üzere ve aynı sırayla verilen araştırma bulguları ve bunlara ilişkin değerlendirmeler yer almaktadır.

4.1. Türkiye ve Moğolistan Yükseköğretim Alt sistemlerinin Tarihsel Gelişim Aşamaları ile Benzer ve Farklı Yönleri

Çalışmanın birinci alt problemi “Türkiye ve Moğolistan yükseköğretim alt sistemlerinin tarihsel gelişim aşamaları nasıldır, benzer ve farklı yönleri nelerdir?” biçiminde ifade edilmişti. Bu bağlamda; Türkiye ve Moğolistan yükseköğretim sistemlerinin tarihsel gelişim aşamaları, ilgili yasa ve mevzuat değişiklikleri, iki ülkenin yükseköğretim kurumlarının sayısı, öğrenci sayısı, uluslar arası ilişkiler vb. konulara değinilmiştir. Takip eden paragraflarda bu alt probleme ilişkin olarak çalışmada elde edilen bulgular sunulmuş, tartışılmış ve irdelenmiştir.

4.1.1. Yükseköğretimin Türkiye’deki Tarihsel Gelişimi: Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi

4.1.1.1. Osmanlı Döneminde Yükseköğretim

Türkiye yükseköğretim alt sistemlerinin tarihsel gelişim aşamalarını anlamak için, Osmanlı dönemindeki eğitim sistemine bakmak gereklidir. Osmanlı dönemindeki üniversite yaklaşımının Cumhuriyet dönemiyle birlikte nasıl sürdüğünü ya da nasıl değiştiğini incelemek yararlı olacaktır.

Osmanlı döneminde üniversitenin ilk açılışı ile ilgili olarak değişik tarihlere işaret edilmektedir. Medreseleri üniversite olarak değerlendirip, tarihi Fatih dönemine kadar götürürken bazıları da Darülfünun’u ilk üniversite kabul ederler. Bazıları da İstanbul Üniversitesi’nin kurulmasını temel almaktadırlar. Ama çoğu araştırmacılar ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK) da üniversite tarihinin başlangıcını darülfünun olarak görmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu’nda üniversite sözcüğünün karşılığı olarak “Darülfünun” kullanılmıştır. Niçin darülfünun denildiği kesin olarak bilinmiyor. Fünun, “fen”in çoğuludur. Fen sözcüğü ise 19.yy’da kanıt, gözleme ve deneye dayalı bilimler için söylenmiştir. Günümüzdeki bilim sözcüğünün karşılığı olarak kullanılan Arapça ilim (çoğulu ulüm) ise daha çok din bilimlerinde yeğlenmiştir. Buna göre darülfünun, bilimevi ya da bilgievi anlamına gelir. Darülfünun sözcüğü 1933’e kadar kullanılmıştır. Bu tarihte “darülfünun” adını taşıyan kurum kapatılmıştır (Hatiboğlu, 2000).

Osmanlı alanyazınında modern anlamda bir üniversite modeli olarak "darülfünun" adıyla bir yükseköğretim kurumu oluşturma yaklaşımı 1845 yılında ortaya atılmıştır. Böylece medreseden farklı bir yükseköğretim sisteminin kurulması için hazırlıklara başlandı. Uzun bir hazırlık döneminden sonra Darülfünun Ocak 1863 tarihinde açılmıştır ve halka açık konferanslar şeklinde eğitime başlanmıştır. Ders verenlerin çoğu, üst düzey memurlarıydı. Bu dersler yukarıda bahsettiği gibi konferans şeklinde Nuri Efendi Konağı'nda verilirken, Konak, Avrupa'dan getirilen ders araçları ve 4000 ciltlik kitaplığıyla birlikte yanmıştır. Böylece darülfünun 1865'de kapanmıştır (Akyüz, 1982).

1869 yılında hazırlanan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nde (MilliEğitim Tüzüğü) Darülfünun konusu yeniden ele alınmıştır. Böylece Şubat 1870 yılında İstanbul'da "Darülfünun-u Osmani" kurulmasını buyurmuştur ve açılış yapılmıştır. Yeni açılan Darülfünunun müdürlüğüne Hoca Tahsin Efendi getirilmiştir. Bu Darülfünun-u Osmani'nin üç fakültesi vardır. Bunlar bugünkü adlarıyla; 1. Felsefe ve Edebiyat 2. Hukuk 3. Fen ve Matematik. Her fakültenin öğretim süresi üç yıldır. Muallim olacakları için bir yıl fazla okumak gerekmektedir. Darülfünun Maarif Nezaretine bağlıdır. 16 yaşını dolduran herkes öğrenci olabilecektir. 1872 yılında yani iki yılını doldurmadan bu da yeniden kapatılmıştır (Koçer, 1979).

Küçük Sait Paşa'nın (1838-1914) ısrarı ve raporu sonucunda, 1 Eylül 1900 (kimine göre 19.08.1900) Darülfünun-u Şahane açılmıştır. Bu Darülfünunu'nun en önemli özelliği, bu açılıştan sonra kapatılmamış olması ve günümüze değin sürmesidir. Darülfünun-u Şahane'nin üç şubesi vardır. Ulum-u Aliyei Diniye (İlahiyat), Ulumi Riyaziye ve Tabiye (Fen), Edebiyat. İlahiyat şubesinin öğretim süresi 4, diğerlerinininki 3 yıldır. Daha sonra edebiyat şubesinde yabancı dil bölümleri açılmıştır. Fen Şubesi 1903'te Riyaziye (Matematik) ve Tabiye (Biyoloji) olarak iki bölüme ayrılmıştır.

1900 Darülfünunu 1912 yılına çok önemli bir dönüşüm yaşamıştır. Yani 1900'da çıkarılan tüzük 1912'de toptan yenilenmiştir. Yeni tüzük Sorbon Üniversitesi model alınarak hazırlanmıştır. Darülfünunun adı "İstanbul Darülfünunu" olarak değiştirilmiştir. 1912'de çıkarılan tüzükte getirilen önemli yeniliklerden birisi, her fakültede bir "Muallimin Meclisi"nin kurulmasıdır. Bu meclis şube başkanını ve alınacak öğretim üyelerini seçmektedir. Yönetmeliğinin 1. Maddesine göre darülfünunda; Din Bilimleri, Hukuk, Fen, Tıp ve Eczacılık, Edebiyat şubeleri vardır.

Beş fakülteli darülfünunda genel müdür (rektör) Milli Eğitim Bakanı'nın ve Bakanlar Kurulu'nun önerisi ve padişahın onayı ile atanmakta ve görev süresi belirsizdir. Darülfünunun en etkili organı olan Meclis-i Umumi (genel meclis, senato) seçilmiş üyelerden oluşturulmuştur. Doğal üyeleri olan reisler seçimle gelmekte ve ayrıca, her fakülteden iki kürsü müderrisi seçilmektedir. Reisler ve bunlar üç yıl için seçilmektedir.

Darülfünuna girme yaşı 16'dır ve öğrencilerden harç alınacağı 1913 yönetmeliğinde de yer almıştır. Ancak, burada anılması gerek önemli nokta, mahalle yönetiminden "yoksul" belgesi getirenlerin harçtan bağışık olmalarıdır.

Meşrutiyet'in İlanı'ndan sonra darülfünunda bazı düzenlemeler yapılırken ilk öğrenci disiplin yönetmeliği 21 Nisan 1912 tarihinde yayımlanmıştır. İlk Milli Türk Talebe Birliği (MTTB) kuruluşu Aralık 1916'dır. Uzun süre önemli bir etkinlik göstermedi. 1924 yılında yeniden kurulmuştur. Örgüt 1926'dan sonra uluslar arası toplantılarda Türkiye'yi temsil etmiştir. MTTB, 12 Mart 1971 darbesinden sonra kapatılmıştır. Ondan sonra çeşitli öğrenci topluluk, dernekler kurulup kapatılmıştır.

1919, üniversite tarihinde önemli bir dönüm yılıdır. Üniversite mevzuatları için temel başlangıçtır. 1912'de Emrullah Efendi'nin bakanlığı ile başlayan gelişim 1919 tüzüğünde somutlaşmıştır. Tüzüğün hazırlanmasından 1914 yılından darülfünuna gelen Alman bilimcilerin önemli etkisi olmuştur. Tüzük Alman ve Türk bilimciler tarafından, karışık dönemlerde üniversite özerkliği çok ciddiye alınarak hazırlanmıştır. 1919 tüzüğünün en önemli vurgusu bilimsel özerklik kavramının mevzuata ilk kez girmiş olmasıdır. Yönetmelik de büyük ölçüde sağlanmıştır. Alman bilimciler daha tüzük yürürlüğe girmeden 1.Dünya savaşı biter bitmez Türkiye'den ayrılmışlardır (Hatiboğlu, 2000).

Tüzükle; darülfünun bir bilim kurumu olduğu, bilimsel yetkili kavuştuğu, yarıyıl esasına göre eğitim yapacağı, yöneticilerin seçilen iki adaydan birinin atanmasıyla belirleneceği vurgulanmıştır. Öğretim üyelerinin (müderrisler, muallimler) karar gücü olan yetkili kurullara katıldıkları görülmektedir. Milli Eğitim Bakanı darülfünunun başı olarak düşünülmüştür. Öğrencilerle ilgili sekiz madde vardır. Darülfünuna giremeyen öğrenciler için "dinleyici öğrencilik" sağlanmıştır. Öğrenci harç burada da yer almıştır. Öğrenci sınavlarının sözlü aşamalarının açık

yapılması, her isteyenin sınavı izleyebilmesi, en az iki jüri üyesiyle sınav yapılması önemli yeniliklerdir.

1919'un önemli bir yeniliği de emin, reis, müderris ve muallim terimlerini kazandırmasıdır. 1919'a dek darülfünun başkanına müdür-i umumi (genel müdür), medreselerin başkanlarına müdür; müderris karşılığı olarak muallim denmiştir. O yıllarda medrese öğretmenlerine müderris denmektedir. Darülfünuna giriş koşulu resmi ya da özel "Mekteb-i Sultani'yi" bitirmektir. Yabancı öğrenciler müderrisler meclisinin ve eminin onayıyla alınmaktadır.

Üniversite tarihinde "Darülfünun Grevi" adıyla anılan bir olay vardır ve oldukça önemlidir. Üniversite tarihinde ilk boykottur. Bu dönemin diğer bir önemli olay Tramvay Olayı'dır.

4.1.1. 2. Cumhuriyet Döneminde Yükseköğretim

Cumhuriyet, darülfünun mevzuatında ilk kez düzenlemeleri 1924 yılında yapmıştır. Özel bir yasayla tüzelkişilik sağlanmıştır. Arkasından, yeni tüzük yayımlanmıştır. Bu tüzük 1919 tüzüğüne Cumhuriyet devrimlerine uygun değişikliklerin işlenmesidir. Tüzükteki "Osmanlı" sözcükleri atılmıştır. Darülfünunun adı "İstanbul Darülfünunu" olmuştur. 1924'te çıkarılan 430 sayılı "Eğitimin Birleştirilmesi" Kanunuyla medreseler kapatılmıştır.

1 Nisan 1924 günlü ve 493 sayılı "İstanbul Darülfünunu'nun Şahsiyeti Hükmiyesi Hakkında Kanun" adlı yasa Cumhuriyet döneminin üniversitelere ilişkin ilk yasasıdır. Bu yasanın hükümet ve rektör tarafından hazırlanan gerekçesinde, bugünkü dille, "Darülfünun için bilim ve düşünce özgürlüğü, ancak mali ve yönetsel özerklikle sağlanabilir" denmişti. Bu yasada kamu tüzelkişiliği ve katma bütçelilik tanınmıştır. Bu iki gelişme önemlidir. 1919'da akademik personel (heyeti ilmiye) müderrisler ve muallimlerdir. 1924'te bunlara müderris muavinleri (asistanlar) eklenmiştir. Böylece asistanlar, ilk kez 1924'te üniversite mevzuatında yer almışlardır. 1919 darülfünununda eğitim-öğretim mezuniyet (lisans) ve icazet (doktora, lisansüstü) olarak yapılmaktadır.

Darülfünuna giriş için özel ya da resmi liseyi bitirmek yeterlidir. Ancak, ilahiyat fakültesine girecek olanlar, Arapça ve Farsça'dan sınava girmek zorundadırlar. Bir fakülteyi ya da yüksekokulu bitirenler sınavsız girmektedir. Dinleyici öğrenci burada da korunmuştur ve toplum tarafından benimsenmiştir. Öğrencilerle ilgili

“harç” maddesi burada da vardır. Üniversitelere ve yüksekokullara sadece liseyi bitirenlerin alınmasıyla ilgili 4371 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı 1927 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu yıla dek bazı yükseköğretim kurumları ortaokula dayalı öğrenci almıştır.

Türkiye Cumhuriyeti 1924'te başladığı devrimlere ayak uyduramamış, devrimleri desteklememiş, hatta bu devrimlerden bazılarını ters düşmüş 9 Mayıs 1933'te kapatmıştır ve 2252 sayılı yasayla “İstanbul Üniversitesi” kurulmuştur. “Üniversite” sözcüğü Cumhuriyet döneminde ilk kez 1933 düzenlemesinde geçmiştir. Bununla “Darülfünun” adı tarihe gömülmüştür. Bu yasa TBMM’nde ivedilikle ve öncelikle görüşülmüş ve oybirliği ile tartışılmadan kabul edilmiştir (Hatiboğlu, 2000).

1933 Devrimi kamuoyunda “Darülfünun tensikati” adıyla ya da “Atatürk’ün Üniversite Reformu” olarak adlandırılmıştır. Devrim için İsviçre’den eğitimbilim profesörü Dr. Albert Malche 16 Ocak 1932’de Türkiye’ye gelmiştir. Malche’in verdiği rapor doğrultusunda, üniversite adıyla yeni bir kurum kurulmasına karar verilmiştir. Bunun için ilk çıkarılan yasa 2252 sayılı, 31 Mayıs 1933’te kabul edilen ve 06 Haziran 1933 günlü Resmi Gazete’de yayımlanan “İstanbul Darülfünunun ilgasına ve yeni bir üniversite kurulmasına dair kanun” dur. 1. Maddeyle darülfünun 31 Temmuz 1933 günü kapatılmış, 01 Ağustos 1933’te de “İstanbul Üniversitesi” kurulmuştur (Hatiboğlu, 2000).

Prof.Dr. Albert Malche’in“İstanbul Üniversitesi Hakkında Rapor” adlı araştırması, Türkiye Üniversitesi tarihinde çok önemli dönemeçtir ve belgedir. Bu araştırma "Malş Raporu" olarak bilinir. 1933 üniversitesi (İlk Üniversite) bu raporla kurulmuştur. 1924-1934 yıllar arasında hazırlanan altı yabancı uzman raporundan etkisi en yüksek olanı budur.

Üniversite için çıkarılan ikinci yasa 30 Mayıs 1934 günlü ve 2467 sayılı yasadır. Bu yasa, üniversite kuruluşunu sağlayan ve geçici döneme ait 2252 sayılı ilk yasa yürürlükten kaldıran yasadır. “İstanbul Üniversitesinin muvazeneyi umumiyeye alınmasına dair kanun” adlı 2467 sayılı yasa, üniversiteyi genel bütçe içine almakta ve üniversiteyi daha geniş tanımlamaktadır. Bu yasada özerklikle, bilim özgürlüğü ile ilgili sözcük yoktur.

İstanbul Üniversitesi’nin işleyişini düzenleyen asıl mevzuatı 24 Ekim 1934 günlü Resmi Gazete’de yayımlanan 2/136 sayılı kararnamedir. Bu kararname “İstanbul Üniversitesi Talimatnamesi” adlı tüzüktür. Cumhuriyet tarihinde üniversiteye ait ilk kapsamlı mevzuat budur. Tüzüğün dili Türkçedir. Üniversiteyi tıp, hukuk, edebiyat ve fen fakülteleri oluşturmuştur.

Rektör, Maarif Vekili'nin temsilcisi sıfatıyla üniversiteyi yönetmekte ve üçlü kararnameyle; dekan, rektörün önerisi ve bakanın onayıyla atanmaktadır. Rektörlerin görev süreleriyle ilgili bir sınırlama yoktur. Bunun anlamı, diğer dairelerde olduğu gibi, istendiğinde görevden alınacak olmasıdır. 1934 mevzuatında özerklik yoktur ama katılımlı yönetim vardır. İlk kez "Üniversite Heyeti", bugünkü karşılığı "Üniversite Yönetim Kurulu" kurulmuştur. Eski mevzuattaki Katib-i Umumi "Umumi Katip" adını almıştır. Şimdiki karşılığı üniversite genel sekreteridir. "Üniversite Meclisi" adıyla bir organ oluşturulmuştur. Meclisin görevi Maarif Vekilliğine danışmanlıktır. Görevi, "Ülkeye ait bilimsel konuları incelemek ve görüş saptamak" tır (Hatiboğlu, 2000).

1934 tüzüğünde öğretim üyeleri ordinaryüs, profesör ve doçentlerdir. Müderris, muallim ve müderris muavini gibi sanlar bırakılmıştır. 1960'da ordinaryüslük kaldırılmış, profesör ve doçentler öğretim üyesi sayılmıştır. Yardımcı doçentlik sanı ilk kez 1981'le mevzuatta yer almıştır.

Cumhuriyet döneminin ilk dernekler yasası 1938 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu yasa 14 Temmuz 1938 günlü ve 3512 sayılıdır. Bu ilk yasanın yerine 1972 ve 1983 tarihlerinde iki ayrı yasa daha çıkmıştır. Üniversite devriminden sonra 36 talimatname (yönetmelik) yayımlanmıştır. Talimatnamenin 30. Ve 31. Maddeleri Talebe Cemiyetleri'ne ayrılmıştır. Buna göre her fakültede talebe cemiyeti, üniversitede talebe birliği kurulacaktır. Cemiyetin amacı, "not basmak, talebeye yardım etmek, talebeyi birbirine sevdirmek ve yükseltmedir". Bu cemiyetler dernekleri aracılığı ile üniversite yönetimine ortak edilmişler ve üniversitenin yapacağı işlerin bir bölümü kendilerine verilmiştir.

1933 yılında İstanbul'da İstanbul Üniversitesi kurulurken, Ankara'da 1925'te Hukuk Mektebi, 1926'da Gazi Eğitim Enstitüsü, 1930'da da Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü (YZE) kurulmuştur. Bu kurum 1984'de 5234 sayılı yasayla kapatılmış; Tabii İlimler, Ziraat ve Ziraat Sanatları, Veteriner Fakülteleri Ankara Üniversitesi'ne, Orman Fakültesi İstanbul Üniversitesi'ne bağlanmıştır. YZE, 1924 üniversitesi gibi tüzelkişilikli ve katma bütçelidir. Enstitünün başına rektör, fakültenin başına dekan denmiştir. Rektör ve dekan terimleri üniversiteden önce burada kullanılmıştır. YZE'nde ilk rektörler ve dekanlar Alman profesörlerdir.

1946'da Ankara Üniversitesi kurulmuş, 1944'de de Yüksek Mühendis Mektebi İstanbul Teknik Üniversitesi olmuştur. Çok partili hayata geçilmesiyle birlikte İstanbul ve Ankara dışında da üniversitelerin açılması istekleri artmıştır (Korkut, 2001). 1950 yılında da İzmir, Trabzon ve Erzurum gibi illerde Ege, Karadeniz Teknik ve Erzurum Üniversiteleri kurulmuştur.

Daha sonra Ankara'da Hasanoğlan Köyü'nde Türk eğitim sisteminde özgün bir yeri olan Yüksek Köy Enstitüsü (YKE) adlı bir yüksek öğretim kurumu açılmıştır. Bunun açılış amacı 3803 sayılı yasanın 17. Maddesine göre Köy Enstitülerine öğretmen ve ilköğretim müfettişi yetiştirmektir. 19.06.1942 günlü 4774 sayılı Köy Enstitüleri Teşkilatı Kanunu'na göre Yüksek Köy Enstitüleri açılmıştır. Öğrenim süresi ise; her bir yılda iki yarıyıl ve her yarıyılın süresi de 4 ay olmak üzere toplam üç yıldır.

Osmanlı Devleti'nde ilk kez batılı anlamda mühendislik eğitimi vermek üzere 1773 yılında Mühendishane-i Bahr-i Hümayun kurulmuş, 28 Nisan 1928 günlü ve 1275 sayılı yasayla "İstanbul Yüksek Mühendis Mektebi (İYMM)" olmuştur. Daha sonra Temmuz 1944 tarihli ve 4619 sayılı "İstanbul Teknik Üniversitesi Hakkında Kanun" adlı yasayla İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) olarak yeniden örgütlenmiştir.

Bu üniversite pek çok özelliği nedeniyle üniversite tarihi açısından önemlidir. Üniversitenin başkanına "Rektör" denmiştir. Üniversitenin başı için kullanılan bu unvan ilk kez burada kullanılmıştır (Hatiboğlu, 2000). Bu tarihlerde darülfünunun başına "emin" denmektedir. Yüksekokulun üç şubesi vardır: Yol ve Demiryol, Su İşleri Mühendisliği, Mimarlık ve İnşaat. Şubeler fakülte karşılığıdır. Tedris Meclisi (Eğitim Kurulu, Fakülte Kurulu) bütün müderris ve mühendis muallimlerin katıldığı en yetkili kuruldur.

İdare Meclisi (Yönetim Kurulu) rektör, idare müdürü (genel sekreter), reisler ve her şubeden seçilen bir temsilciden oluşmaktadır. Bu kurul idare müdürü dışında seçilmiş üyelerden oluşur. Cumhuriyetin ilk demokratik yapılı yüksekokulu İstanbul Yüksek Mühendis Mektebi'dir. İTÜ, böyle bir yapıdan doğan ve köklü geleneğe olan bir üniversitedir.

1946'da çıkarılan 4936 sayılı yasası, "Üniversiteler Kanunu" adını taşıyan ilk yasadır. Bu yasa üniversiteye özerklik getirmiştir. Bu açıdan çok önemli ve anlamlıdır. 1933 mevzuatından 1946 mevzuatı doğmuştur. 1933'ün iyi niyet sonucu, üniversitelerin "olmazsa, olmaz" koşulu olan özerklik, 1946'da "bilim ve

yönetim özerkliğine, tüzel kişiliğe sahiptirler” sözcükleriyle yasada yer almıştır. Bu sözler 35 yıl sonra 1981’de üniversite mevzuatından çıkarılmıştır. 18 Haziran 1946 tarihli 4936 sayılı “Üniversiteler Kanunu” adlı yasa, Türkiye Üniversite Tarihi’nde üniversitenin işleyişini düzenleyen ilk yasal mevzuattır (Hatiboğlu, 2000).

Türkiye’de üniversiteler genelde ortak yasayla yönetilmişlerdir. 1957’de ODTÜ’nün kurulmasıyla “Özel Yasalı Üniversite” dönemi başlamıştır. Özel yasa, üniversitenin kuruluşunu sağladığı gibi, üniversitenin yönetimiyle ilgili özel hükümleri de kapsamaktadır. Bunlar, kendi yasalarında hüküm yoksa genel yasaya uymuşlardır. Özel yasalı ilk üniversite ODTÜ’dür.

1956 yılında Ankara’da özel statü ile Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) kurulmuştur. ODTÜ’nün asıl yasası 04 Haziran 1959 tarihli 7307 sayılı “Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kanunu”dur. ODTÜ özerk olarak kurulmamıştır. Yasasında özerk sözcüğü geçmemektedir. Ancak, tüzelkişilik tanınmıştır. Tüzelkişiliğin temsilcisi rektörü değil Mütevelli Heyettir.

ODTÜ’nde tüzel kişiliğin temsilcisi rektör değil mütevelli heyettir. Bu da bir devlet üniversitesi için ilktir. Bu üniversite Amerikan üniversiteleri ve yardım kuruluşlarının desteği ve yol göstericiliği ile kurulmuştur. Yasanın bütün maddeleri onlar tarafından yazılmıştır ve model Amerikan modelidir. Bu üniversite 1981’deki 2547 sayılı yasa yürürlüğe girene kadar, farklı bir yaklaşım olan Mütevelli Heyeti ile yönetilmiştir.

Bunu, Atatürk, Hacettepe, Karadeniz Teknik Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversiteleri izlemiştir. Ayrıcalıkların bir bölümü 1973 tarihli 1750 sayılı yasayla, tamamı 1981 yasasıyla kaldırılmıştır. 1971 yılında da Robert Kolej Boğaziçi Üniversitesine dönüşmüştür.

Üniversite tarihinde Atatürk Üniversitesi özel bir yere sahiptir. Bu üniversite pek çok ilki yaşatmıştır. Üniversite yerleşkesi içinde ilk üniversite camisi burada açılmıştır. İlk öğretim üyesi cinayeti burada işlenmiştir. 1954 yılında Çocuk Sağlığı Enstitüsü kurulmuştur. Hacettepe Üniversitesi 8 Temmuz 1967 günü 892 sayılı “Hacettepe Üniversitesi Kurulması Hakkında Kanun”la Ankara’da kurulmuştur. Üniversitenin kurucu rektörü İhsan Doğramacı’dır.

Boğaziçi Üniversitesi’nin çekirdeği 1863 yılında Amerikan misyonerlerince açılmış Robert Kolej’dir. Önce 1861 yılında New York’ta “İstanbul Robert Kolej Cemiyeti”

kurulmuştur. 1863'te öğretime başlamış, resmi açılışı 4 Temmuz 1989'da yapılmıştır.

Robert Kolej'e karşılık olarak Fransızlar da 1868'de Mekteb-i Sultani'yi (Galatasaray Lisesi) açmışlardır. Bugün iki okul da üniversiteye dönmüştür. Boğaziçi üniversitesi 12 Eylül 1971 günü 1487 sayılı "Boğaziçi Üniversitesi Adıyla İstanbul'da Bir Üniversite Kurulması Hakkında Kanun"la kurulmuştur. Üniversitenin tüzel kişiliği vardır. Robert Kolejin bütün mal varlığı üniversiteye verilmiştir. Boğaziçi Üniversitesi'nin üç yıl geçiş döneminden sonra genel yasaya uyması hükmü getirilmiştir. Geçiş dönemi rektörü Milli Eğitim Bakanı tarafından atanmaktadır. Geçici karar organ "Üniversite Yönetim Kurulu"nun rektör dışındaki üç üyesi bakanca atanmaktadır. Üç bölümün seçilmiş başkanları kurulun üyesidir.

Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ) 1955 yılında Trabzon'da 27 Mayıs 1955 günlü ve 6549 sayılı yasayla kurulmuştur. Türkiye'nin dördüncü üniversitesidir. KTÜ ile Ege Üniversitesi aynı gün kurulmuşlardır. Ege'nin farkı aynı yıl öğretime açılmıştır. Her ikisi de başlangıçta özerk ve tüzelkişilikli değildir. İlk rektörler ve dekanlar Milli Eğitim Bakanı tarafından atanmıştır. İki fakülteli olduklarında özerk ve tüzelkişilikli olacakları yasada bir madde olarak yer almıştır (Hitaboğlu, 2000).

1961 Anayasası'nın kamu görevlilerinin sendika kurmalarına izin vermesi ve ilgili yasanın 1965 yılında çıkmasıyla, üniversite akademik personel tarafından iki sendika kurulmuştur. Bunlar İstanbul'da Öğretim Üyeleri Sendikası, Ankara'da Üniversite Asistanları Sendikası (ÜNAS)'tır. Her iki sendika 12 Mart 1971 askeri darbesinden sonra, diğer sendikaları gibi kapatılmışlardır.

1960-1973 yılına kadar yani 1750 sayılı Yasanın çıkışına kadar geçen süre içinde Türkiye'de yükseköğretim alanında değişiklikler sürmüştür. Üniversite tarihinde 1960-1973 arası dönemin önemli olaylarından birisi Dünyada ve Türkiye'de yaşanan 68 Gençlik olaylarıdır. 1973 yasası bu olaylar sonucu çıkmıştır. Fransa'da başlayan eylemler bir çırpıda bütün ülkeleri sarmıştır. 1961 Anayasasının sağladığı geniş özgürlük ortamında, Türk üniversite gençliği, 1889, 1919 ve 1960 geleneğinden ister istemez etkilenmiştir. Türkiye'deki gençlik daha da üniversite ve yurt sorularıyla ilgilenmiştir.

1973'de yükseköğretimin ülke genelinde dengeli dağıtılması önemli ölçütlerden biri olarak kabul edilmiştir. 1973 yılında, Diyarbakır'da Dicle, Adana'da Çukurova,

Eskişehir’de Anadolu ve Sivas’ta Cumhuriyet üniversiteleri kurulmuştur. 1975’te de, Elazığ’da Fırat, Samsun’da 19 Mayıs, Bursa’da Uludağ, Konya’da Selçuk ve Malatya’da İnönü üniversiteleri açılmıştır. Daha sonra da 1978’de Kayseri’de Erciyes Üniversitesi kurulmuştur.

1973 yılında, 1750 sayılı üniversiteler Kanun kabul edilmiştir. Bu yasa ile yükseköğretime yön vermek amacıyla gerekli inceleme, araştırma ve değerlendirmeyi yapmak ve yükseköğretim kurumları arasında eşgüdüm sağlamak amacıyla bir Yüksek Öğretim Kurulu oluşturulmuştur. Yüksek Öğretim Kurulu, Anayasa Mahkemesi tarafından 1975 yılında iptal edilmiştir. İptalin gerekçesi, bu kurulda hükümet kanadından gelen üye sayısının üniversitelerden gelenlerden fazla olmasının, Anayasa’da güvence altına alınan üniversite özerkliğine aykırı bulunmasıdır.

Türkiye’nin Yükseköğretimde Açıköğretim başlangıcı 1974 yılıdır. Buradaki amaç geliştirmekte olan ülkelerde olduğu gibi, üniversiteye girememiş çağ nüfusuna yükseköğretim yaptırmaktır. İlk önce Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı yüksekokul programları esas alınarak başlamıştır.

Yükseköğretim programı uygulayan Mektupla Öğretim Merkezi’nin ilk müdürü Araştırmacı-Öğretmen Kenan Okan’dır. Mektupla Öğretim Merkezi 1975-1976 yılında Yaygın Yükseköğretim Kurumu (YAYKUR) olarak yeniden örgütlenmiştir. YAYKUR’un amacı şöyle belirtilmiştir: “Yükseköğretim önündeki birikimi önlemek, yükseköğretilimi yurt düzeyinde yaygınlaştırmak, ara insangücü ihtiyacını karşılamak”. Bu amaç 1981’de Yükseköğretim Kurulu’na (YÖK) verilmiştir. YAYKUR, açıköğretim yanında örgün yükseköğretim de yapan bir örgüttür. Açıköğretim bu kurum içinde, “Açık Yükseköğretim Dairesi” olarak yer almıştır. Bu günlerde açık üniversite kurulması da gündeme gelmiştir.

1982-1983 öğretim yılında Açıköğretim fakültesi İktisadi ve İş İdaresi alanlarında başlamıştır. 1993 yılında açıköğretim yeniden düzenlenmiştir. Buna göre iki yıllık önlisans programları Açıköğretim Fakültesi bünyesinde kalmış, dört yıllık lisans programları Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İşletme Fakülteleri çatı altında toplanmıştır. 01.09.2015 tarihi itibarıyla Anadolu Üniversitesi’nde 1.025.880 öğrenci okumaktadır (www.anadolu.edu.tr).

12 Mart 1971 tarihinde komutanlaryönetime el koymuşlardır. Amaç, 1960 Devrimi ile ülkede gelişen özgürlük ortamını daraltmaktır. Bunu için de ilk önce anayasaya ve üniversiteler yasasına el atmışlardır. 1750 sayılı yasayla Yüksek Öğretim Kurulu kurulmuştur. T.C' nin ilk YÖK'ü budur. Kurul, üniversitelerin yönetiminden sorumlu bir organdır. 1970'lerin son yıllarının anarşi ve terörle geçmesi, 12 Eylül 1980 darbesini getirmiştir (Hatiboğlu, 2000).

12 Eylül 1980'de beş orgeneral bir askeri darbeyle Türkiye'nin yönetimini ele geçirmişlerdir. 6 Kasım 1981 günü Resmi Gazetede 2547 sayılı "Yükseköğretim Kanunu" yayımlanmıştır ve üniversiteleri YÖK'e teslim etmiştir. Bu yasa ile Türk Yükseköğretim Sistemi Kıt'a Avrupa modelinden ayrılarak yönetim biçimi olacak Anglo-Sakson sisteminin temel ilkelerine dayandırılmıştır (Gürüz, 2001).

1402 sayılı sıkıyönetim yasaının değiştirilmesiyle sıkıyönetim komutanlarına geniş yetki verilmiştir. Bunlar, istediği kamu görevlisini, işçisini ve öğrencisini kurumundan uzaklaştırma yetkisine sahiptirler. Bu yetkiyle, yaşam boyu "bir daha" hiçbir kamu işi almamak üzere, öğretim üye ve yardımcıları ve öğrencileri üniversiteden atılmışlardır. Kamuoyu bunlara yasanın sayısı ile anarak "1402'likler" adını takmıştır. Tarihte ilk kez bu yasayla öğrenci tasfiyesi yapılmıştır (Hatiboğlu,2000).

1933-1946 yılına kadar üniversite rektörü, Milli Eğitim Bakanının önerisi üzerine Cumhurbaşkanı, dekanlar ise rektörün önerisi üzerine Milli Eğitim Bakanı tarafından atanmaktaydı (Doğramacı, 2007). Bu dönemde rektörün yetkileri kısıtlıydı. Üniversite senatosuna başkanlık eden rektörün, bir tek oyu vardı ve kararları senato verirdi.

1981 yılında çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile, fakülte, akademi, enstitü ve yüksekokullar aynı çatı altında birleştirilmiş yükseköğretim kurumları üniversitelere bağlanmıştır. Halihazırda yükseköğretim sistemi, 1982 Anayasası ve 2547 sayılı Yükseköğretim Yasası ile yönetilmektedir.

1982 yılında Antalya'da Akdeniz, İzmir'de Dokuz Eylül, Ankara'da Gazi, Edirne'de Trakya, Van'da Yüzüncü Yıl, İstanbul'da Marmara, Mimar Sinan ve Yıldız Teknik üniversiteleri kurulmuştur. Anayasa'da yer alan hükümlere uygun olarak getirilen yeni yasal düzenleme ile kar amacı gütmeyen vakıfların özel yükseköğretim kurumları kurmalarına olanak sağlanmıştır. Bu şekilde, 1984'te yılında Ankara'da Bilkent Üniversitesi ilk vakıf üniversitesi olarak kurulmuştur. Türkiye'de üniversite sayısında 1992 sonrasında ciddi bir artış olmuştur ve özellikle 1992, 2006 ve 2007 yıllarında çok sayıda yeni devlet ve vakıf üniversiteler açılmıştır. 1990 sonrası yeni

açılan üniversitelerle birlikte, üniversitelerin bütün Anadolu illerine yayılması sağlanmış ve üniversitelerin bölgesel dağılımındaki eşitsizliğin giderilmesi yönünde önemli adımlar atılmıştır.

Yükseköğretimde 1992 yılında "İkinci Öğretim, (İÖ)" adıyla yeni bir öğretim başlatılmıştır. Bunun için 27 Kasım 1992 günlü ve 3843sayılı yasa çıkarılmıştır. İkinci örgün öğretim kamuoyunda "gece öğretim ya da paralı öğretim" olarak anılmaktadır. Yasa ikinci öğretimi, "Yükseköğretim kurumlarında normal örgün öğretimin biçimini takiben yapılan örgün öğretim" şeklinde tanımlamıştır. İkinci öğretime 1993-1994ders yılında başlanmıştır. İkinci öğretim öğrenci sayısı giderek artmaktadır. Yasaya göre ikinci öğretimle normal öğretim arasında bir fark yoktur. Yasanın 5. Maddesi bunu, "Eğitim-öğretim ile ilgili konularda normal örgün öğretimden hiçbir farklılık taşımaz" diyerek vurgulamıştır. 2014-2015 öğretim yılında 738 bin 309 öğrenci ikinci öğretimde okumaktadır (<http://www.yok.gov.tr/>).

Türkiye, 2001 yılında "Bologna Deklarasyonu"nu, Avrupa eğitim bakanlarının ikinci toplantısında imzalamıştır. Bologna süreci, 1999 yılında Bologna'da, 29 ülkenin Deklarasyonu'nu imzalamasıyla başlatılmıştır. 2007 yılına geldiğinde, Deklarasyonu imzalayanların sayısı 46 olmuştur. Bologna Deklarasyonu, Avrupa Yükseköğretim Bakanlarının, ülkelerine lisans programlarını ve kalite güvence standartlarını 2010 yıla kadar uyumlu ve karşılaştırabilir hale getirmek amacıyla politikalarını koordine ederek Avrupa Yükseköğretim Alanı'nı kurmayı üstlendikleri bir anlaşmadır.

Anlaşmanın temel amacı, yükseköğretimde edinilen bilgi ve becerilerin istihdama ve rekabetçi araştırma ve yenilikçilik üretmeye uygun olmalarını sağlayarak Avrupa'yı, Amerika Birleşik Devletleri ve Asya ile baş başa rekabet edebilir kılmaktır. Bu amaca ulaşmak için, anlaşmayı imzalayanlar üç öncelik belirlemişlerdir;

- Aşamaların tamamlanmasıyla mezunların bir sonraki aşamaya geçme hakkını elde ettikleri, üç aşamalı (lisans, yüksek lisans ve doktora) bir diploma programı sisteminin getirilmesi;
- Kalite güvencesi için ortak, karşılaştırabilir standartların geliştirilmesi

- Lisans diploma ve öğrenimlerini tanımak amacıyla uzlaşmak için Avrupa Kredi Transfer Sistemi (ECTS) ve Diploma Eki ortak araçlarının geliştirilmesidir.

Ayrıca Türkiye'deki üniversitelerin pek çoğu, Avrupa'da bulunan diğer üniversitelerde okumayı kolaylaştıran ERASMUS programına katılmaktadır. Mesleki programlardan lisans programlarına ve lisans programlarından doğrudan doktora programlarına erişim düzenlenmiştir.

Türkiye Yükseköğretim Kurumu'nun buna benzeyen programlar vardır. Mevlana öğrenci değişim programı şöyledir;

Yurtiçinde eğitim veren yükseköğretim kurumları ile yurtdışında eğitim veren yükseköğretim kurumları arasında öğrenci ve öğretim elemanı değişimini mümkün kılan bir programdır. 23 Ağustos 2011 tarih ve 28034 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yönetmelikle bu değişiminin önü açılmıştır. Diğer değişim programlarından farklı olarak, hiçbir coğrafi bölge ayrımı olmaksızın değişim program bünyesindeki hareketlilik bütün dünyadaki yükseköğretim kurumlarını kapsamaktadır.

Bu programa katılmak isteyen öğrencileri en az bir en fazla iki yarıyıl eğitim için; öğretim elemanları ise en az bir hafta en fazla üç ay süreyle dünyadaki yükseköğretim kurumlarında ders vermek için programdan faydalanabilmektedir. Benzer şekilde dünyanın bütün bölgelerinden de öğrenci ve öğretim elemanları Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarına gelebilmektedir (Mevlana değişim programı kitapçığı, 2015).

Farabi öğrenci değişim programı ise üniversite ve ileri teknoloji enstitüleri bünyesinde ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim-öğretim yapan yükseköğretim kurumları arasında öğrenci ve öğretim üyesi değişim programıdır. Programın amacı, öğrenci veya öğretmen üyelerinin bir veya iki yarıyıl süresiyle kendi kurumlarının dışında bir yükseköğretim kurumunda eğitim ve öğretim faaliyetlerine devam etmelerini sağlayıp gerçekleştirmektir (YÖK. <http://www.yok.gov.tr/web/farabi/farabi-degisim-programi>, Erişim tarihi: 22 Aralık, 2015).

4.1.2. Yükseköğretimin Moğolistan'daki Tarihsel Gelişimi: Tek Partili ve Çok Partili Dönemi

4.1.2.1. Tek Partili Dönemindeki Yükseköğretim

Türkiye Yükseköğretim alt sisteminin tarihsel gelişimini inceledikten sonra takip eden paragrafta Moğolistan Yükseköğretimin alt sisteminin tarihsel gelişimi incelenmiştir. Bu bağlamda; Moğolistan yükseköğretim sisteminin tarihsel gelişim aşamaları, ilgili yasa ve mevzuat değişiklikleri, mevcut yükseköğretim kurumlarının sayısı, öğrenci sayısı, uluslar arası ilişkiler vb. konulara değinilmiştir.

Moğolistan Yükseköğretim tarihinde ve onun gelişiminde eski Sovyetler Birliği'nin büyük desteği olmuştur. Moğolistan Yükseköğretim tarihini bilmek için önce Moğolistan eğitim tarihine bakılmasında yarar vardır.1921'de Başkentte ilk ilkokulu (bugünkü adıyla 3. Okul) kurulmuştur. 1922'de Uliastay, Hovd, Altanbulag gibi illerde ilkokullar açılmıştır. 1923'te başkentte ilk ortaokul (bugünkü adıyla 1. Okul), 1927'de de diğer illerde kurulmuştur. 1930'da ilk okul öncesi kurumu başkentte sonra Selenge, Hentii, Zavhan gibi illerde de kurulmuştur. Bu yıllarda kitap ve kalem yetersizliği, sınıfların bakımsızlığı, öğretmenlerin yetersizliği gibi sorunlar olmasına rağmen öğrencilerin eğitimi için herkes elinden geleni yapmıştır (Begz, 2014).

Bunun yanı sıra devletten yetişkinlere okuma-yazma öğretmek için ulusal çapta kampanya başlatılmıştır. Bu kampanya 1924-1935 yılları arasında kısa zamanda başarıyla gerçekleşerek sonunda halkın çoğu kısmı okuma-yazma öğrenmiştir. 1931-1941 yılları arasında Moğolistan, Eski Moğol, Latin ve Kiril alfabelerini kullanmıştır. Bu durum ise herkese okuma-yazma öğretme kampanyasını olumsuz etkilemiştir. Çünkü bu üç alfabenin hangisinin kullanılacağı konusunda bir karar alınamadığı için okuma-yazma öğretme faaliyeti yavaşlamıştır. Moğolistan 1941'de Kiril Alfabesini resmi olarak kullanmaya başlamıştır. Devletin yapmış olduğu "Herkes Okuryazarlığı Öğretelim" kampanyası kısa zamanda başarıyla gerçekleşmiştir. Bunun neticesinde 1970'te UNESCO tarafından verilenH. Krupskaya ödülü (halkın büyük çoğunluğunun okuryazarlığı olan ülkelere verilen ödül) Moğolistan'a verilmiştir (Jadamba, 2011).

Moğolistan'da yükseköğretimin temeli 1921'de atılmıştır. Hükümet Savunma Bakanlığı'nda çalışacak elemanları ve operatörleri yetiştirmek için Meslek Yüksekokulu kurma kararını 20 Aralık 1921'de almıştır. Bu Moğolistan'ın

yükseköğretim sisteminin başlangıcıydı. Bundan sonra 1921-1924 yılları arasında Yönetici Yetiştirme, İletişim, Hemşirelik, Gümrük ve Muhasebe Meslek Yüksekokulları kurulmuştur. Bunların hepsi başkentte yer almaktaydı.

Hükümet 1922'de başkentte Öğretmen Yetiştirme Meslek Yüksekokulu'nu geçici olarak kurma kararı almıştır. 1924'de Öğrenciler Yüksekokulu, 1928'de Öğretmen Yetiştirme Yüksekokulu olarak büyütülmüştür. Şimdi bu yüksekokul köklü bir üniversite olarak eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir. Böylece Moğolistan kendi devlet memurlarını ve personellerini yetiştirmekteydi. Kendi memleketinde yetiştiremediği mesleklerdeki öğrencileri yurtdışına göndererek yetiştirmiştir. Rusya, Almanya ve Fransa gibi ülkelere öğrenci göndermeye başlamıştır. Bu çerçevede ilk olarak 1922'de Moskova Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'ne 15 öğrenci seçerek göndermiştir. 1925'te Halkı Aydınlatma Bakanlığı tarafından 170 öğrenci Sovyetler Birliği, Almanya ve Fransa'ya gönderilmiştir. Bu seçkin öğrenciler eğitimi başarıyla tamamlayıp aydın insanlar olarak ülkesine dönmüşlerdir. Bu aydın insanların 20. yüzyılın ilk yarısında Moğolistan'ın gelişmesinde önemli katkıları olmuştur.

Moğolistan'da kurulmuş yeni meslek yüksekokullarının iyi yetişmiş öğretmenlere çok ihtiyacı vardı. Bu ihtiyacı karşılamak için 1924'de hükümet daha çok öğrenciyi yurtdışına göndermiştir. Mesela; Buryad'ın Askeri Okulu'na 7 öğrenci, Leningrad Doğu Dilbilimi Üniversitesine de 18 öğrenci seçerek göndermiştir. 1925'te 14-20 yaş arasındaki 35 öğrenciyi Fransa, Rusya ve Almanya'ya göndermiştir. Toplamda 1924-1926 yılları arasında yurtdışında 178 öğrenci eğitim almıştır. Ayrıca 1929'da Sovyetler Birliği'nin üniversite ve yüksekokullarında çeşitli mesleklere sahip olmak için 272 öğrenci eğitim alıyordu (Sodnom,2014.s.11; Silova ve diğerleri, 2007).

Moğolistan Hükümeti 1930'lu yıllarda kötü izler bırakmıştır. Hükümet tarafından masum insanlar gerçek dışı iddialarla suçlanarak infaz edilmiştir (idam edilmiştir). Devletin aydın insanları yani yurtiçinde ve yurtdışında eğitim almış çoğu insan bu dönemde toplu olarak infaz edilmişlerdir. Bu dönem 1940'a kadar devam etmiştir (Baabar, 1999).

6 Aralık 1940'ta Moğolistan Bakanlar Kurulu'ndan "Başkent Ulanbator'da Devlet Üniversitesi Kurma Kararı" (45. karar) çıkmıştır. Yükseköğretim, Halkı Aydınlatma Bakanlığı'na bağlıydı. İlk rektörü olarak Şirendev atanmıştır. Üniversiteye hazırlık

sınıfı olarak 1. Ortaokulu'nda 17 kişilik bir sınıf açılmıştır. 1942'de Moğolistan Milli Üniversitesi'nin ilk eğitim-öğretim yılı başlamıştır. Tıp, Öğretmen Yetiştirme ve Veteriner Hekim olarak üç fakültede toplam 93 öğrenci, hazırlık sınıflarında 57 öğrencisiyle eğitime başlamıştır. Böylece Moğolistan'da okul öncesi eğitimden üniversite eğitimine kadar bir bütün olarak eğitim sistemi kurulmuştur. Bu üç fakültede; hayvancılık, biyoloji, matematik, fizik, organik kimya, inorganik kimya ve anatomi olmak üzere toplam 7 bölüm yer almıştır.

1945'te bilimi geliştirmek aynı zamanda bilim adamlarını ve öğretim üyelerini teşvik etmek için doçentlik, profesörlük gibi akademik unvanları verme kararı çıkmıştır. Aynı yıl Bakanlar Kurulu tarafından "Devlet Üniversitesi'nin Yönetmeliği" çıkarılmıştır. Bu yönetmelikte üniversitenin yönetim yapısı, eğitim-öğretim faaliyetleri, öğretim üyelerinin ve öğrencilerin hak ve görevleri detaylı belirtilmiştir (Batırçin, 2014). 1945'te çıkan bu yönetmelik 1962'de "Moğolistan Halk Cumhuriyeti Üniversitelerinin Yönetmeliği" çıkana kadar yürürlüğünü devam ettirmiştir. Moğolistan Milli Üniversitesi'nden 1946'da ilk mezun olan 35 öğrenci diplomaya almaya hak kazanmıştır. Bu mezunlardan 9'u araştırma görevlisi olarak üniversitede devam etmiştir. Bu eğitim sonrasında Moğolistan'da öğretim üyesi yetiştirmeye başlamışlardır.

16 Mayıs 1947'de Moğolistan Halk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu tarafından "Milli Üniversiteyi Bakanlar Kurulu'na Bağlaması" kararı çıkarılmıştır. Bu kararla Halkı Aydınlatma Bakanlığı'na bağlı üniversiteler Bakanlar Kurulu'na bağlamıştır. Üniversitenin rektörü, bakan; eğitim-öğretimden sorumlu yardımcı rektörü, müsteşar; idari işlerden sorumlu yardımcı rektörü ise bakan yardımcısı görevlerine denk sayılmıştır. Böylece üniversite yönetimi ve idari işlemleri daha verimli olmuştur. Üniversitede yeni bölüm açma, öğrenci alma, öğrenim süresi ve rektör atama gibi üniversiteyle ilgili tüm karar ve sorumluluklar Bakanlar Kurulu'na geçmiştir.

1948'de başkent Ulanbator'da Pedagoji Kurumu ve 1951'de ise Ulusal Öğretmenler Enstitüsü kurulmuştur. Bu kurumlar, eğitim sisteminin ve öğretmenlerinin mesleki kalitesinin geliştirilmesine katkıda bulunmuştur. Aynı zamanda Arhangai, Dornod illerinde Öğretmen Yetiştirme Üniversiteleri kurulmuştur. Ülke çapında öğretmen ihtiyacı olduğu için 1948-1978 yılları arasında ek olarak ikinci öğretim sistemiyle öğretmenler yetiştirilmiştir.

1954'de Bakanlar Kurulu tarafından 449. Kararla "Moğolistan Halk Cumhuriyeti Üniversitelerinin Öğretim Üyesi ve Personel Alımı, Maaş hakkındaki Yönetmeliği" çıkarılmıştır. Bu yönetmelikte profesör ve öğretim üyelerinin çalışma saati ve araştırma yapma zamanları belirtilmiştir. Üniversitelerde bir ders saati elli dakika olarak belirtilmiştir (Batrinçin, 2014).

1950'li yıllarda Sovyetler Birliği başta olmak üzere sosyalist ülkeler, eğitim sistemlerinde reform yapmaya başlamış ve araştırma enstitüleri kurmuştur. Bunun etkisi olarak Moğolistan'da 1956'da Milli Eğitim Bakanlığı'na ait Öğretmenleri Mesleki Açısından Geliştirme Enstitüsü kurulmuştur. Günümüzde bu kurum Eğitim Enstitüsü olarak faaliyetini sürdürmektedir (Begz, 2000). Enstitünün amacı üniversitelerde ciddi olarak ihtiyaç duyulan öğretim üyesi ve akademisyenleri yetiştirmektir. 2 Şubat 1959'da Bakanlar Kurulu "Öğrencileri Kamu Yararına İş Yaptırma" kararı çıkarmıştır. Bu kararla üniversite ve yüksekokulların öğrencileri yaz tatilinde otuz gün tarım, hayvancılık ve inşaat sektörlerinde maaşlı çalıştırılması belirtilmiştir. Öğrenciler için teorik bilgilerin pratikte uygulaması açısından faydalı olmuştur. Bu karar 1980'e kadar devam etmiştir.

1959'da Moğolistan Devrimci Halk Partisi'ne bağlı Parti Üniversitesi'nin adı Ekonomi ve İktisadi Üniversitesi olarak değiştirilmiştir. 1958-1959 eğitim-öğretim yılının 2. döneminde Moğolistan Milli Üniversitesi Hayvancılık ve Veterinerlik Fakültesi, Tarım ve Hayvancılık Üniversitesi adı altında Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na bağlanmıştır. 1961'de Tıp Fakültesi, Tıp Üniversitesi olarak Sağlık Bakanlığı'na bağlanmıştır. 1960'lı yılların başında bu yeni üniversiteler açılmıştır ve öğrencilerin sayısı da artmıştır. Moğolistan'da yükseköğretim tarih boyunca farklı kurumlara bağlı kalmıştır. 1942-1947 yılları arasında Halkı Aydınlatma Bakanlığına, 1947-1957 yılları arasında Bakanlar Kuruluna, 1957-1961 yılları arasında da Bilim ve Yükseköğretim Kurumu'na bağlı kalmıştır (Tsanjid, 2011).

1961'de Moğol Devrimci Halk Partisi'nin 14. Kurultay sonucundan aldığı karara göre Moğolistan'ı kısa dönemde sanayileştirme, tarım ve hayvancılık sektörlerini geliştirme stratejisi planlanmıştır. Bu işleri gerçekleştirmek için iyi yetişmiş elemanlara ihtiyaç vardı. Bu nedenle yeni üniversiteler açılmıştır. Aynı yıl çıkan 178. Kararla Moğolistan Halk Cumhuriyeti'nin (MHC) Bakanlar Kurulu'nun bünyesinde Devlet Üniversitesi ve Yüksekokullar Kurumu kurulmuştur. Bu Moğolistan yükseköğretimden sorumlu olan ilk kurum olmuştur. 1961'de MHC

Bakanlar Kurulu'nun 484. Kararıyla yürürlüğüne giren "MHC Bakanlar Kurulu'nun bünyesindeki Devlet Üniversitesi ve Yüksekokullar Kurumu'nun Yönetmeliği'ne" bu kurumun görev ve sorumlulukları şöyle belirtilmiştir;

"Bu kurum, kendine doğrudan bağlı üniversitelerin ve yüksekokulların yönetiminden, aynı zamanda diğer bakanlara bağlı üniversite ve yüksekokulların yönetim, eğitim-öğretim programı denetleme, yeni fakülte açma, akademik çalışma, yurtdışında öğrencileri okutarak kaliteli eleman yetiştirme v.b işlerinden sorumludur" denmiştir (Eğitim Dergisi, 1989).

Devlet Üniversitesi ve Yüksekokullar Kurumu kurulduğu yıldan itibaren Moğolistan Yükseköğretim sistemini geliştirmek, kalitesini artırmak için çeşitli kararlar, yönetmelikler, yönergeler v.b çıkarmıştır ve bunlar başarıyla yürürlüğe girmiştir. Bu dönemde yüksekokullardaki eğitimler daha çok politeknik eğitimlerdi. Öğrencilere ilerleyen yıllarda kalfa, usta ve şef yardımcılığı gibi görevlere getirildi. Bu sayede, bu okullardan mezun olanlar çalışma hayatlarında işlerine ve kurumlarına daha kolay adapte oluyorlardı.

Moğolistan Milli Üniversitesi'ne (MMÜ) bağlı Politeknik Üniversitesi 1978'de üç fakülte, on üç bölümle bağımsız bir üniversite olmuştur. 1979'da Ulusal Öğretmen Yetiştirme Üniversitesi'nin Rusça Öğretmenliği bölümü büyütülerek Rusça Öğretmen Yetiştirme Üniversitesi kurulmuştur. Moğolistan'ın batısında öğretmene ve yetişmiş elemana ihtiyaç olduğu için 1979'da Hovd İlinde Öğretmen Yetiştirme Üniversitesi kurulmuştur. Aynı zamanda ülkede ihtiyaç duyulan mesleklere göre ara eleman yetiştirmek amacıyla çeşitli meslek yüksekokulları kurulmuştur. 1970'den itibaren her sene 30-40 öğretim üyesi yurtdışına doktora eğitimi için gönderilmeye başlanmıştır.

MHC hükümet 26 Ocak 1968 tarihinde devletin kamu ve kültür kurumlarının faaliyetlerini geliştirmek ve onlara fayda sağlamak amacıyla 14. Karar çıkarılmıştır. Bu karara göre Aydınlatma Bakanlığı Bakanlar Kurulu'nu, Devlet Üniversitesi ve Yüksekokullar Kurumuyla birleştirerek Halk Eğitim Bakanlığını kurmuştur (Batırçin, 2011). 1972'de Moğolistan Devrimci Halk Partisi Kurulu ve Bakanlar Kurulu işbirliği ile yükseköğretim sisteminin geliştirilmesi için kısa ve uzun vadeli planlar yapılmıştır ve başarıyla gerçekleştirilmiştir.

MHC Halk Millet Meclisi'nden 16 Mart 1973 tarihinde çıkarılan 70. Kararıyla Bakanlar Kurulu bünyesinde Devlet Yükseköğretim Kurumu kurulmuştur. 15 Temmuz 1975 tarihinde 156. Kararla bu kurumun ismi Devlet Yükseköğretim ve

Teknik-Meslek Kurumu olarak değiştirilmiştir. 25 Şubat 1982 tarihinde bu kurum tekrar Halk Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır. Böylece Moğolistan'da tüm eğitim işleri bir bakanlığına ait olmuştur. 1940-1980 yılları arasında yükseköğretimdeki öğretim üyelerinin çoğu Ruslardan oluşuyordu ve kullanılan eğitim kitaplarının çoğu da Rusçaydı. Bu durum da eğitim-öğretimi olumlu etkilemiştir. Çünkü mezun olanların Rusçası iyi olduğundan araştırmalarını kaliteli kaynaklardan yapması onlara avantaj sağlamıştır. Böylece hem öğretim üyelerinin hem de eğitimin kalitesi yükselmiştir.

Aynı zamanda devletin uyguladığı planlama politikası doğrultusunda devlet ve sanayi sektörleri arasında sıkı bir işbirliği vardı. Bu sayede devletin ekonomik planları doğrultusunda öğrenciler üniversitelere yerleştiriliyordu. Bu uyumlu işleyiş sayesinde fabrikalarda herhangi bir şubede uzman eleman açığı varken başka bir şubede eleman fazlalığı olma gibi problem kalmamıştır. Öğrenci alırken ihtiyaç duyulan meslekler göz önünde bulundurmıştır. Mezun olduklarında ülke ekonomisine katkıda bulunabilecekleri sektörlerle devlet tarafından uygun şekilde yerleştiriliyorlardı.

Bu dönemde her komünist ülkelerde olduğu gibi yükseköğretimde en seçkin insanlar girebiliyordu ve devlet tarafından belirlenen insan kaynak ihtiyaçlarına göre bölümleri ve öğrenci sayısı belirlemiş. Aynı zamanda tüm öğrencileri devlet tarafından burs alırlarmış (Yano, 2012).

1960-1980 yılları arası Moğolistan Yükseköğretim tarihinin en parlak dönemi olmuştur. 22 Ocak 1988 tarihinde MHC Milli Meclisi'nden çıkarılan 9. Kararıyla Bilim, Teknik, Yükseköğretim Kurumu kurulmuştur. Bu kurum Bilim ve Yükseköğretimin geliştirilmesinden sorumluydu.

Devletin ilerlemesi ve gelişmesi için üniversite eğitiminin yanı sıra ara elemanlara olan ihtiyacı da artmaya başlamıştır. Dolayısıyla 1944'de Sanayi ve İnşaat Bakanlığı'na bağlı El İşleri, 1950'de Sukhbaatar ilinde bulunan Çono maden ocağına bağlı meslek lisesi deneyimli madenci yetiştirmek için kurulmuştur. 1955 'te Arhustain Meslek Okulu Moğolistan'ın ilk meslek lisesidir. 1964 yılında "İnşaat meslek okulu kurma" kararı çıkarılmıştır ve başkent Ulanbator, Darkhan, Dornod, Bayan-Hongor ve Zavkhan illerinde meslek liseleri kurulmuştur.

4.1.2.2. Çok Partili Dönemindeki Yükseköğretim

Moğolistan 1990'da sosyalist rejimden demokratik rejime geçmiştir. 1989'a kadar Moğolistan eğitim alanında büyük başarılar ulaşılmıştı. Asya Kalkınma Bankası Raporuna (1989) göre o dönemde brüt okullaşma oranları; ilköğretim okullarda %98, ortaokullarda % 85 ve yükseköğretimde %17'di (s. 1). 1990'dan sonra Sovyetlerin Dağılımı ile Moğolistan'a sağladığı eğitim yardımları kesilmiştir ve Moğolistan eğitim sistemi mali çöküşe uğramıştır. Bu yıllarda Moğolistan zor bir dönem geçirmiştir. Devletin bütün kurumları iflas etmiştir. Eğitim alanı da bu dönemden kötü etkilenmiştir. Devletin eğitime ayırdığı bütçenin yetersizliği, okulların yeteri kadar ısıtılamaması, öğretmen maaşlarının ödenememesi gibi büyük sorunlara yol açmıştır. Dolayısıyla 1992'de çoğu öğretmen kendi mesleğini bırakarak ticarete atılmıştır ve bunun sonucunda 1992'de dokuz tane ortaokul kapanmıştır (Silova, 2007).

Devlet büyük sanayi kurumlarını özelleştirdi ve bazı kurumları da faaliyetini sürdüremediği için kapatmıştır. Bu durum meslek liselerini olumsuz etkilemiştir ve ara elemanlara talep az olduğu için bu dönemde çoğu meslek lisesi kapanmıştır.

1990'dan başlayan yeni rejim ile birçok şey değişmiştir. 1992'de devletin yeni anayasası çıkarılmıştır. Hayvancılık sektörünün yaygın olduğu Moğolistan'da bu değişim ile maden ocağına dayalı ekonomi politikası izlenmiştir. Ayrıca 21. yüzyılda dünyadaki küreselleşmeye ayak uydurmak için birçok sektörde yenilik yapılmıştır. 1990'ların Moğolistan yükseköğretim sisteminin daha sistemli olarak gelişmesinde uluslararası kurumlarının özellikle Asya Kalkınma Bankası'nın yardım payı büyüktür (Weidman & Bat-Erdene, 2002).

1991'de Moğolistan hükümeti özel yüksekokul ve üniversite kurabilme kanunu çıkarmıştır. İlk olarak Moğol Biznes, Otgontenger, Şonhor, Şihihutagv.b üniversiteler kurulmuştur. Özel yüksekokullar ve üniversite kurma izni ve şartları kolay olduğu için kısa zamanda özel üniversitelerin sayısı artmıştır. Bunun dezavantajı olarak üniversitelerin eğitim kalitesi düşmüştür ve üniversite mezunu işsizlik oranı artmıştır. Hala eğitim kalitesiyle ilgili ciddi sorun ve sıkıntılar devam etmektedir. Aynı zamanda gelişmiş ülkelerin eğitim sistemlerini araştırmak, onlardan tecrübe almak, uygulamaya geçirmek dolayısıyla eğitime yeni sistem ve teknoloji getirmek amacıyla 1992'de Teknoloji Yüksekokulu kurulmuştur.

1990'dan beri eğitim sistemindeki çöküşü canlandırmak için hükümet tarafından çeşitli projeler uygulanmıştır. Mesala; 1993'ten başlayarak "Eğitim sistemi geliştirme planı-1,2,3", Dünya Bankasıyla yürütülen "Kırsal bölgelerdeki eğitime destek READ projesi", UNESCO "yaygın eğitim ve uzaktan eğitim projesi", UNICEF'ten "okullara gidemeyen öğrencilere yaygın eğitim yoluyla ders vermek" gibi büyük projeler başarıyla gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra işletme iktisadi ve hukuk eğitiminin kalitesini artırmak ve geliştirmek, yenilemek ve öğretmenlerin mesleki becerilerini geliştirmek için Sors'in Vakfı, Açık Toplum Vakfı gibi kurumlarla büyük projeleri yürütmüştür. Hala bu kurumlarla işbirliği yapıp onlardan yardım alarak eğitim sistemi daha da geliştirilmeye devam etmektedir.

1993'ten sonra üniversitelerde harç alınmaya başlanmıştır. Maddi imkanları yetersiz ama başarılı öğrencilere destek olmak amacıyla öğrencilere öğrenim kredisi desteği ve yardımda bulunan Devlet Eğitim-Öğretim Vakfı kurulmuştur. Bütün eğitim kurumlarına belirli standartlar konmuştur. Bu kurumlar teorik ve pratik ilişkileri aynı oranda programa koymuştur. Yükseköğretimde ise lisans, yüksek lisans ve doktora olmak üzere eğitim-öğretiminin programı belirlenmiştir.

1995'te devletin eğitim için yürüttüğü politikasına yenilikler getirmiştir. İlkokul, ortaokul, yükseköğretiliyle ilgili yeni kanunlar (Torba Kanunu) çıkarılmıştır. 1998, 2000, 2002, 2006 yıllarında bu kanunlarda değişiklikler yapılmıştır. 2002'de mesleki eğitim, 2011'de yükseköğretimin bütçesi ve öğrencilerin sosyal güvenlikleriyle ilgili yeni kanunlar çıkarılmıştır ve uygulamaya geçirilmiştir. 1995-2006 yılları arasında çıkarılmış olan bu kanunların hepsini bir başlık altına toplayarak "Eğitim ile İlgili Torba Kanunu" ismi verilmiştir. Moğolistan Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı, 2003-2015 yılları arasında Master Planı yapmıştır ve bunun çerçevesinde yükseköğretimin eğitim – öğretim kalitesini artırmak ve üniversite mezunlarının işsizlik oranı düşürmek için mühendislik ve teknoloji bölümlere daha çok öğrenci almıştır ve hukuk, iktisat ve işletme gibi bölümlerin öğrenci sayısını azaltmıştır (Tungalag, 2011).

1997'de devlet üniversiteleri ve yüksekokulları özelleştirilmeye başlanmıştır. Bunun sonucunda "Humuunleg", "Sanhuu", "Devlet Demir Yolu Üniversitesi", "Gıda ve Teknoloji Koleji" v.b özel üniversiteler özelleştirilmiştir.

Son yirmi yıl içinde Moğolistan'da uzaktan eğitim, yaşam boyu eğitim uygulanmaya ve yaygınlaşmaya başlamıştır.

2007-2008 eğitim-öğretim yılından beri köydeki çocuklara ve yetişkinlere uzaktan eğitim vermek amacıyla medya yoluyla eğitim yapmaya başlanmıştır. Aynı zamanda eğitim sisteminde yenilikler yapılmış ve Eğitim Araştırma Merkezi, öğretmenlerin becerilerini geliştirmek için hizmet içi eğitim verme kurumu olan Milli Eğitim Değerlendirme Kurumu devlet bütçesine dahil olmuştur. Öğretmenleri geliştirmek için Öğretmenler Sarayı kurulmuştur.

1990'lı yılların ortasında eğitim faaliyetleri durmuş, meslek liseleri ve meslek yüksekokulları son yıllarda tekrar canlanmaya başlamıştır. Hükümetin meslek liselerinde okuyan öğrencilere burs vermesi ve onları çeşitli yönlerden desteklemesi sonucunda katılım artmıştır. Devlette mesleki ara elemanların ihtiyacı son zamanlarda arttığı için bu liselere öğrencilerin talebi de artmıştır. Bu destekleri Hükümet; Asya Kalkınma Bankası ve Birleşmiş Milletlerin Milenyum Mücadelesi Vakfı yardımları ile yürütmektedir. 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Moğolistan'daki yüksekokul ve üniversitelerin sayısı aşağıdaki tabloda gösterilmektedir;

Çizelge 3: Moğolistan'daki Üniversitelerin Sayısı

<i>2015-2016 Eğitim-Öğretim Yılı</i>	<i>Başkentte</i>	<i>Diğer İllerde</i>	<i>Toplam</i>
Devlet	14	3	17
Özel	73	5	78
Yabancı üniversitelerin şubeleri	4	1	5
Toplam	91	9	100

Kaynak: (<http://www.meds.gov.mn/data/1601/2HigherSta1415%20.pdf>. Erişim tarihi: 27.03.2016).

Moğolistan genç nüfusa sahip bir ülkedir. 2010 yılına göre Moğolistan'da 20-24 yaş arası gençlerin sayısı yaklaşık 342.000'dir. Bu toplam nüfusunun %13'nü oluşturmaktadır. 2020'de bu sayı yaklaşık 283.000'lere düşeceği tahmin edilmektedir. Bu da yükseköğretimin kalitesini artırma fırsatı olarak görülmektedir (Dünya Bankası, 2010).

Çizelge 4: Moğolistan'da Yükseköğretimdeki Öğrenci Sayıları

<i>2014-2015 Eğitim yılı</i>	<i>Öğrenci sayısı</i>
Devlet üniversiteler	101.855
Özel üniversiteler	71.689
Yurtdışı üniversitelerin şube	531
Toplam	174.045

Kaynak: (<http://www.meds.gov.mn/data/1601/1HigherSta1415%20.pdf>. Erişim tarihi: 27.03.2016).

Moğolistan yükseköğretimde 1990'dan sonra sürekli olarak artış görünmektedir. 1990'da 31.343, 1996'da 44.088, 2000'de 84.985, 2012'de ise 175.591 olarak öğrenci sayısı artmıştır (<http://www.meds.gov.mn/highereducation>, Erişim tarihi; 11 Şubat 2016).

4.1.3. Türkiye ve Moğolistan Yükseköğretim Alt Sistemlerinin Tarihsel Gelişmesindeki Benzer ve Farklı Yönleri

Türkiye ve Moğolistan'ın yükseköğretimini tarihsel gelişmesini araştırdığında iki ülkenin yükseköğretim sisteminde bir takım benzerlikler ve farklılıklar görülmektedir. İki ülkenin yükseköğretim sistemi ile ilgili benzer yönleri tarihten bugüne kadar merkezi bir yönetime dayanmaktadır. Diğer bir benzerlik ise iki ülkenin de alfabelerinde değişiklik yapmış olmasıdır. Türkiye Cumhuriyeti 1928'de Arapça alfabesiyle yazılan Osmanlıcadan Latin alfabesine geçmiştir. Moğolistan 1931-1941 yılları arasında eski Moğolca, Latin ve Kiril olmak üzere üç alfabeti kullanmıştır. 1946'da resmi olarak Kiril alfabesini kullanmaya başlamıştır.

İki ülkenin arasında bazı farklılıklar görülmektedir. İlk olarak yükseköğretim kurumunun açıldığı tarihe bakacak olursak Türkiye yükseköğretim kurumunun 1863'de açılan Darülfünun olarak kabul edilmektedir. Moğolistan yükseköğretim kurumu ise, 1921'de Devlet tarafından Savunma Bakanlığı'na çalışacak elemanları ve operatörleri yetiştirmek üzere kurulan Meslek Yüksekokulu, yükseköğretim kurumunun temelini oluşturmuştur. Ama üniversite gerçek anlamıyla 1942'de Moğolistan Ulusal Üniversitesi adıyla kurulmuştur.

Diğer bir farklılık ise Osmanlı döneminden Cumhuriyet dönemine kadar yapılmış siyasi olaylar ve darbeler Türkiye yükseköğretimini çok etkilemiştir. Bu olaylar hem öğretim üyeleri hem de öğrencileri yakından ilgilendirmiştir. Türkiye'de (Osmanlı İmparatorluğu dahil olmak üzere) 1876 Kanun-i Esasi, 1921, 1924, 1961 ve 1982 Anayasaları olmak üzere beş Anayasa çıkarılmıştır (Gözler, 2000). Bunun doğal sonucu olarak yükseköğretim ile ilgili mevzuatlar ve yönetmeliklerde pek çok değişiklikler olmuştur.

Moğolistan'da ise yükseköğretim sistemini siyasi olaylar pek etkilememiştir. Tek partili dönemden çok partili döneme geçmesi yani 1990'daki siyasi devrimde hem öğretim üyelerini hem de üniversite öğrencilerini biraz etkilemiştir. Ayrıca Moğolistan'da 1924 ve 1992 yıllarında Anayasalar çıkmıştır. Bu nedenle Türkiye

ile kıyasla yükseköğretimle ilgili mevzuat ve yönetmelikler daha sabit kalmıştır. Moğolistan tarihinde bugüne kadar hiç darbe olmamıştır. Bugün Türkiye’de 4 Kasım 1981 tarihli 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu yürürlüktedir. Moğolistan’da ise 3 Mayıs 2002 yılında yürürlüğe girmiş Yükseköğretim Kanununun yürürlüğü devam etmektedir.

Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti dönemindeki yükseköğretim reformuna yani bilimsel ve çağdaş demokratik esaslara dayalı bir üniversite kurulmasında yabancı bilim adamlarının özellikle Alman bilim adamlarının büyük katkıları olmuştur. Moğolistan’da ise yükseköğretim sisteminin düzenlenmesi ve gelişmesinde eski Sovyet Birliği’nin etkisi olmuştur. Eğitim sistemi ve kullanılan kitapların hepsi Sovyet Birliği’nden gelen Rusça kitaplardır. Türkiye’de ilk vakıf üniversitesi olarak Bilkent Üniversitesi 1984’de kurulmuştur. Moğolistan’da ise ilk özel üniversite 1991’de kurulmuştur. Türkiye ve Moğolistan Yükseköğretim alt sistemlerinin tarihsel gelişim aşamaları aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Çizelge 5. Türkiye ve Moğolistan Yükseköğretim Alt Sistemlerinin Tarihsel Gelişim Aşamaları

<i>Kriterler</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Moğolistan</i>
Modern anlamda yükseköğretim kurumunun başlangıcı	Osmanlı döneminde “Darülfünun” 1863’de açılmıştır.	Savunma Bakanlığı’nda çalışacak elemanları ve operatörleri yetiştirmek için Meslek Yüksekokulu 1921’de kurulmuştur.
Yükseköğretimin ilk Anayasada yer alışı	Türkiye’de 1961 Anayasasınının 120. Maddesinde yer almıştır.	Moğolistan Anayasasında yükseköğretim ile ilgili madde yoktur.
“Üniversite” adıyla ilk kurumlar	1933’te 2252 sayılı yasayla “İstanbul Üniversitesi” kurulmuştur.	1942’de Moğolistan Milli Üniversitesi kurulmuştur.
İlk özel (vakıf) üniversitelerin açılışı	1984’te Bilkent Üniversitesi kurulmuştur.	1991’de Otgontenger Üniversitesi kurulmuştur.
Bilim adamı desteği	İsviçre ve Alman bilim adamları	Eski Sovyetler Birliği bilim adamları
Mevcut (2016) üniversite sayısı	109 devlet ve 76 vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 193 üniversite bulunmaktadır.	17 devlet, 78 özel ve yabancı üniversitelerin şubesi 5 toplam 100 üniversitesi bulunmaktadır.
Mevcut (2015) öğretim elemanı sayısı	84115 erkek, 54929 kadın olmak üzere toplam 139044 öğretim elemanı bulunmaktadır.	6496 erkek, 4368 kadın olmak üzere toplam 10864 öğretim elemanı bulunmaktadır.
Mevcut (2016) öğrenci sayısı	Devlet ve vakıf üniversitelerinde toplam 6.671.191 öğrenci bulunmaktadır. Net Olulasma oranı: %39.5	Devlet ve özel üniversitelerde toplam 174.045 öğrenci bulunmaktadır. Net Okulasma Oranı:%43.8

4.2. Türkiye ve Moğolistan Yükseköğretim Alt Sistemlerinin Örgütsel Yapıları ile Benzer ve Farklı Yönleri

Çalışmanın ikinci alt problemi “Türkiye ve Moğolistan yükseköğretim alt sistemlerinin örgütsel yapıları nasıldır, benzer ve farklı yönleri nelerdir?” biçiminde ifade edilmiştir. Bu bağlamda; Türkiye ve Moğolistan yükseköğretim sistemlerinin örgütsel yapıları, finansmanı, üniversiteye giriş sistemi vb. konulara değinilmiştir. Takip eden paragraflarda bu alt probleme ilişkin olarak çalışmada elde edilen bulgular sunulmuş, tartışılmış ve irdelenmiştir.

4.2.1. Türkiye Yükseköğretim Alt Sisteminin Örgütsel Yapısı

Yükseköğretim, 1981’de çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile akademik, kurumsal ve idari yönden yeniden yapılanma sürecine girmiştir. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunuyla yükseköğretim yönetimi “Kıta Avrupa Modeli”nden “Anglo-Sakson Modeli” ilkelerine dayandırılmış ve “Yükseköğretim Kurulu (YÖK)” oluşturulmuştur (Gürüz, 2001). Bu kanunla Türkiye’deki tüm yükseköğretim kurumları YÖK çatısı altında toplanmış ve akademiler üniversitelere, eğitim enstitüleri eğitim fakültelerine dönüştürülmüştür. Konservatuarlarıyla meslek yüksekokulları üniversitelere bağlanmıştır.

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununa göre, Yükseköğretim Kurulu; tüm yüksek öğretimi düzenleyen ve yükseköğretim kurumlarının faaliyetlerine yön veren, bu kanunla kendisine verilen görev ve yetkiler çerçevesinde özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip bir kuruluştur (madde 6). Yükseköğretim Türkiye Büyük Millet Meclisinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından temsil edilmektedir. Bu yönüyle; özerklik boyutunda Moğolistan ile farklılık gösterdiği, YÖK’ün doğrudan Cumhurbaşkanlığına bağlı olması nedeniyle, yapısal açıdan daha özerk bir statüye sahip olduğu söylenebilir.

Türkiye’de yükseköğretim 1982 Anayasasınının 130. ve 131. Maddelerine ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununa göre “üst kurullar” ve “üniversite, fakülte, enstitü ve yüksekokul organları” tarafından yönetilmektedir (2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu). Yükseköğretim yönetiminde üst kurullar “Yükseköğretim Kurulu (YÖK)”, “Yükseköğretim Denetleme Kurulu” ve “Üniversitelerarası Kurul (ÜAK)”dur. Aynı zamanda Yükseköğretim Kuruluna; Yükseköğretim Denetleme Kurulu ile gerekli planlama, araştırma, geliştirme, değerlendirme, bütçe, yatırım ve koordinasyon faaliyetleri ile ilgili birimler bağlıdır.

Türkiye 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununda üst kuruluşları şöyle anlatmıştır:

Yükseköğretim Kurulu; Yükseköğretim Kanunu'nda ortaya konan hükümler çerçevesinde yükseköğretimin planlaması, koordinasyonu ve gözetiminden sorumlu, 21 üyelik kamu tüzel kişiliğine sahip bir kuruldur. Cumhurbaşkanı tarafından, rektörlük yapmış profesörlere öncelik vermek suretiyle seçilen yedi, üst düzeydeki Devlet görevlileri veya emekliler arasından seçilen yedi, Üniversitelerarası Kurul tarafından Kurul üyesi olmayan profesör öğretim üyelerinden seçilen yedi kişiden oluşmaktadır. Kurul üyeliğinin süresi dört yıldır. Dört yıllık görev süresi biten üyeler ile herhangi bir sebeple Kuruldan ayrılanların yerine yeniden dört yıl süreyle seçim ve atama yapılır. Süreleri sona eren üyelerin Kurula yeniden seçimleri mümkündür (madde 6).

Yürütme Kurulu ise başkan dahil dokuz kişiden oluşur. Yürütme Kuruluna katılacak olan ve Genel Kurul üyeleri arasından seçilecek iki başkan vekilinden biri Kurul Başkanınca; diğeri ise Genel Kurul tarafından seçilir. Genel Kurulca Yürütme Kuruluna katılacak diğeri altı üyenin ikisi Cumhurbaşkanı tarafından, ikisi Bakanlar Kurulunca, diğeri ikisi ise Üniversitelerarası Kurul üyeler arasından seçilir. Hakim ve savcı sınıfından olan üye, Yürütme Kurulu üyeliğine seçilemez.

Başkan, Yükseköğretim Genel Kurulu ile Yürütme Kurulu'na başkanlık eder. Başkanın yokluğunda, Başkanın görevlendirdiği başkan vekillerinden biri Başkana vekalet eder. Genel Kurul, Yükseköğretim Kanunu ile kendisine verilen görevlerden, yükseköğretimin planlanması, düzenlenmesi, yönetilmesi ve denetlenmesi, yönetmeliklerin hazırlanması, yükseköğretim üst kuruluşlarıyla, üniversitelerce hazırlanan bütçelerin tetkik ve onaylanması ile rektörlüklere aday gösterme dışında kalan yetki ve görevlerinden uygun gördüğü bölümleri Yürütme Kuruluna devredebilir. Yükseköğretim Genel Kurulu'nun toplantı nisabı on dört, Yürütme Kurulu'nun toplantı nisabı ise altıdır. Genel Kurul ile Yürütme Kurulu'nda kararlar toplantıya katılanların oy çokluğu ile alınır. Oylamalarda eşitlik olması halinde, Başkanın oyu iki sayılır. Yürütme Kurulu üyeleri sürekli görev yaparlar. Yükseköğretim Kurulunun, asli görevleri ile ilişkileri kesilmeyen üyeleri hariç, diğeri üyeleri, seçim ve göreve devamlarında, kanunlarda öngörülen yaş haddine tabi değildirler (madde 6).

Yükseköğretim Denetleme Kurulu;Yükseköğretim Kurulu adına üniversiteleri, bağlı birimlerini, öğretim elemanları ve bunların faaliyetlerini gözetim ve denetim altında bulunduran, Yükseköğretim Kuruluna bağlı bir kuruluştur.

Yükseköğretim Denetleme Kurulu: Yükseköğretim Kurulu tarafından önerilecek beş profesör üyeden; Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay tarafından gösterilecek üçer aday arasından Yükseköğretim Kurulu tarafından seçilip önerilecek birer üyeden; Genelkurmay Başkanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığınca seçilecek birer üyeden oluşur. Yükseköğretim Denetleme Kurul Başkanı, bu kurul üyeleri arasından Yükseköğretim Kurulu Başkanı tarafından atanır. Genelkurmay Başkanlığınca seçilen üyenin görev süresi iki, diğeri ikisinin ise altı yıldır. Görevi, Yükseköğretim kurumlarında, eğitim-öğretim ve diğeri faaliyetlerin bu Kanunda belirtilen amaca ve ana ilkelere uygunluğunu Yükseköğretim Kurulunca hazırlanacak esaslara göre ve onun adına denetlemek, soruşturmalar yapmak; Yükseköğretim Kurulu tarafından bu Kanuna göre verilecek diğeri görevleri yapmaktır (madde 9).

Üniversitelerarası Kurul (ÜAK): Yükseköğretim kanununun 11. maddesine göre bu kurulun kuruluş ve işleyişi şöyledir:

Üniversitelerarası Kurul, üniversite rektörleri, Genelkurmay Başkanlığının Silahlı Kuvvetlerden dört yıl için seçeceği bir profesör ile her üniversite senatosunun o üniversiteden dört yıl için seçeceği birer profesörden oluşur. Rektörler, Üniversitelerarası Kurula, bir yıl süre ile üniversitelerin Cumhuriyet dönemindeki

kuruluş tarihine göre, sıra ile başkanlık yaparlar. Üniversitelerarası Kurul, akademik bir organ olup buna ilgili görevleri yerine getirmektedir (2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu).

Türkiye Yükseköğretim Kurumu da girdiyle ilgili koyduğu kuralların nasıl sonuç verdiğine dair kendisinden bağımsız bir kurulun rehberliğine, değerlendirmesine ihtiyaç duymuştur. Bu amaçla oluşturulan Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği 23 Temmuz 2015 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği'ne göre Yükseköğretim Kalite Kurulu'nun Görevleri şunlardır;

- Yükseköğretimde kalite güvencesi ve akreditasyon ulusal politika ve stratejisini tanımlamak - ve Yükseköğretim Kurulu'nun uygun görüşünü alarak karar vermek,
- Yükseköğretim kurumlarında iç kalite güvence sistemlerinin kurulmasını desteklemek ve bu konuda yükseköğretim kurumlarına rehberlik etmek,
- Kalite kültürünün geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için eğitim, toplantı, çalıştay ve benzeri faaliyetlerde bulunmak,
- Ulusal ve uluslararası düzeyde yükseköğretim kalite güvence sistemleri ile ilgili çalışmaları izlemek, ulusal ve uluslararası düzeyde ortak çalışmalar gerçekleştirmek,
- Dış değerlendirmede ve akreditasyonda uygulanacak ilkeleri, kalite göstergelerini ve kuralları belirleyerek Yükseköğretim Kurulu'nun uygun görüşünü alarak karar vermek,
- Dış kalite değerlendirmeleri ve akreditasyonda uygulanacak prosedürlerle ilgili yükseköğretim kurumlarını bilgilendirmek ve yayınlar yapmak,
- Yükseköğretim kurumlarının hazırlamış oldukları öz değerlendirme ve dış değerlendirilme süreci sonrası, dış değerlendirme raporlarını değerlendirerek kalite iyileştirmelerine yönelik tavsiyeleri içerecek şekilde nihai raporu düzenleyip Yükseköğretim Kurulu'na sunmak,
- En çok beş yılda bir yapılması gereken dış değerlendirmeyi süresi geçmesine rağmen yaptırmayan yükseköğretim kurumları hakkında, masrafları ilgili yükseköğretim kurumundan tahsil edilmek üzere dış değerlendirme yaptırılmasını Yükseköğretim Kurulundan talep etmek,
- Yükseköğretim kurumlarına yönelik olarak yıl boyunca gerçekleştirilen dış kalite değerlendirmeleri, karşılaşılan problemler ve kalite iyileştirmesi süreci ile ilgili önerileri her yılın sonunda Yükseköğretim Kurulu'na sunmak,
- Dış kalite değerlendirmesi ve akreditasyon alanlarında faaliyet göstermek amacıyla, belirlenmiş ilke ve kurallar çerçevesinde tescil almak üzere müracaat eden özel hukuk tüzel kişilerinin tescil müracaatlarını değerlendirmek, uygun bulunanlara tescil yetkisi vermek, bu kuruluşların faaliyetlerini izlemek ve gerekli gördüğünde bilgi almak, gerektiğinde uyarmak veya tescillerinin iptal etmek,
- Yükseköğretimde kalite güvencesi konusunda uluslararası kuruluşlar nezdinde Yükseköğretim Kurulu'nu temsil etmek,
- Yükseköğretim Kurulu tarafından 2547 sayılı Kanunun amaç ve kapsamında verilen diğer görevleri yerine getirmektir (madde 5).

Türkiye 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'na göre, **Üniversitelerarası Kurul**; Üniversite rektörleri, Genelkurmay Başkanlığının Silahlı Kuvvetlerden dört yıl için seçeceği bir profesör ile her üniversite senatosunun o üniversitelerden dört yıl için seçeceği birer profesörden oluşur. Rektörler, Üniversitelerarası Kurula, bir yıl süre ile, üniversitelerin Cumhuriyet dönemindeki kuruluş tarihlerine göre, sıra ile, başkanlık yaparlar. Kurul, çalışmaların kolaylaştırmak ve üniversitelerarasında ve uluslararası yükseköğretim kurumları ile işbirliğini düzenlemek amacı ile sürekli ve geçici birimler ve komisyonlar kurabilir. Görevi, üniversitelerin eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve etkinliklerin eşgüdümünü sağlamak, uygulamaları değerlendirmek, üniversitelerin öğretim üyesi ihtiyacını önermek, lisansüstü eğitim ilkeleri, benzer fakültelerin eğitim-öğretim ilkeleri arasında uyum sağlamak, doçentlik sınavlarını yapmak ve yurtdışı akademik unvanların eşdeğerliğine karar vermektir (madde 11).

Üniversite, fakülte, enstitü ve yüksekokul organları: Üniversite organları “Rektör”, “Senato” ve “Üniversite Yönetim Kurulu”dan; fakülte organları “Dekan”, “Fakülte Kurulu” ve “Fakülte Yönetim Kurulu”dan; Enstitü organları; “Enstitü müdürü”, “Enstitü kurulu” ve “Enstitü Yönetim Kurulu”dan; Yüksekokul organları, “Yüksekokul müdürü”, “Yüksekokul Kurulu” ve “Yüksekokul Yönetim Kurulu”dan oluşmaktadır.

Üniversite organları: Rektör, Devlet üniversitelerine rektör, profesör akademik unvanına sahip kişiler arasından görevdeki rektörün çağrısı ile toplanacak üniversite öğretim üyeleri tarafından seçilecek adaylar arasından Cumhurbaşkanınca atanır. Rektörün görev süresi 4 yıldır. Süresi sona erenler aynı yöntemle yeniden atanabilir. Ancak iki dönemden fazla rektörlük yapılamaz. Rektör, üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü tüzel kişiliğini temsil eder. Rektör aday seçimleri gizli oyla yapılır. Yükseköğretim Genel Kurulunun adaylar arasından seçeceği üç kişi Cumhurbaşkanlığına sunulur. Cumhurbaşkanı, bunlar arasından birini seçer ve rektör olarak atar.

Vakıflarca kurulan üniversitelerde rektör adaylarının seçimi ve rektörün atanması ilgili mütevelli heyet tarafından yapılır. Rektörlerin yaş haddi 67 yaştır. Ancak rektör olarak atanmış olanlarda görev süreleri bitinceye kadar yaş haddi aranmaz.

Rektör, çalışmalarında kendisine yardım etmek üzere, üniversitenin aylıklı profesör arasından en çok üç kişiyi rektör yardımcısı olarak seçer. Rektör yardımcıları, rektör tarafından beş yıl için atanır. Rektör, görevi başında olmadığı zaman yardımcılardan birisi yerine vekil bırakır. Rektör görevi başından iki haftadan fazla uzaklaştığında Yükseköğretim Kuruluna bilgi verir. Göreve vekalet altı aydan fazla sürerse yeni bir rektör atanır. Görevi, ilgili kanunlara-yönetmeliklere göre üniversiteyi birinci derecede yetkili ve sorumlu olarak yönetmektir (madde 13.)

Senato, rektörün başkanlığında, rektör yardımcıları, dekanlar ve her fakülteden fakülte kurullarınca üç yıl için seçilecek birer öğretim üyesi ile rektörlüğü bağlı enstitüsü ve yüksekokul müdürlerinden teşekkül eder. Senato, her eğitim-öğretim yılı başında ve sonunda olmak üzere yılda en az iki defa toplanır. Rektör gerekli gördüğü hallerde senatoyu toplantıya çağırır. Görevi, üniversitenin eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayın faaliyetlerinin esasları hakkında karar almak, yıllık eğitim program ve takvimini karara bağlamak, üniversite yönetim kuruluna üye seçmek ve bu kanunla kendisine verilen diğer görevleri yapmaktır. (madde 14.)

Üniversite Yönetim Kurulu ise, rektörün başkanlığında, üniversiteye bağlı değişik öğretim birim ve alanlarını temsil edecek şekilde senatoca dört yıl için seçilecek üç profesörden oluşur. Rektör gerektiğinde yönetim kurulu toplantılarına katılabilirler. Rektör yardımcıları oy hakkı olmaksızın yönetim kurulu toplantılarına katılabilirler. Görevi, yatırım programlarını ve bütçe tasarılarını incelemek; fakülte, yüksekokul, enstitü yönetim kurullarının kararlarına yapılacak itirazı kesin karara bağlamaktır.

Fakülte organları: Dekan, 2547 sayılı yasanın 16. Maddesine fakültenin ve birimlerinin temsilcisi olan dekan, rektörün önereceği, üniversite içinden veya dışından üç profesör arasından Yükseköğretim Kurulunca üç yıl süre ile seçilir ve normal usul ile atanır. Süresi biten dekan yeniden atanabilir.

Fakülte kurulu ise, dekanın başkanlığında fakülteye bağlı bölümlerin başkanları ile varsa fakülteye bağlı enstitü ve yüksekokul müdürlerinden ve üç yıl için fakültedeki profesörlerin kendi aralarından seçecekleri üç, doçentlerin kendi aralarından seçecekleri iki, yardımcı doçentlerin kendi aralarından seçecekleri bir öğretim üyesinden oluşur. Fakülte kurulu normal olarak her yarı yıl başında ve sonunda toplanır. Dekan gerekli gördüğü hallerde fakülte kuruluna toplantıya çağırır. Fakülte kurulunun görevleri ise, fakültenin, eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayım faaliyetleri ve bu faaliyetlerle ilgili esasları, plan, program ve eğitim-öğretim takvimini kararlaştırmak; fakülte yönetim kuruluna üye seçmek ve bu kanunla verilen diğer görevleri yapmaktır (madde 17).

Fakülte Yönetim Kurulu, dekanın başkanlığında fakülte kurulunun üç yıl için seçeceği üç profesör, iki doçent ve bir yardımcı doçentten oluşur. Fakülte yönetim kurulu dekanın çağırısı üzerine toplanır. Yönetim kurulu gerekli gördüğü hallerde geçici çalışma grupları, eğitim-öğretim koordinatörlükleri kurabilir ve bunların görevlerini düzenlenir. Görevleri, fakültenin eğitim-öğretim plan, program ve takvimini yapmak; yatırım, program ve bütçe tasarısını hazırlamaktır (madde 18).

Enstitü Organlar; Enstitü müdürü, üç yıl için ilgi fakülte dekanın önerisi üzerine rektör tarafından atanır. Rektörlüğe bağlı enstitülerde bu atama doğrudan rektör tarafından yapılır. Süresi biten müdür tekrar atanabilir. Müdürün, enstitüde görevli aylıklı öğretim elemanları arasından üç yıl için atayacağı en çok iki yardımcısı bulunur. Görevi, kanuna ve yönetmeliklere göre enstitüyü yönetmektir. **Enstitü kurulu,** müdürün başkanlığında, müdür yardımcıları ve enstitüyü oluşturan ana bilim dalı başkanlarından oluşur.

Enstitü yönetim kurulu, müdürün başkanlığında, müdür yardımcıları, müdürce gösterilecek altı aday arasından enstitü kurulu tarafından üç yıl için seçilecek üç öğretim üyesinden oluşur. Enstitü kurulu ve enstitü yönetim kurulu, bu kanunla fakülte kurulu ve fakülte yönetim kuruluna verilmiş görevleri enstitü bakımından yerine getirirler (madde 19).

Yüksekokul kurulu, müdürün başkanlığında, müdür yardımcıları ve okulu oluşturan bölüm veya ana bilim dalı başkanlarından oluşur.

Yüksekokul yönetim kurulu, müdürün başkanlığında, müdür yardımcıları ile müdürce gösterilecek altı aday arasından yüksekokul kurulu tarafından üç yıl için seçilecek üç öğretim üyesinden oluşur. Yüksekokul kurulu ve yüksekokul yönetim kurulu, bu kanunla fakülte kurulu ve fakülte yönetim kuruluna verilmiş görevleri yüksekokul bakımından yerine getirirler (madde 20).

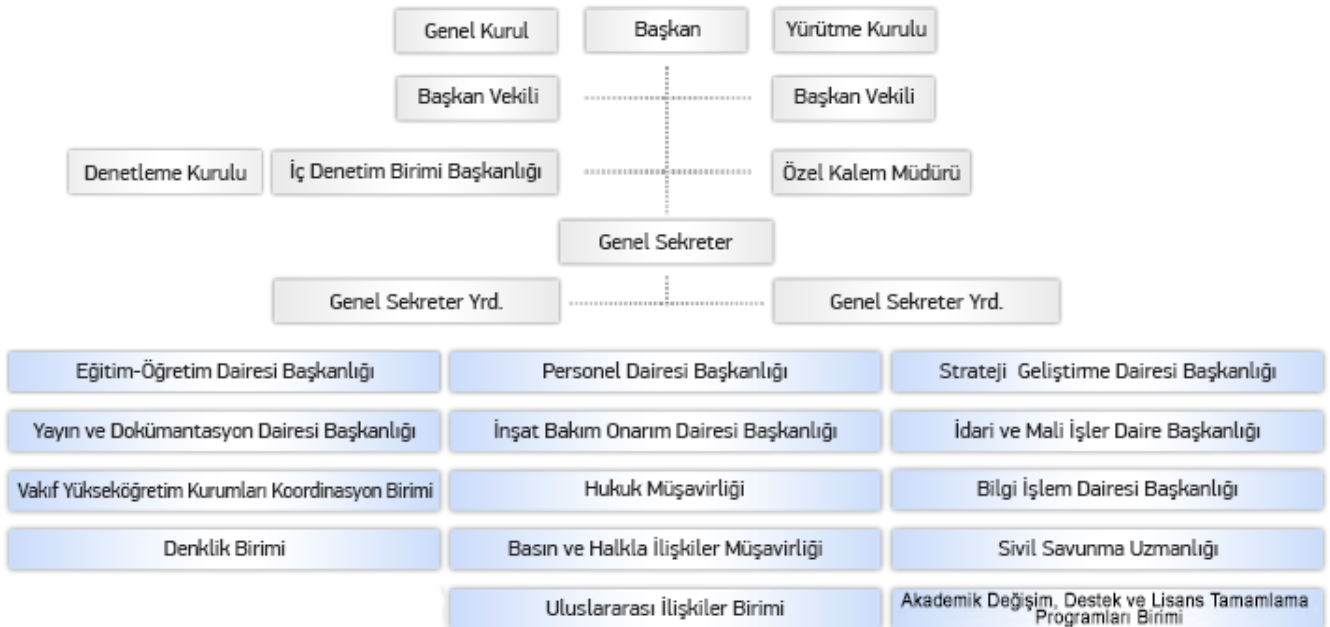
Bölüm: Bir fakülte ya da yüksekokulda, aynı veya benzer nitelikte eğitim-öğretim yapan birden fazla bölüm bulunamaz. Bölüm, bölüm başkan tarafından yönetilir. Bölüm başkanı; bölümün aylıklı profesörleri, bulunmadığı takdirde doçentleri, doçent de bulunmadığı takdirde yardımcı doçentler arasından fakültelerde dekanca, fakülteye bağlı yüksekokullarda müdürün önerisi üzerine dekanca, rektörlüğe bağlı yüksekokullarda müdürün önerisi üzerine rektörce üç yıl için atanır. Süresi biten başkan tekrar atanabilir. Bölüm başkanı, bölümün her düzeyde eğitim-öğretim ve araştırmalarından ve bölüme ait her türlü faaliyetin düzenli ve verimli bir şekilde yürütülmesinden sorumludur (madde 21).

Yükseköğretimin finansmanı ve bütçesi: Türkiye’de devlet üniversitelerinin finansmanı, kamusal finansman yani devlet bütçe ile yapılmaktadır. 1982 Anayasasının 130. Maddesine göre, Üniversitelerin hazırladığı bütçeler, Yükseköğretim Kurulunca tetkik ve onaylandıktan sonra Milli Eğitim Bakanlığı’na

sunulur ve merkezi yönetim bütçesinin bağlı olduğu esaslara uygun olarak işletme tabi tutularak yürürlüğe konulur ve denetlenir demiştir.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 55.maddesine göre, Yükseköğretim üst kuruluşları, yükseköğretim kurumları ve bunlara bağlı birimlerin gelir kaynakları şunlardan oluşmaktadır. Bunlar, her yıl bütçeye konulacak ödenekler, kurumlarca yapılacak yardımlar, alınacak harç ve ücretler, yayın ve satış gelirleri, taşınır ve taşınmaz malların gelirleri, döner sermaye işletmelerinden elde edilecek karlar, bağışlar, vasiyetler ve diğer gelirlerdir. Türkiye’de 29 Ağustos 2012 tarihi ve 28396 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan bir kararla öğrenci harçları kalkmıştır.

2010 yılına göre, MEB bütçesinin Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH)’ya oran yüzde 2 civarında, genel bütçe içerisinde ise bu payın yüzde 10’lar civarında olduğu görülmektedir. YÖK bütçesinin payına bakıldığında ise GSMH oranının yüzde 1’in altında, genel bütçe içerisinde ise yüzde 3 civarında gerçekleşmektedir (<http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/>). Aşağıda Türkiye Yükseköğretim Kurulu (YÖK) örgüt şeması yer almaktadır.

Şekil 3. Türkiye Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Örgüt Şeması

Kaynak: <http://www.yok.gov.tr/web/guest/teskilat-semasi>

Üniversiteye giriş sistemi: Merkezi Yerleştirme Sınavı, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından yapılmakta olup iki aşamada gerçekleştirilmektedir. Birinci aşama, Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS), ikinci aşama ise Lisans Yerleştirme Sınavları (LYS) olarak adlandırılmaktadır. LYS sınavlarına girmeye hak kazanmak için YGS'ye girmeli ve en az 180 baraj puanı almalıdır (ÖSYM, 2015). Öğrenciler sınava hazırlık sürecinde okullarının yanı sıra çoğu öğrenciler özel dersanelere devam etmektedirler.

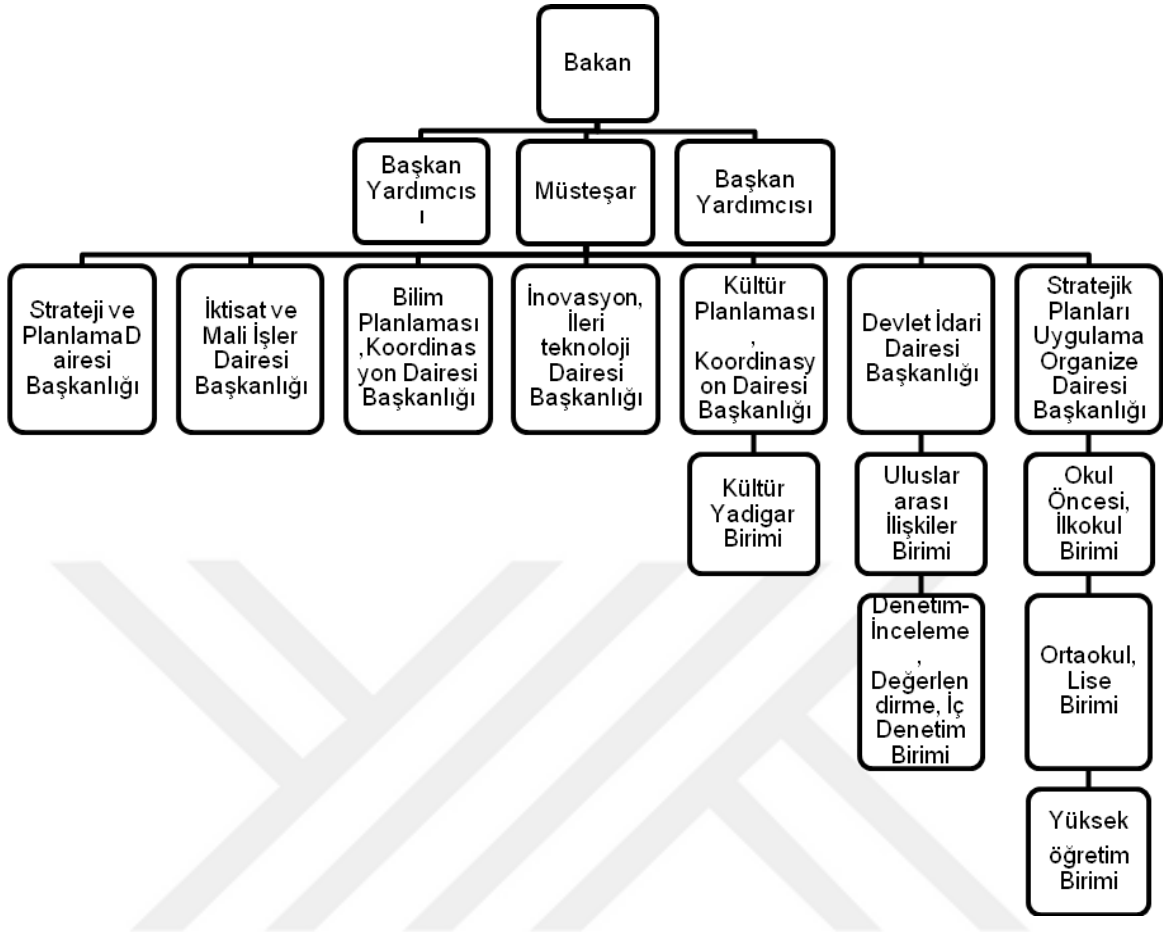
4.2.2. Moğolistan Yükseköğretim Alt Sisteminin Örgütsel Yapısı

Moğolistan, merkezi bir eğitim sistemine sahiptir. Eğitim ile ilgili bütün yetki, görev, sorumluluk ve ülke çapındaki eğitim faaliyetleri Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı'na aittir. Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı, ilk olarak 27 Şubat 1924'te Halkı Aydınlatma Bakanlığı adıyla kurulmuştur ve bugüne kadar;

- Halkı Aydınlatma Bakanlığı (1924-1935)
- Halk Aydınlanma Bakanlığı (1935-1968)
- Halkın Eğitimi Bakanlığı (1968-1992)
- Bilim ve Eğitim Bakanlığı (1992-1996)
- Aydınlanma Bakanlığı (1996-2000)
- Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı (2000...)

adıyla örgütlenmiştir (Delgercav & Batsaihan, 2014).

Kurumların verimliliği ve işleyişinin etkin olabilmesi için örgütsel yapısının çok iyi kurgulanması ve bu işleyişin her iş gören tarafından anlaşılır bir biçimde yapılandırılması gerekmektedir. Moğolistan Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı'nın Örgütsel Yapısı ve Görevleri hükümetin 15 Aralık 2014 tarihli 382. Kararıyla bugün;

Şekil 4. Moğolistan Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı Örgüt Şeması

Kaynak: <http://www.meds.gov.mn/organization>, erişim tarihi: 27 Mart 2016.

Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı, Eğitim Kanununa göre aşağıdaki yetki ve görevlere sahiptir;

- Eğitim kanunun düzgün yürütülmesini sağlamak ve bunu ulusal çapta organize etmek, eğitimin kısa ve uzun vadeli planlarını yapmak, çeşitli tüzük, yönetmelik, program ve projeler yürütmek, onaylamak; ilkokul, ortaokul ve yükseköğretim standartlarını belirlemek ve hazırlamak; örgün ve yaygın eğitimi düzenlemek, örgün ve yaygın eğitim kurumlarının eğitim-öğretim ve yönetim ile ilgili bütün görev ve hizmetlerini yürütmek, onlarla işbirliği yapmak okul yöneticisi ve öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarıyla gerekli koordinasyon ve işbirliği yaparak planlı olarak okul yöneticisi ve öğretmen yetiştirmek, onları hizmet içi eğitime tabi tutmak yani mesleki açıdan geliştirmek, onların sosyal güvenliğini sağlamak ve daha iyileştirmek için üst düzey kurumlara teklif sunarak karara bağlamak sonra kararın uygulamasını takip etmek; anaokul, bütün milli eğitim okulları ve yükseköğretim kurumları, araştırma kurumların bina, tesis ve ekleri, donatım, teknoloji, eğitim araç gereç, kitapların karşılama işi gibi diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak organize etmek, eğitim kurumlarının verimli olarak işletilmesini sağlamak;

-Eğitim-öğretim standart ve normların uygulamada nasıl olduğunu saptamak amacıyla üniversite, yükseköğretim ve kolejlere akreditasyon yapmak, eğitim sektörünü geliştirmek için yurtdışı ve uluslararası kurumlarla işbirliği yapmak ve eğitimin kalitesini, verimliliğini artırmak; yurtdışına yükseköğretim görmek amacıyla devletten gönderilecek ya da kendi imkanlarıyla gidecek öğrencilerin eğitim alanları, öğrencilerde aranacak nitelikler, sayıları, burs ve kredi durumları ile ilgili bilgi vermek;

- Devlet üniversitesi, yüksekokul, kolej, eğitim araştırma kurumları, eğitimi değerlendirme kurumu, yaygın eğitim kurumları, uluslar arası eğitim programları gerçekleştirdiği milli eğitim okullarının rektör ve müdürlerini seçim sonucuna göre atamak, görevden almak; başkent ve illerin milli eğitim müdürlüklerine üst düzey yönetici sağlamak; öğrencilere kredi vermek, okul harçlarını karşılıksız olarak ödeme konusunda Hükümet kararına göre karar vermek aynı zamanda yararlanacak öğrenci sayısını başkent ve illere göre belirlemek, öğrenci yurtlarının yemek, gıda, hizmetler ve diğer konularıyla ilgili tüzük, yönetmelik, yönerge v.b hazırlamak, onaylamak onları uygulamaya geçirmektir (madde 28).

Moğolistan Yükseköğretim kurumları Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı'nın bünyesinde bir birim olarak örgütlenmiştir. Bütün üniversite, yüksekokul ve kolejleri kendi Yönetim Kurulu tarafından yönetmektedir ve yönetim yapısını da onlar belirlemektedir. Yükseköğretim Kanununun 11. Maddesine göre Yönetim Kurulu şöyledir;

Üniversite Organları: Yönetim Kurulu: Devlet üniversite, yüksekokulların %30'u, özel üniversite ve yüksekokulların %60'ı kurucu temsilcilerden oluşmaktadır. Devlet yükseköğretim kurumlarının Yönetim Kuruluna girecek üyeleri Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanı seçmektedir. Devlet yükseköğretim kurumlarının %40, özel yükseköğretim kurumlarının %10'u altı yıllığına seçilmiş bağımsız üyelerden oluşur ve ilk Yönetim Kurulu kurulurken bu üyeler kurucu tarafından atanmaktadır. Yönetim Kurulunun %20'si öğretim üyesi ve öğrenci temsilcisinden olacaktır ve iki yıllık, öğrenci temsilcisini ise bir yıllığına tüm personelin katıldığı toplantıdan seçmektedir. Yönetim kurulunun % 10'u mezunların temsilcisinden oluşmaktadır ve mezunlar derneğinden üç yıllığına seçilmektedir. Aynı zamanda Yönetim Kurulunun sekreteri vardır ve onu Yönetim Kurulundan üç yıllığına seçmektedir. Yönetim Kurulu yılda en az iki kez toplantı yapar. Rektör veya müdür herhangi bir konuyla ilgili Yönetim Kurulunu toplantıya çağırarak için Yönetim Kurulu Başkanına istek sunabilir. Yönetim Kurulu oy çokluğuyla karar verir. Kurul Başkanı, Yönetim Kurulu tarafından seçilmektedir (madde 11).

Yönetim Kurulu aşağıdaki görevleri yerine getirir;

Mevzuatlara göre yükseköğretim kurumlarını geliştirmek, onun için plan, program ve kuralları düzenlemek, çıkarmak ve değiştirmek; kurumun yapısı, işleyiş, insan kaynakları ve maaşını belirlemek /insan kaynakları ve maaşını belirlemesi devlet yükseköğretim kurumu hariç/; yükseköğretim kurumların rektörlerini seçmek ve görevinden almak, öğrenim ücretlerini belirlemek, yatırım, yıllık bütçesini belirlemek ve harcamasını onaylayarak harcamasını kontrol etmek, kurum/kuruluş ve vatandaşlardan bağış alma kurallarını belirlemek; öğrenci harç, yurt ücretlerini belirlemek, yükseköğretim kurumunun faaliyeti raporunu incelemek, değerlendirmek ve öneride bulunmak; yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunu kurucuya sunmak ayrıca yönetim kurulu rektör ya da müdürünü atamak ve onu görevinden alma isteğini kurucuya sunabilir (madde 36).

Aynı zamanda üniversite ve yüksekokullar eğitim-araştırma faaliyetini yönlendirmek, onun teorik ve pratik verimliliğini artırmak, sonuçlarını değerlendirmek amacıyla **Araştırma Konseyi** ve kolejlerde de Eğitim-Metot

Konseyi çalışmaktadır. Bu konseylerin başkanları, o yükseköğretim kurumlarının rektörü ya da müdürleridir. Araştırma Konseyi ve Eğitim-Metot Konseyi, öğretim üyelerin temsilcilerinden oluşmaktadır. Kadrosunu ve onun çalışma kurallarını rektör ve müdür belirleyip onaylamaktadır.

Moğolistan Yükseköğretim Kanununa göre **Rektör**, üniversitenin Yönetim Kurulu bünyesindeki "Rektör Adayı Birimi" tarafından seçilmektedir. Rektör adayında aranacak koşulları da Yönetim Kurulu belirlemektedir. Bu birim rektör adayları arasından seçilen adayı Yönetim Kuruluna sunar. Rektör adaylığına herhangi bir siyasi görevde bulunanlar başvuramaz (madde 11).

Görevi ise, yükseköğretim, bilim ve teknolojiyi geliştirmek, hükümetten izlediği stratejilere göre mevzuatlar hazırlamak, onu Yönetim Kurulu ve Araştırma Konseyine bildirerek kararlaştırmak, çıkan kararları uygulamaya geçirmek; öğretim üye ve personelin maaşını belirlemek (devlet yükseköğretim kurumlar hariç), ödüllendirme ile ilgili yönetmelik ve yönerge hazırlamak; öğrencilerin eğitim-öğretim ortamını iyileştirmek ve onlara her koşulda yardım etmek, uluslar arası ilişkiyi geliştirmek ve öğretim üyelerinin akademik çalışmalarına destek olmak, onların mesleki etik kurallarını düzenlemek v.b görevleri yerine getirmekle yükümlüdür.

Rektör, Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı'na ve Yönetim Kurulu'na karşı sorumludur. Rektör olmadığı zaman görevini rektör yardımcısına devreder.

Rektör yardımcısı, Dekan ve Bölüm Başkanını seçme ve atanmasını, üniversite ve yüksekokullar kendi mevzuatlarına göre seçmektedir.

Yükseköğretim Finansmanı: Devlet üniversitesi, yüksekokul ve kolejın finansı devlet tarafından karşılanmaktadır. Aynı zamanda öğrenci harçları, kendi yürüttüğü araştırma ve projeden, yardım ve bağışlardan elde edilmektedir. Asker ve polis okullarının eğitim harcamaları tamamen devlet bütçesinden karşılanmaktadır.

Özel yükseköğretim kurumlarının eğitim masrafları, kurum sahibi, devletten bir öğrenci için ayrılmış kaynaktan, ayrıca bağış, düşük faizle borç, kurum tarafından kazandığı diğer kaynaklardan oluşmaktadır.

Eğitim Değerlendirme Kurumu: İlköğretimden ortaöğretime, ortaöğretimden liseye geçme sınavı ve Yüksek Öğretime Geçiş Sınavı (YGS) sorularını

hazırlamak, ülke çapında bu sınavları düzenlemek görevini üstlenmektedir. Bunun yanı sıra eğitimi kalite açısından denetleme ve değerlendirme faaliyetlerini de göstermektedir. Eğitim Değerlendirme Kurumu eğitimin kalitesini artırmak için birtakım önlemler almayı planlamaktadır. Bunlar;

Uluslararası eğitim kalitesini ölçme yöntemlerini öğrenmek sonra kendi ülkesinde uygulamak, eğitim sistemini mesleki açıdan iyi yetişmiş elemanlarla donatmak, kurumun insan kaynaklarını geliştirmek, maddi olarak pahalı olsa bile fayda sağlamak açısından uluslararası eğitim kalitesini değerlendirmek, diğer kurumlarla işbirliği yapmaktır (Sanjaabadam, 2011).

Ayrıca 1995'te çıkarılmış Eğitim hakkındaki kanuna göre "Milli Eğitim Akreditasyon Kurumu, ilkokul, ortaokul, lise, yüksekokul ve üniversitelerin eğitim-öğretim faaliyetinde denetim yapan, kontrol ve değerlendirme yapma yetkisine sahip ve kendi geliriyle finanse edilip faaliyetini sürdüren kurumdur" denmiştir.

1997'de hükümetin 240. Kararıyla Milli Eğitim Akreditasyon Kurumu kurma yönetmeliğini çıkarmıştır. 1998'de bu kurum kurulmuştur ve 1999'da faaliyete başlamıştır. İlerleyen yıllarda kurum büyümüştür ve 13 bölümüyle faaliyetini devam ettirmektedir. Bu kurum yükseköğretim kurumlarının denetlenmesinin yanı sıra onların eğitim-öğretim programlarına da akreditasyon denetimi yapmaktadır. Aynı zamanda meslek liseleri ve meslek yüksekokullarının denetimini yapmakla yükümlüdür.

Dünyada hemen hemen her ülke birbirinin eğitim sisteminden mezun olanlara denklik vererek diplomalarını kabul etmektedir. Denkliğin kabul edilmesi için birinci şart öğrencinin kendi ülkesindeki eğitim akreditasyon kurumundan kabul edilmiş bir eğitim kurumundan mezun olması gerekmektedir. Moğolistan kendi eğitim sistem ve eğitim kurumlarına yapmış olduğu denetim ve değerlendirmeye çıktılarının dünyada kabul görmesini sağlamaktır (Bat-Erdene, 2010).

Milli Eğitim Akreditasyon Kurumunun uluslar arası işbirliği artmaktadır. Eğitim Akreditasyon Kurumu, Asya ve Büyük Okyanus ülkelerinin akreditasyon kurumlarına üye olmuştur. Üye olunca bu ülkelere gidip eğitim alma, eğitimi devam etme imkanı doğmuştur ve denkliği kabul edilmektedir. Ayrıca aynı faaliyetleri yapan yabancı ülkelerin kurumlarından kendi ülkesinin denetim ve değerlendirme işlerini yaptırması kalite açısından yararlı olmaktadır.

Eğitim kurumlarına Milli Eğitim Akreditasyon Kurumu tarafından yapılmış denetimi başarıyla geçtikten sonra devletten ve diğer kurumlardan yardım alma imkanı sağlanmaktadır. Eğitim kurumlarının kalite, eğitim-öğretim hizmetini değerlendirme, öğretim programlarını kontrol eden bir standart olmuştur. Eğitim kurumlarını sınıflandırma, yeni eğitim kurumu açma, yeni mesleki bölüm açma, lisansüstü eğitim yapma hakkı kazanmak için önce akreditasyon kurumunun denetiminden başarıyla geçmesi şart olmuştur.

Öğrencilerin ailesine ve işverenlere doğru haber iletme ve mesleğini seğermesine katkıda bulunmakla yükümlü bir kurumdur.

Milli Eğitim Akreditasyon Kurumu yükseköğretim ve üniversitelere aşağıdaki imkanları sağlamıştır;

Yükseköğretim kurumları kendi denetim birimlerini oluşturarak Milli Eğitim Akreditasyon Kurumu tarafından çıkarılmış yönerge ve yönetmeliğine göre kendi kurumunun kalitesine “Kendini Değerlendirme Raporu”nu hazırlamışlardır. Bu raporu dışarıdan bir akreditasyon kurumunun da kontrol etmesi gerekmektedir.

Yükseköğretim kurumları kendi misyon ve vizyonlarını belirlemiştir. Ona göre kısa ve uzun vadeli planlamalar yapmaya başlamıştır. Yükseköğretim kurumlarının yönetim sistemi daha sistematik ve özerk olmuştur. Yüksekokul ve üniversitelerin özerkliği genişlemiştir ve kanunun uygulaması iyileştirilmiştir. Yükseköğretim kurumlarının teknoloji donanımı ve öğretim materyalleri gelişmiş ve mali açıdan iyileşmiştir. Ulusal çerçevede aynı meslekte öğrenciler yetiştiren kurumlar, kredi sistemine geçtikten sonra öğrenciler için dikey ve yatay geçiş imkanı sağlanmıştır. Bu durum öğrencilere avantaj sağlamış ve yükseköğretim kurumlarının rekabet gücünü geliştirmiştir.

Üniversiteye giriş sistemi: Üniversiteler ve yüksekokullara devam edecek öğrenciler, Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı’na bağlı Eğitim Akreditasyon Kurumu tarafından ulusal düzeyde düzenlenen Üniversite Giriş Sınavı’na girmek zorundadırlar. Öğrenciler, sınav sonuçlarına göre belirli üniversitelere ve yüksekokullara giriş hakkını kazanmaktadır.

4.2.3. Türkiye ve Moğolistan Yükseköğretim Alt Sistemlerinin Örgütsel Yapıları Bakımından Benzer ve Farklı Yönleri

Türkiye ve Moğolistan yükseköğretim alt sistemlerinin örgütsel yapısını inceledikten sonra aşağıdaki benzer ve farklı yönleri ortaya çıkmaktadır.

Genel olarak baktığımızda iki ülkenin yükseköğretim sistemleri benzerliklerden daha çok farklılıkları göze çarpmaktadır. Türkiye ve Moğolistan merkezi bir eğitim sistemine sahiptir. Ama Türkiye yükseköğretim, Yükseköğretim Kurulu'na (YÖK) bağlıdır. Moğolistan yükseköğretim kurumları ise Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı bünyesinde bir yükseköğretim birimi olarak örgütlenmiştir. Yani yükseköğretim Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı'na bağlıdır. İki ülkenin yükseköğretim mevzuatının hukuki boyuttaki ele alınışına baktığımızda, konunun, Türkiye'de anayasal düzeyde (Md. 130, 131 ve 132), Moğolistan'da ise yasal düzeyde ele alındığı görülmektedir. Bu durumun bir sonucu olarak; Türkiye'de yükseköğretimle ilgili genel yapı ve işleyişin görece daha kalıcı olduğu söylenebilir.

İki ülkenin rektör seçimleri ve onların görev sürelerinde farklılık görülmektedir. Türkiye'de Devlet üniversitelerine rektör, profesör akademik unvanına sahip kişiler arasından görevdeki rektörün çağrısı ile toplanacak, üniversite öğretim üyeleri tarafından seçilecek adaylar arasından, Cumhurbaşkanınca atanır. Rektörün görev süresi 4 yıldır.

Bu durum Moğolistan'da ise Devlet üniversitelerine rektör, üniversite Yönetim Kurulu tarafından seçilmektedir. Rektörün görev süresi 5 yıldır. Yönetim Kurulu, Türkiye'de üniversite senatosu tarafından belirlenir ve idari faaliyetlerde rektör yardımcı bir organ görevindedir. Moğolistan'da ise Yönetim Kurulu; kurucu, öğretim üyesi, öğrenci temsilcisi ve mezunların temsilcisinden oluşmaktadır. Yönetim Kurulu, üniversite ve yüksekokulun en yetkili ve üst organıdır.

Moğolistan'da üniversite Yönetim Kurulu'nda Türkiye'den farklı olarak mezunların temsilcisi bulunması üniversite ve iş piyasa ilişkisi açısından fayda sağlamaktadır.

Türkiye ve Moğolistan'ın Yükseköğretim Denetim ve Değerlendirme sistemlerine bakıldığında da farklılıklar görülmektedir. Türkiye'de 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununa göre Yükseköğretim, "üst kurullar" ve "üniversite, fakülte, enstitü ve yüksekokul organları" tarafından yönetilmektedir. Üst kurullar: Yükseköğretim yönetiminde üst kurullar "Yükseköğretim Kurulu (YÖK)", "Yükseköğretim Denetleme Kurulu" ve "Üniversitelerarası Kurul"dur. Bunlardan Yükseköğretim

Denetleme Kurulu, Yükseköğretim Kurulu adına üniversiteleri, bağlı birimlerini, öğretim elemanları ve bunların faaliyetlerini gözetim ve denetim altında bulunduran, Yükseköğretim Kuruluna bağlı bir kuruluştur. Görevi, Yükseköğretim kurumlarında, eğitim-öğretim ve diğer faaliyetlerin bu Kanunda belirtilen amaca ve ana ilkelere uygunluğunu Yükseköğretim Kurulunca hazırlanacak esaslara göre ve onun adına denetlemek, soruşturmalar yapmak; Yükseköğretim Kurulu tarafından bu Kanuna göre verilecek diğer görevleri yapmaktır (madde 9).

Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği kapsamında çıktı süreçlerinin kontrolü ve bu süreçlerin yönetimi esas alınmıştır. Bunun için YÖK'ün bir birimi, dairesi olarak değil YÖK ile ilişkili, ama ona bağımlı olmayan; ilgili paydaşların üye olarak yer alacağı Yükseköğretim Kalite Kurulu oluşturulmuştur.

Yükseköğretim Kalite Güvence Sistemi, yükseköğretim kurumlarının eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ile idari hizmetlerinin iç ve dış kalite güvencesi, akreditasyon süreçleri ve bağımsız dış değerlendirme kurumlarının yetkilendirilmesi süreçlerine ilişkin esasları içermektedir ve ona göre faaliyetini sürdürmektedir.

Moğolistan'da ise 1997 yılında hükümetin 240. Kararıyla Milli Eğitim Akreditasyon Kurumu kurma yönetmeliğini çıkarılmıştır. Bu kurum 1998'de kurulmuş ve 1999'da faaliyete başlamıştır. Moğolistan'ın Eğitim hakkındaki kanununa göre "Milli Eğitim Akreditasyon Kurumu, ilkokul, ortaokul, lise, yüksekokul ve üniversitelerin eğitim-öğretim faaliyetinde denetim yapan, kontrol ve değerlendirme yapma yetkisine sahip ve kendi geliriyle finanse edilip faaliyetini sürdüren kurumdur" denmiştir (madde 5). İlerleyen yıllarda kurum büyümüştür ve 13 bölümüyle faaliyetlerini sürdürmektedir. Şimdi yükseköğretim kurumlarına denetim yapmasının yanı sıra onların eğitim-öğretim programlarına da akreditasyon denetimi yapması gerekmektedir. Aynı zamanda meslek lisesi ve meslek yüksekokullarının denetimini yapmakla yükümlüdür.

Ayrıca Moğolistan'da Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı'na bağlı Eğitim Değerlendirme Kurumu, ilköğretimden ortaöğretime, ortaöğretimden liseye geçme sınavı ve Yüksek Öğretime Geçiş Sınavı (YGS) sorularını hazırlamak, ülke çapında bu sınavları düzenleme görevini üstlenmektedir. Bunun yanı sıra eğitimi kalite açısından denetleme ve değerlendirme görevlerini de üstlenmektedir.

Yükseköğretim finansmanına bakacak olursak iki ülkede de benzerlikler görülmektedir. İki ülkenin devlet üniversiteleri devlet bütçesinden finanse edilmektedir. Moğolistan'da ise, üniversitelerin Yönetim Kurulu tarafından hazırladığı bütçeler doğrudan Milli Eğitim Bakanlığı'na sunulur ve merkezi yönetim bütçesinin bağlı olduğu esaslara uygun olarak işleme tabi tutularak yürürlüğe konulur ve denetlenir.

Son olarak yükseköğretim giriş sistemlerine bakıldığında da iki ülkenin de farklılıkları ortaya çıkmaktadır. Türkiye'de yükseköğretime girişi iki aşamadan, Moğolistan'da ise bir aşamadan oluşmaktadır. Türkiye'de yükseköğretim giriş sınavı Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından yapılmakta olup iki aşamada gerçekleştirilmektedir. Birinci aşama, Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS), ikinci aşama ise Lisans Yerleştirme Sınavları (LYS) olarak adlandırılmaktadır. LYS sınavlarına girmeye hak kazanmak için YGS'ye girmeli ve en az 180 baraj puanı almalıdır.

Moğolistan'da ise Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı'na bağlı Eğitim Değerlendirme Kurumu tarafından ulusal düzeyde Haziran ayında düzenlenen Üniversite Giriş Sınavı'na girme zorunluluğu vardır. Öğrenciler, sınav sonuçlarına göre belirli üniversitelere ve yüksekokullara giriş hakkını kazanmaktadır. Üniversite Giriş Sınavında puanlar, konu başına verilen yüzdelerle belirlenmektedir ve sınavda alınabilecek en yüksek puan 800'dür.

Aşağıdaki çizelgede Türkiye ve Moğolistan Yükseköğretim alt sistemlerinin örgütsel yapılarının özet olarak karşılaştırılması yapılmaktadır.

Çizelge 6. Türkiye ve Moğolistan Yükseköğretim Alt Sistemlerinin Karşılaştırılması

<i>Kriterler</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Moğolistan</i>
Yönetim yapısı ve yükseköğretim politikalarının belirlenmesi	Merkezi bir sisteme sahiptir. Bütün yükseköğretim kurumları, Yükseköğretim Kurulu'na (YÖK) bağlıdır. YÖK, 1982 Anayasası ile belirlenen yükseköğretim sisteminin temel esaslarına göre oluşturulan Anayasal bir kuruluştur.	Merkezi bir sisteme sahiptir. Yükseköğretim, Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı'nın bir birimi olarak örgütlenmiştir. Yükseköğretim politikaları Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı tarafından yapılır.
Anayasada Yükseköğretim mevzuatları	Anayasada 130.131. ve 132.maddeler yükseköğretim ile ilgilidir.	Anayasada Yükseköğretimle ilgili özel bir madde bulunmamaktadır. Kanunla düzenlenmiştir.

<i>Kriterler</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Moğolistan</i>
Rektör	Devlet üniversitelerine rektör, profesör akademik unvanına sahip kişiler arasında üniversite öğretim üyeleri tarafından seçilecek adaylar arasında Cumhurbaşkanınca atanır. Rektörün görev süresi 4 yıldır.	Devlet üniversitelerine rektör, Yönetim Kurulu tarafından seçilmektedir. Rektörün görev süresi 5 yıldır.
Yönetim Kurulu	Yönetim Kurulu, üniversite senatosu tarafından belirlenir ve idari faaliyetlerde rektör yardımcısı bir organ görevindedir.	Yönetim Kurulu; kurucu, öğretim üyesi, öğrenci temsilcisi ve mezunların temsilcisinden oluşmaktadır. Yönetim Kurulu, üniversite ve yüksekokulun en yetkili ve üst organıdır.
Denetim ve Değerlendirme	2015 yılında, ulusal çerçevede kalite güvence sistemine yönelik "Yükseköğretim Kalite Güvencisi" isimli bir yönetmelik çıkarılmıştır ve Yükseköğretim Kalite Kurulu oluşturulmuştur.	Yükseköğretimin denetim ve değerlendirmesi, Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı'na bağlı Eğitim Akreditasyon Kurulunca yapılmaktadır.
Yükseköğretim Finansmanı	Çoğu kısmı devlet bütçesinden finanse edilir. Bütçeler, Yükseköğretim Kurulunca tetkik ve onaylandıktan sonra MEB'e sunulur ve merkezi yönetim bütçesi esaslarına göre işleme tabi tutularak yürürlüğe konulur ve denetlenir.	Çoğu kısmı devlet bütçesinden finanse edilir. Üniversitelerin hazırladığı bütçeler, Milli Eğitim Bakanlığı'na sunulur ve merkezi yönetim bütçesinin bağlı olduğu esaslara göre yürürlüğe konulur ve denetlenir.
Yükseköğretime Giriş	Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından yapılmakta olup iki aşamada gerçekleştirilmektedir. Birinci aşama, Yükseköğretime Geçiş ve yerleştirme olmak üzere iki aşamalıdır. Geçiş sınavından en az 180 baraj puanı alınmalıdır	Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı'na bağlı Eğitim Değerlendirme Kurumu tarafından ulusal düzeyde Haziran ayında düzenlenen Üniversite Giriş Sınavı'na girmek zorundadırlar.

4.3. Türkiye ve Moğolistan Yükseköğretim Alt Sistemlerinin Yönetmelik İşleyişleri ile Benzer ve Farklı Yönleri

Çalışmanın üçüncü alt problemi "Türkiye ve Moğolistan yükseköğretim alt sistemlerinin yönetmelik işleyişleri nasıldır, benzer ve farklı yönleri nelerdir? biçiminde ifade edilmişti. Bu bağlamda; Türkiye ve Moğolistan yükseköğretim sistemlerinde yönetim süreç ve uygulamalarının nasıl gerçekleştiği her iki ülkede yapılan konu ile ilgili bilimsel çalışmaların bulguları çerçevesinde incelenmiş ve raporlaştırılmıştır. Takip eden paragraflarda bu alt probleme ilişkin olarak çalışmada elde edilen bulgular sunulmuş, tartışılmış ve irdelenmiştir..

4.3.1. Türkiye Yükseköğretim Alt Sisteminin Yönetmelik İşleyişi

Bu bölümde, Türkiye'deki yükseköğretim sisteminin yönetmelik açısından nasıl işlediği ve bu işleyişte ortaya çıkan sorunlar ele alınmıştır. 1981'de kurulan Yükseköğretim

Kurulu (YÖK)'nin kuruluş yılından itibaren, Türkiye'de üniversite özerkliği ve sistemin üst yönetimi tartışmalı bir konu olmuştur (Çelik ve Gür, 2014).

Yani 19. yüzyılın başlarından bu yana, Türkiye'de yükseköğretim sistemi ülkenin gündeminden düşmemiş ve pek çok reform ve değişikliğe uğramıştır (Kaya, 2009; Akt: Baskan ve Sincer, 2014). Bursalıoğlu (1980), "Önemli olan, yeniliğin, sistemin yapısından çok, sistem ile ürünü ve sistem ile toplum arasındaki ilişkilerde yer almasıdır. Yani, yapısal yenilikler, bu ilişkilerde amaçlanan yenilikleri izlemelidir" demiştir (Akt: Öztürk, 2006). Aynı zamanda üniversite özerkliği, demokratikliği ve akademik özgürlük konusunda her dönemde üniversite öğretim elemanları tarafından çeşitli yayınlar yapılmış ve iktidara alternatifler sunulmuştur.

Pek çok kez değiştirilen YÖK yasası ile sorunların azaltılabileceği düşünülse de her yapılan değişiklik sonrasında üniversiteden ve kamuoyundan tepki gelmiştir. Aynı zamanda YÖK'ün mevcut yasa ile kendisine yüklenen görevlerin ne kadarını yerine getirebildikleri hakkında araştırılıp yazılan birçok makale ve teze rastlanmaktadır. Bunlardan bazıları aşağıda yer almaktadır.

Baskan (1990)'ın "1750 Sayılı Üniversiteler Kanunu ile 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun Örgüt Yapısı ve Yönetim Süreçleri Açısından Karşılaştırılması" adlı doktora tez çalışmasının amacı, yükseköğretim sisteminde köklü değişikliklere yol açan 1750 ve 2547 sayılı yasaların ve bunların uygulamasının örgüt amaçları, yapısı ve yönetim süreçleri açısından karşılaştırmasını ve değerlendirmesini yapmaktır. Karşılaştırmaya esas olan veriler, bilgi toplama araçları yardımıyla akademik yöneticilerden ve öğretim üyelerinden sağlanmış; elde edilen veriler, temel betimsel istatistikler kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırmada elde edilen verilerin yorumuna dayalı olarak ulaşılan sonuçlar özetle şöyledir;

1750 Üniversite Kanun ile 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunun örgüt yapısı ve yönetim süreçleri açısından karşılaştırılması sonucunda iki yasa arasında 1750 sayılı Yasa'dan yana anlamlı bir fark bulunduğu görülmüştür.

Araştırmada "yükseköğretim sistemimizdeki amaç birliği" ve "sistemdeki eşgüdüm sürecinin etkinliği" konusunda iki yasa arasında anlamlı bir fark bulunmazken, "YÖK'ün üniversiteler ile ilişkileri" ve "sistemin fizyolojisi; üstlerin astların kararlarını etkileme derecesi" konularında ise, 2547 sayılı yasaya ilişkin ortalamalar 1750 sayılı yasadaki daha yüksek bulunmuştur.

Araştırmanın tümü üzerinde yapılan genel değerlendirmede 2547 sayılı yasaya verdikleri önem derecesinin 1750 sayılı yasaya oranla daha yüksek bulunmuştur.

İstatistiksel test işlemleri sonucunda;

Yönetici olan ve olmayan öğretim üyelerinin 2547 sayılı yasaya verdikleri önem derecesinin 1750 sayılı yasaya verdikleri önem derecesinden yüksek olmadığı,

Yönetici olan öğretim üyelerinin 2547 sayılı yasaya verdikleri önem derecesinin yönetici olmayan öğretim üyelerine oranla yüksek olduğu,

Yönetici olan ve olmayan öğretim üyelerinin 1750 sayılı yasa hakkında 2547 sayılı yasa oranla daha yüksek bir fikir birliği içinde buldukları sonucuna varılmıştır.

Genel ve özel sonuçlar yanı sıra, yasa ortalamaları arasındaki farkın en yüksek olduğu maddelerin başında karara katılma derecesinin geldiği görülmüştür. İki yasa arasında ortalamaları 1750 sayılı yasadan yana yüksek olan diğer maddeler ise, üyelerin moral düzeyi, dekanların ve rektörlerin göreve geliş yolları ile yönetilenlerin kurumsal ve toplumsal saygınlıklarıdır. Bu beş madde birlikte yorumlanarak, dekan ve rektörlerin 2547 sayılı yasa ile göreve geliş yollarındaki değişikliklerin öğretim üyelerince kararlara katılmamak biçiminde algılandığı, bu durum üyelerin toplumsal ve kurumsal saygınlıklarını zedeleyeceği ve bunun doğrusu olarak da moral düzeylerindeki farklılıkların ortaya çıktığı sonucuna varılmıştır.

Denekler tarafından iki yasa arasında daha az fark bulunan maddeler ise, sistemin diğer sistemlerle sürdürmesi gereken ilişkileri, sistemin iletişim modelinin işbirliği, yardımcı doçent unvanını alma yollarının uygunluğu, sistem yönetiminin uzmanlık hizmetlerinden yararlanma derecesi ve planlama işlemlerinin rasyonelliğidir.

Ankete katılan öğretim üyelerinin demografik-akademik özelliklerinin yasaları değerlendirmede etkili faktör olduğu kabul edilmiş, ilgili test sonuçları öğretim üyelerinin demografik-akademik özelliklerinin ankete verdikleri puanlarda etkili olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte iki yasanın genel karşılaştırılmasında ayırıcı bir faktör olmadığı, ancak 2547 sayılı yasanın alt gruplara göre karşılaştırılmasında ve yasaların soru bazındaki değerlendirmelerinde önem kazandığı görülmüştür. Buna göre yönetim görevi olan öğretim üyeleri ile doçent 35-44 yaş grubu ve özellikle doktorasını ABD’de yapanlar 2547 sayılı yasayı 1750 sayılı yasadan daha iyi bulmuşlardır.

Öneriler olarak, yükseköğretimle ilgili yasaların hazırlanmasında hukuka uygunluk yanında yönetim kurumlarına ilişkin noktaların da dikkate alınması gerektiğini ve karar yetkilerinin dağılımında yetkilerin sistem yöneticilerine dengeli dağılımının sağlanması ve sistem üyelerinin kararlarına katılmasını sağlayıcı önlemler alınması, yöneticilerin göreve gelişlerinde söz sahibi olma isteklerini yerine getirebilecek yeni düzenlemelerin yapılması, örgüt üyelerinin morallerini olumsuz yönde etkileyen faktörlerin giderilebilmesi için, koşulların iyileştirilmesi, yükselme olanağı (kadro ve ücret) ve tarafsız yönetim gibi etkilerin dikkate alınarak üyelerin, görevlerine ve kurumsal amaçlara karşı daha etkili olmalarını sağlanması gerektiğini vurgulamıştır (s. 110).

Bu konuyla ilgili, Baskan ve Sincer (2014) tarafından yapılmış “Yeni YÖK Yasa Tasarısı Çalışmaları Bağlamında Türkiye’deki Yükseköğretim Sisteminin Değerlendirilmesi” adlı çalışmada mevcut olan 2547 Sayılı Kanun ile yeni Yükseköğretim Yasa Taslağını kıyaslamıştır. Bu yeni Yükseköğretim Yasa Taslağı’nın Türkiye Yükseköğretim sistemi açısından neler getireceği ve genel gerekçede belirtilen hedeflere ulaşım ulaşamayacağı ele alınmıştır.

Araştırmacılar 2547 Sayılı Kanun ile sağlanan yükseköğretimdeki uyuma zarar vereceğini, üniversiteler arası barış ve huzuru bozacağını öngörmektedirler. Aynı zamanda araştırmacılar, mevcut yasanın öğretim elemanlarının akademik özgürlüğünü zaten sağlamış olduğunu ve geçmiş otuz yılı aşkın süre içinde uygulamada bunun aksi gerçekleşmediği vurgulanmaktadır. Çalışmada ayrıca mevcut uygulamada üniversitelerdeki öğretim elemanlarının araştırma konularına hiçbir kurum ve kişi tarafından müdahale edilmesinin de söz konusu olmadığı ifade edilmektedir.

Üniversite yönetimlerindeki işleyişlere ilişkin bir başka çalışma da Dülger (1991) tarafından yapılmış “Üniversite Yönetiminde Değişim ve Özerklik” adlı doktora tezidir. Çalışmada, Türkiye’de üniversite dışı (öğrenci adayları), üniversite içi çevrelerin (öğretim üyeleri) gözünde üniversite işlevlerinin ne olduğu, üniversite kurum yapısının bu işlevleri yerine getirme açısından yeterli olup olmadığını, işlevleri yerine getirecek bir kurum yapısının ve özerklik sınırlarının ne olması gerektiği ele alınmıştır.

Araştırma bulgularına göre, üniversite öğretim üyelerinin, büyük çoğunlukla, üniversite içine dönük olarak bölüm, fakülte, üniversite üst yönetimi ve bunların yönetim ve örgütlenmesinden memnundurlar (s. 258).Yine aynı çalışma bulgularına göre üniversiteler arasında koordinasyon için kullanılan, üniversite içinden üyelerden kurulu Üniversitelerarası Kurul oturmuş görünmektedir. Buna karşılık, ayrıca bir Rektörler Kurulu bulunmasının gerekçesinin üyelerce anlaşılmadığı ortaya çıkmıştır. Üniversiteler ile devlet - hükümet - toplum arasında bağlantı sağlaması gereken, her iki taraftan da temsilci alan bir yüksek öğretim kurumunun gerekli olduğu öğretim üyeleri tarafından çoğunlukla kabul edilmiştir. Ayrıca mevcut kurum’un (YÖK) örgütlenme tarzının aranan işleyişlere uygun olmadığı, YÖK Genel Kurulu ve YÖK Yürütme Kurulu’nun yapılarının ve işleyişlerinin değişmesi gerektiği görüşü yaygın bulunmuştur. YÖK, Denetleme Kurulu ve Rektörler Kurulu’nun görevlerinin gözden geçirilmesi ve yeniden örgütlenmesi talebi ortaya çıkmıştır (s. 258).

Konuyla ilgili diğer bir çalışma olan, Öztürk’ün (2004) “Türkiye’de Üniversite Özerkliğinin Mali, Akademik ve Yönetimsel Boyutlarıyla Devlet ve Vakıf Üniversiteleri İçin Betimlenmesi” adlı doktora tezinde ise yukarıdaki durumlarla ilgili farklı bulgulara ulaşılmıştır. Üniversitelerde mali, akademik ve yönetsel özerkliğin tanımlanabilmesini sağlayacak göstergeleri ortaya koyarak, Türkiye’deki devlet ve vakıf üniversitelerinin durumu betimlenmiştir. Öztürk (2004), üniversite sorunlarından birinin özerklik olduğunu ve üniversitelerde yapı, işleyiş ve anlayış oluşturmada önemli görülen bu kavramların üniversite verimliliği üzerindeki etkisinin belirlenmesinin önemli olduğunu belirtmektedir. Araştırmacı, Türkiye’de devlet ve vakıf üniversitelerinin özerkliğinin kısıtlı olduğunu, bu alanda yasal ya da kurumsal bir alt yapının bulunmadığını belirtmektedir.

Aynı zamanda her iki statüdeki üniversitelerin bir kontrol ve müdahale mekanizması altında oldukları; vakıf üniversitelerinde mütevelli heyet, devlet üniversitelerinde ise siyasi iktidar kurallarının belirleyici olduğu ve her ikisinin de özerklikten uzak oldukları saptanmıştır. Araştırmacıya göre YÖK, eşgüdüm ve planlama amacıyla kurulmuş olmasına rağmen bu işlevi tam olarak yerine getirmemiş ve üniversiteler adına bütün yetkileri kendisi kullanmış, bir bakıma, üniversiteleri değil kendisini özerk kılmıştır.

Sonuç olarak, Türkiye’de yükseköğretimi düzenleyen 2547 Sayılı Yükseköğretim Yasası, özerklik açısından üniversitelere bir açılım sağlamamış, hatta yasa bir önceki düzenlemelere göre daha da geriye götürmüştür. Yasaya, yönetsel, akademik ve mali özerklik açılarından bakıldığında; üniversitelere tek tip bir yapılanma getirdiği, yetkileri merkezileştirerek belli noktalarda topladığı, kurulları etkisiz hale getirdiği bir yasa olduğunu da belirtmiştir.

Aynı zamanda karar sürecinde üniversite bileşenlerinin tamamına ve yeterli düzeyde yer vermediği, geniş ve etkin katılımı önlediği, üniversitenin kendi eylem ve işlerini düzenleme yetkisini büyük oranda elinden aldığı ve bunu Yükseköğretim Kurulu’na devretmiştir. Dolayısıyla yönetsel ve mali özerkliğe metin üzerinde bile yer verilmemiştir. Bilimsel özerkliğe ise yasada yer verilmiş olmasına rağmen, diğer uygulamalarla üniversite kültürünün yok olmasına neden olduğu için akademik özgürlüğü büyük oranda zedelediği görülmektedir.

Türkiye’de hem devlet hem de vakıf üniversitelerinin mali, akademik ve yönetsel açıdan özerkliğe sahip olmadıkları, bu alanda ne yasal ne de kurumsal bir alt yapının mevcut olduğu, bazı köklü üniversitelerin dışında, çoğu üniversitenin özerklik kültürünü henüz edinmemiş ve hiç yaşamamış olduğu sonuçlara ulaşılmıştır (s.221).

Yükseköğretim alt sisteminin yönetim ve işleyiş ile ilgili yapılmış başka bir çalışma olarak Akyol’un (1998) “Üniversite Öğrencilerinin Üniversite Yönetimine Katılma İsteğiyle ilgili Öğrenci, Yönetici ve Öğretim Elemanlarının Görüşleri” adlı yüksek lisans tezi bulunmaktadır. Bu çalışmada, Türkiye’de yükseköğretimin daha iyi yönetilmesi için, üniversite öğrencilerinin, Üniversite Senatosuna, Üniversite Yönetim Kuruluna, Enstitü Kuruluna ve Bölüm Başkanlıklarındaki kurullara, bölümlerdeki kurullara katılmaları ile ilgili öğrenci, öğretim elemanı ve yöneticilerin

görüşlerini ortaya koyarak, bu görüşler arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemiştir.

Araştırmada ana bulgular olarak üniversite öğrencilerinin, Üniversite Yönetimine katılması konusunda, öğrenci görüşleri, öğretim elemanı görüşleri ile yönetici görüşleri arasında manidar bir fark olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerinin %75'i üniversite yönetimine katılmak istemektedirler. Öğretim elemanlarının % 25'i ve yöneticilerinin %34'ü yönetime katılmalarını istedikleri tespit edilmiştir. Üniversite yöneticilerin, öğrencilerin yönetime katılmamalarını istedikleri söylenebilir. Çünkü yöneticiler, kararların daha uzun sürede alınacağını, kargaşa çıkabileceği, daha fazla demokrasi ışığı altında, kararların alınmasını engelleyeceğini düşündüklerinden öğrencilerin yönetime katılmalarını istemediklerini söylemiştir (s. 75).

Bu konu hakkında Türk Sanayiciler ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) (2008) tarafından Avrupa Üniversiteler Birliği (EUA) ile işbirliği çerçevesinde Türkiye'nin on yedi üniversite üzerinde Kurumsal Değerlendirme Programı raporu olarak yayınlanmış "Türkiye'de Yükseköğretim: Eğilimler, Sorunlar ve Fırsatlar" adlı çalışmada yükseköğretim yönetim ve işleyiş ile ilgili aşağıdaki sorunlardan bahsedilmiştir;

Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) akademik konularda karar ve tavsiye, karar almak için oluşturulmuş olmasına karşın, bugünkü yapısı içinde, bu işlevini yerine getirmekte önemli güçlüklerle karşılaşmaktadır. ÜAK'ın üye sayısı kalabalık olduğu için verimli bir şekilde çalışmasının olanaksız olduğu düşünülmektedir. Diğer bir sorun olarak doçentlik jürileri maddi sorunlarının olduğunu dile getirmişlerdir (s. 121).

Vakıf üniversitelerinin uygulamadaki sorunlarının başında mütevelli heyetlerinin pozisyonları ve mütevelli heyeti başkanlarının yönetime aşırı karışması eleştirisi konusu olmaktadır. Ayrıca vakıf ve devlet üniversitelerinin öğrenim ücretleri arasındaki derin farklar, başka deyişle vakıf üniversitelerinde öğrenim ücretlerinin aşırı yüksek olması vakıf üniversitelerinin kontenjanlarının yüksek oranda boş kalmasına neden olmaktadır. Vakıf üniversitelerindeki yüksek öğrenim ücretlerine karşın, devlet üniversitelerinde neredeyse ücretsiz bir yükseköğretim hizmeti sunulması, öğrencilerin devlet üniversitelerini tercih etmesini etkili kılmıştır ().

Ayrıca ÖSYM tarafından yürütülen sistemin öğrenciler ve aileler için son derece stresli olduğu söylenmektedir. Sistemin, sınava hazırlık kurslarının ücretlerini ödeyebilen aileler için işlemesi nedeniyle ne derecede adil olduğu da bir soru işaret olmaktadır.

Bu konuyla ilgili olarak Kavak (2011) tarafından yapılmış “Türkiye’de Yükseköğretimde Büyüme: Yakın Geçmişe Bakış ve Uzun Vadeli Büyüme Projeksiyonları” adlı çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmada Türkiye’de yükseköğretim çağı nüfusu eğilimlerinin ışığında, uzun vadeli demografik eğilimlerin yükseköğretim sektörüne yansımalarının irdelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda yükseköğretim çağı nüfusunun giderek azalma eğiliminde olduğu, yükseköğretimdeki okullaşma oranının % 30’lardan 2023 yılında % 50’lere, 2050 yılında ise %80’lere doğru yükseleceği, öğrenci sayısının ise ikiye katlanacağı tahmin edilmiştir (s. 95).

4.3.2. Moğolistan Yükseköğretim Alt Sisteminin Yönetsel İşleyişi

Moğolistan’da yükseköğretim alt sisteminin yönetsel işleyişi ile ilgili araştırmalara nadiren rastlanmaktadır. Moğolistan’da yükseköğretim, merkezi bir sistemden yönetilmektedir. Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı’na bağlı bir birim olarak örgütlenmiştir. Bu Bakanlığın üniversite ve yüksekokullar üzerindeki etkileri çok sınırlıdır. Bütün üniversite, yüksekokul ve kolejler kendi Yönetim Kurulları tarafından yönetilmektedir ve yönetim yapısını da onlar belirlemektedir.

2008 yılında yayımlanan Asya Kalkınma Bankası Raporunda, Moğolistan yükseköğretim sisteminin önde gelen sorunları, devlet yükseköğretim politikasının uygulamadaki yetersizliği, parçalı yükseköğretim yönetimi, çok hızlı artan üniversite öğrenci sayısı ve dar maliyetler olarak sıralamıştır. Devlet yükseköğretim kurumları uygulamada her ne kadar özerk olsa da aslında bağımsız olduğunu vurgulamıştır.

Raporda, üniversitelerin öğrenci sayısı ve öğretim ücretlerinde Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığının planlama yetkisi olmadığı ifade edilmektedir. Aynı zamanda Yükseköğretim Denetim Kurumunun uygulamadaki tutarsızlığından bahsedilmiştir. Ulusal ve uluslararası yükseköğretim denetim ve eğitim-öğretim kalitesi hakkındaki raporlarda büyük farklılıklar gözlenmiştir. Bununla birlikte Moğolistan eğitim sistemi

hakkındaki verilere ulaşılması konusunda zorluklarla karşılaşıldığı dile getirilmiştir (s. 5).

Moğolistan'daki durumla ilgili bir diğer çalışma ise, Columbia niversitesi ğretim yesi Satako Yano tarafından yapılmış (2012) "Geçiş Dönemindeki Moğolistan'ın Yükseköğretim Fazlalılığı" adlı çalışmada, Moğolistan 1990'da çok partili sisteme geçtikten sonra eğitim sektörü dahil olmak üzere pek çok alanda reformlar yapmıştır. Serbest piyasa ekonomisine geçen Moğolistan 1991'de herkese özel niversite kurabilme hakkı vermiştir. Özel yükseköğretim kurumlarının yaygınlaşması ile niversite mezun sayısı önemli ölçüde artmıştır. Kısa zamanda oluşan bu durum yükseköğretimin eğitim-ğretim kalitesini olumsuz açıdan etkilemiştir. Yükseköğretim eğitim – ğretimin kalitesizliği günümüzde siyasi sorun haline gelmiştir.

Araştırma bulgularına göre, yükseköğretim kurumları sayısının artması bazı yükseköğretim yöneticileri tarafından, herkese başarılı olması için bir fırsat sunulduğu ve yükseköğretimin daha gelişmiş olarak değerlendirilebileceği saptanmıştır. Bazı yükseköğretim yöneticileri ise, yükseköğretimde eğitim – ğretim kalitesizliğini kabul etmişlerdir. Bu durum bt yetersizliğine ve eski Sovyet eğitim sisteminden Kuzey Amerika sistemine geçilmesine bağlamıştır. Her sene yükseköğretim kurumlarının öğrenim ücretlerinin artmasına rağmen eğitim – ğretim kalitesinde herhangi bir artış olmadığı dile getirmişlerdir.

Yükseköğretim yönetimi ile ilgili olarak, en büyük zorluklardan birinin kamu ve özel kurumlardaki rekabet eksikliği olduğu belirtilmiştir. Rekabeti güçlendirmek için akreditasyon sistemini daha da geliştirmek gerekmektedir. Moğolistan yükseköğretiminde ulusal stratejik ve liderlik yapacak bir kuruma ihtiyaç vardır. İlgili bakanlık daha çok genel eğitim ile ilgilendiği için bu tür sorunlar ortaya çıktığı saptanmıştır.

Aynı zamanda iyi yetişmiş insanları ulusal kalkınmada önemli olarak gördükleri için ülkede eğitimin yaygınlaşmasını desteklediklerini ama yükseköğretimin eğitim – ğretim kalitesinde yaşanabilecek olumsuzluklar endişe kaynağı olmuştur. Yükseköğretimin eğitim-ğretim kalitesini artırmak için uyguladığı politikada tedbirler alınması gerektiğini vurgulamışlardır. Bununla birlikte Moğolistan yükseköğretim denetim ve akreditasyon kurumları gönüllü ve aktif olarak

uluslararası benzer kurumlara üye olması ve onlarla işbirliğini güçlendirmeye ihtiyaç duyduklarını ortaya koymuştur. Moğolistan'ın yaptığı akreditasyon ve değerlendirmeler, uygulamadaki gerçek durumlarla çeliştiğini ve bu da yukarıdaki kurumlara güvensizlik duyulmasına sebep oluşturmaktadır (s. 204).

2010'da UNESCO tarafından yapılmış "Moğolistan Yükseköğretim: Güncel ve Mevcut Durumun Değerlendirmesi" adlı bir araştırmada Moğolistan yükseköğretim sisteminin uygulamada, yükseköğretimin sistematik reform ve vizyon eksikliği olduğu belirtilmiştir. Aynı zamanda katı ve aşırı akademik programlar, yetersiz araştırma, etkisiz kalite güvence sistemi ve öğrenim ücreti fazla olduğundan yükseköğretime erişim sistemi eşitsizliği gibi zorluklarla karşılaştığını ortaya koymuştur. Halk yükseköğretimin eğitim – öğretim kalitesi için ve eğitim – işgücü piyasasındaki talepleri arasındaki uyumsuzluklara endişe ettiklerini dile getirmişlerdir (s. 33).

Moğolistan'da çeşitli branşlarda mühendislere ihtiyaç varken özel üniversiteler genellikle sosyal bilimler bölümü açarak öğrenci alması üniversiteli işsizlerin oranını artırmaktadır. Laboratuvar uygulama alanlarındaki yetersizlikler pratik bilgiler açısından bir eksiklik ortaya çıkarmaktadır yani üniversitelerin çoğunda üniversite-sanayi işbirliğinin eksik olduğu görülmektedir. Bu nedenle öğretim kalitesi ve içeriği işverenlerin talepleriyle örtüşmemektedir.

Her toplum varlığını koruma ve yüceltme çabasıdır. Bunun için bireylerini bu hedefleri gerçekleştirecek şekilde eğitmeye çalışmaktadır. Bir toplumun en önemli kaynağı, insan gücü kaynaklarını en iyi şekilde değerlendirmek için bireylerini yeteneklerine uygun eğitim ve meslek alanlarına yönlendirmesidir. Bu nedenle son zamanlarda Moğolistan hükümeti yetenekli öğrencileri seçerek gelişmiş ülkelerde eğitim görmesini sağlamak amacıyla burs ve kredi vermektedir. Hükümet dışında kendi imkanlarla yurtdışına eğitim almak için giden gençlerin sayısı yıl geçtikçe artmaktadır.

Gelişmiş ülkeler eğitim-öğretimi, fiziki yapı ve teknoloji v.b yönden Moğolistan'dan daha ileride olduğu için bu öğrenciler mesleki açıdan daha iyi yetişmektedir. Devletin insan kaynağını bir potansiyel olarak doğru ve zamanında değerlendirmesi, hem o topluma ilişkin sosyal bir sorumluluğu hem de bilimsel bir yükümlülüğü yerine getirmek anlamına gelmektedir. Ama devlet ve ilgili bakanlık

bu görevini yeterince yapmadığı için yurtdışında eğitim almış öğrencilerin çoğu ülkesine dönmemekte ve yabancı ülkelerde çalışmayı tercih etmektedir. Bu beyin göçüne sebep olmaktadır. Bu durum Moğolistan'ın nüfusu az olduğu için büyük sorun olmaktadır. Bunu çözmek için yani beyin göçlerini engellemek için büyük planlı işler yapılması gerekmektedir. Yurtdışında yetişmiş yüksek nitelikli insanların ülkesine dönmelerini sağlamak için onlara yüksek maaş, iş yerinde yeteneğine göre yükselme imkanı ve avantajlı sosyal hizmetler sağlamak gibi cazip seçenekler sunulabilmektedir.

Ayrıca Moğolistan Eğitim kanununun 36. Maddesine göre Yönetim Kurulu aşağıdaki görevleri yerine getirir;

Mevzuatlara göre yükseköğretim kurumlarını geliştirmek, onun için plan, program ve kuralları düzenlemek, çıkarmak ve değiştirmek; kurumun yapısı, işleyiş, insan kaynağı ve maaşını belirlemek /insan kaynağı ve maaşını belirlemesi devlet yükseköğretim kurumu hariç/; yatırım, yıllık bütçesini belirlemek ve harcaması onaylayarak harcamasını kontrol etmek, kurum/kuruluş ve vatandaşlardan başış alma kurallarını belirlemek; öğrenci harç, yurt ücretlerini belirlemek, yükseköğretim kurumunun faaliyeti raporunu incelemek, değerlendirmek ve öneride bulunmak; yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporunu kurucuya sunmak ayrıca yönetim kurulu rektör ya da müdürünü atamak ve onu görevinden alma isteğini kurucuya sunabilir (36.madde).

Üniversitelere bu kadar geniş özerkliğin ve kendini yönetme yetkisinin verilmesi bir yandan olumlu olsa da diğer yandan olumsuz sonuçları ortaya çıkarmaktadır. Örneğin; devlet ya da özel üniversite, yüksekokul ve kolejleri öğrencilerden alınacak öğrenim ücretleri ve yurt ücretlerini kendi yönetim kurulu tarafından belirlediği için bu ücretleri çok yüksek belirlemekte ve her sene artırmaktadır. Öğrenim ücretlerini ve yurt ücretlerini yüksek belirlemesi velilere büyük sıkıntı yaşatmaktadır. Bu sıkıntı ilgili Bakanlığa ileildiği zaman, Bakanlığın ilgili kanun ve mevzuatlarında böyle yazıldığından “Yapılacak bir şey olmadığını” dile getirilmektedir.

Aynı zamanda bu durum eğitimde eşitlik ilkesine aykırıdır. Eğitim hizmetlerinden toplumun tümünün yararlanması ve hizmetin adaletli biçimde sağlanması eğitimde eşitlik esasını oluşturmaktadır (). Bu da ailelerin sosyo-ekonomik durumlarının göz önünde bulundurmasını gerektirmektedir. Yükseköğretim ücretleri çok yüksek olduğu için bireyler eğitim fırsatlarından yoksun kalmaktadır.

Ebeveynlerin geliri ve eğitim seviyeleri düşük olduğu için çocuklarına gereken eğitimi sağlayamamaktadırlar (Bat-Erdene, 2010). Bunun neticesinde yüksek gelirli ailelerin çocukları yükseköğretimden daha çok faydalanmaktadır. 2015'te

Moğolistan'da asgari ücreti 95 dolardı yani 283TL'dir (12 Nisan 2013, Resmi Gazete). Yükseköğretim öğrenim ücretinin ortalaması 745 dolardır ve bu ücret üniversite ve yüksekokula göre 500-1500 dolar arasında değişmektedir (<http://www.ikon.mn/n/8je>).

Buradan görüldüğü gibi öğrenim ücretleri yüksek olduğu için iki, üç çocuğu üniversite ve yüksekokulda okuyan aileler maddi olarak büyük sıkıntılarla karşılaşmaktadır. Özellikle özel üniversite ve yüksekokulların öğrenim ücretlerini belirlemede devletin bir yetkisi yoktur.

Üniversitenin üstlendiği rolleri ve görevleri tam olarak yerine getirebilmesi için mali, akademik ve yönetsel açıdan özerk olması gerekmektedir. Moğolistan yükseköğretim kurumlarında bu özerklikler geniş çapta verildiği halde sonuçlar özellikle bilimsel araştırmalar ve eğitim-öğretim kalitesi toplumun beklentilere karşı düşük kalmaktadır.

Ayrıca üniversitelerin parçalı yapıları nedeniyle, disiplinler arası yeterli işbirliğinin olmaması, aşırı ders yükü ve araştırma için herhangi bir teşvikin sunulmadığından akademik personellerin motivasyonları düşmüştür. Akademik personelin maaşları, araştırma verimliliğinin önündeki başlıca engellerden biri olarak görülmektedir.

Uygulamada yükseköğretim kurumlarındaki sınav sistemini daha çok geliştirme ihtiyacı duyulmaktadır. Öğrenciler arasında üniversiteyi kazanan herkes "Dört senede öyle ya da böyle mutlaka mezun olunur" dediği bir algı oluşmuştur. Sınavda başarısız olup sınıfta kalma durumu neredeyse yoktur. Bu da mesleki bilgi ve becerisi yetersiz mezun sayısında artışa neden olmaktadır.

4.3.3. Türkiye ve Moğolistan Yükseköğretim Alt Sisteminin Yönetmel İşleyişi Açısından Benzer ve Farklı Yönleri

Türkiye ve Moğolistan yükseköğretim alt sisteminin yönetsel işleyişinin farklı ve benzer yönleri de görülmektedir. Her iki ülke de, toplumların yükseköğretim kurumlarından beklentilerinin yeterli düzeyde karşılanamamış olması yönünden benzer eleştirilere maruz kalmaktadırlar.

Aynı zamanda Türkiye yükseköğretim ile ilgili çalışmalarda yükseköğretim sisteminin ana konusu yükseköğretim kurumlarının özerkliği söz konusu olurken Moğolistan'da ise yükseköğretim sisteminin ana konusu üniversitelerin eğitim-öğretim kalitesi olmuştur.

Türkiye’de yükseköğretim kurumu siyasetin en çok konuşulduğu ve tartışıldığı konular arasında yer almaktadır. YÖK’ün kaldırılması konusu üzerinde çok fazla durulmuş ve bu konu çok tartışılmıştır. Moğolistan’da ise yükseköğretim kurumları siyasetle o kadar iç içe değildir. Bununla birlikte Türkiye’de yükseköğretim kurumlarının özerkliğinin yetersiz olduğu söylenmektedir. Moğolistan’da ise bu kurumların özerkliğinin gereğinden fazla olduğu, hatta rektörlerin ilgili bakandan daha fazla yetkiye sahip oldukları ifade edilmekte ve eleştirilmektedirler. Aynı zamanda Türkiye’de üniversite kazanmak için dersanelere gitmesi aileleri mali açısından zorlarken, Moğolistan’da öğrenim ücretleri aileleri mali açısından zorlamaktadır.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgularına dayalı olarak ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlara dayalı olarak geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Çalışmanın birinci alt problemi “Türkiye ve Moğolistan yükseköğretim alt sistemlerinin tarihsel gelişim aşamaları nasıldır, benzer ve farklı yönleri nelerdir?” biçiminde ifade edilmişti. Bulgular ve tartışma bölümünde konuya ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bu bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar ise aşağıda maddeler halinde gösterilmektedir.

- 1.1. Türkiye’de modern anlamda yükseköğretim alt sistemi Moğolistan ile kıyaslandığında daha eski bir tarihe sahiptir.
- 1.2. Moğolistan’daki durumla karşılaştırıldığında, Türkiye’de yükseköğretim ile ilgili yasal düzenlemeler daha kapsamlıdır ve daha sık değişmektedir.
- 1.3. Yükseköğretimde net okullaşma oranları açısından Türkiye’de özellikle Cumhuriyet dönemi ile birlikte yıllar bazında düzenli biçimde bir artma söz konusu iken, Moğolistan’da özellikle son 20 yıl içinde düzenli bir artış söz konusudur. Bu oranlar 2014-15 Eğitim-Öğretim Yılı itibarıyla Moğolistan’da daha yüksektir.
- 1.4. Her iki ülke de yükseköğretim sistemlerini geliştirebilmek amacıyla bazı dış ülkelere önemli sayılabilecek nitelik ve nicelikte yardım ve destek almışlardır.

Çalışmanın ikinci alt problemi “Türkiye ve Moğolistan yükseköğretim alt sistemlerinin örgütsel yapıları nasıldır, benzer ve farklı yönleri nelerdir?” biçiminde ifade edilmişti. Bulgular ve tartışma bölümünde konuya ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bu bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar ise aşağıda maddeler halinde gösterilmektedir.

- 2.1. Türkiye’de yükseköğretim, genel eğitim sistemi içerisinde, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) çatısı altında ve anayasal düzlemde bir alt sistem olarak yer almaktadır. Moğolistan’da ise biraz daha farklı olarak, Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı bünyesinde ve yasal düzlemde yer almaktadır.

2.2. Türkiye ve Moğolistan yükseköğretim sistemleri örgütsel yapı açısından merkezi bir sisteme sahiplerdir ve yükseköğretim kurumları ağırlıklı olarak devlet tarafından finanse edilmektedirler.

2.3. Türkiye’de yükseköğretim, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) adı verilen merkezi konumdaki bir yapı altında örgütlenmişken, Moğolistan’da bu tür bir kurum bulunmamakta ve yükseköğretim kurumları sistem içinde her biri bağımsız birer kurum olarak yer almaktadırlar.

2.4. Yükseköğretimin yönetimi, rektörlerin seçimi ve ilgili kurulların oluşumu açılarından Moğolistan Türkiye’ye kıyasla daha esnek ve katılıma açık bir yapı görünümündedir.

2.5. Türkiye’de ulusal ve uluslar arası değişim programlarına öğrencilerin ve öğretim üyelerinin katılımına ilişkin bazı yasal düzenlemeler varken, Moğolistan’da bu tür düzenleme ve değişim programları bulunmamaktadır.

2.6. Moğolistan’la kıyaslandığında Türkiye’de üniversiteye girebilme daha masraflı, olasılığı da daha düşüktür. Ayrıca, bu sürecin daha stresli olduğuna ilişkin yaygın değerlendirmeler vardır.

Çalışmanın üçüncü alt problemi “Türkiye ve Moğolistan yükseköğretim alt sistemlerinin yönetsel işleyişleri nasıldır, benzer ve farklı yönleri nelerdir?” biçiminde ifade edilmişti. Bulgular ve tartışma bölümünde bu konuya ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bu bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar ise aşağıda maddeler halinde gösterilmektedir.

3.1 Yükseköğretim kurumlarının Türkiye’de YÖK çatısı altında yer almalarına karşın, Moğolistan’da böyle bir durumun söz konusu olmaması işleyiş açısından bazı düzensizliklere yol açmaktadır.

3.2. Yükseköğretim kurumları her iki ülkede de toplum kalkınmasına katkıda bulunma görevlerini yeterli düzeyde yerine getirmemektedirler.

3.3. Türkiye’deki vakıf üniversiteleri ile kıyaslandığında, Moğolistan’daki özel üniversitelerin toplumdaki yerleri ve değerleri daha düşük ve olumsuz algılanmaktadır.

3.4 Moğolistan'la kıyaslandığında, Türkiye'de öğretim üyelerinin ve öğrencilerin ulusal ve uluslar arası düzeydeki değişim programlarına katılması, bir başka ifade ile, ulusal ve uluslar arası eğitim ilişkileri daha yaygındır.

5.2. Öneriler

5.2.1. Araştırmacılara Dönük Öneriler

1.1. Türkiye ve Moğolistan yükseköğretim alt sistemleri ile ilgili bilimsel araştırma sayısı sınırlıdır. Bu bakımdan araştırmacılar iki ülkenin yükseköğretim alt sistemlerini değişik boyutlarıyla (finansman, giriş sistemleri, yönetim, denetim, eğitimin niteliği, öğretmen yetiştirme, vb.) araştıran karşılaştırmalı çalışmalar yapabilirler. Bu konularla ilgili olarak İki ülkenin vakıf ve özel üniversitelerini karşılaştırmalı olarak inceleyen çalışmalar da yapılabilir.

5.2.2. Uygulamaya Dönük Öneriler

1.1. Moğolistan'da daha kapsamlı ve daha ayrıntılı hukuki düzenlenmelerin yapılmasına gereksinim olduğu değerlendirilmektedir.

1.2. Türkiye'de yükseköğretim sisteminin aşırı merkeziyetçi bir yönetim anlayış ve uygulamasına sahip olduğu değerlendirilmektedir. Bu nedenle YÖK uygulamalarının eşgüdüm ve işbirliği sağlamanın ötesine geçen aşırı merkeziyetçi uygulamalardan kaçınılması için gerekli önlemlerin alınması ve düzenlemelerin yapılması uygun olur.

1.3. Moğolistan yükseköğretim sistemi büyük oranda merkezi devlet bütçesinden finanse edilmekte ve bu bütçe de genellikle yetersiz olmaktadır. Yükseköğretim kurumlarının kendi olanaklarını kullanarak ek finansman kaynakları yaratabilmesi konusunda yasal düzenlemelerin yapılması ve bu durumun teşvik edilmesi uygun olur.

1.4. Türkiye'de yükseköğretimle ilgili yasal düzenlemelerin çok sık değişikliğe uğradığı gözlenmektedir. Getirilen değişikliklerin tam manasıyla uygulamaya geçirilip, değerlendirmelerinin yapılabilmesi için gerekli olan sürenin verilmesi uygun olur.

1.5. Moğolistan'da tüm yükseköğretim kurumlarını bir çatı altında toplayarak bunlar arasında eşgüdüm ve işbirliği sağlayacak merkezi ulusal bir kurumun oluşturulması uygun olur.

1.6. Türkiye'de yükseköğretimin yönetimi, rektörlerin seçimi ve ilgili kurulların oluşumu açılarından, Moğolistan ile karşılaştırıldığında, bazı konularda daha katılımcı uygulamaların yapılabileceği değerlendirilmektedir. Örneğin, Moğolistan örneğinde olduğu gibi, üniversite yönetim kurullarında mezun temsilcilerine yer verilebilir.

1.7. Moğolistan'da yükseköğretim alt sisteminin genel eğitim sistemi içerisindeki konumunun yasal düzlem yerine, anayasal düzlemde ele alınmasının daha özerk bir yapı ve işleyişe kavuşmasında önemli bir yeri olabileceği değerlendirilmektedir.

1.8. Moğolistan'da eksikliği hissedilen ulusal ve uluslararası değişim programlarını mümkün kılan yasal düzenlemelerin yapılması uygun olur.

1.9. Moğolistan'da özel üniversitelerin toplumdaki yerleri ve değerleri olumsuz olarak algılanmaktadır. Bu durumun önlenmesi için bu üniversitelerin açılma koşullarının ve denetimlerinin yeniden gözden geçirilmesi uygun olur.

1.10. Moğolistan'da Türkiye'de Yükseköğretim Kurulu bünyesindeki Ulusal Tez Merkezi birimi örneğine benzer biçimde bir birimin oluşturulması uygun olur.

KAYNAKÇA

- Akçay, C. (2013). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Akdoğan, (A). ve Hasanov, N. (2003). Özel - vakıf üniversitelerinin yönetimi: Türkiye ve Azerbaycan'daki özel – vakıf üniversitelerinin yönetimine ilişkin bir uygulama. *Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Dergisi*, 36 (3), 89-115.
- Akyol, A. (1998). *Üniversite öğrencilerinin üniversite yönetimine katılma isteğiyle ilgili öğrenci, yönetici ve öğretim elemanlarının görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Akyüz, Y. (2014). *Türk eğitim tarihi: M.Ö.1000 - M.S. 2014*. (26. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aypay, A. (Ed.) (2016). *Türkiye'de eğitim yöneticileri ve maarif müfettişleri: Seçme, atama ve yetiştirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Baabar, B., Kaplonski, C. & Suhjargalmaa, D. (1999). *Twentieth century Mongolia*. Knapwell: White Horse.
- Balcı, A. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler*. (8. baskı). Ankara: Pegem Akademi yayıncılık.
- Balcı, A. (Ed.) (2015). *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri*. (5. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Baskan, G.A. (1990). *1970 Sayılı üniversiteler kanunu ile 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun örgüt yapısı ve yönetim süreçleri açısından karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Baskan, G.A. (2001). Türkiye'de yükseköğretimin gelişimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (1), 21-32.
- Baksan, G.A. ve Sincer, S. (2014). Yeni YÖK yasa tasarısı çalışmaları bağlamında Türkiye'deki yükseköğretim sisteminin değerlendirilmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 4 (2), 67-72.
- Başaran, E. İ. (2007). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Başaran, E. İ. ve Çinkır, Ş. (2012). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Ekinoks Yayınları.
- Bat-Erdene, J., Sukhbaatar, A., Amarzaya, D., Çuluuntsetseg, J. & Byambatsogt, J. (2010). *Current state of higher education in Mongolia*. Beijing: UNESCO Beijing Office.
- Batrinçin, P. (2014). *Yükseköğretimin yönetim gelişimi (1942-1990)*. Ulanbator: Bitpress Yayıncılık.
- Batsukh, B. (2008). Eğitimin kriterleri. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9, 52-58.

- Begz, N. (1994). *Eğitim bilimleri sözlük*. Ulanbator: Soyombo Yayıncılık.
- Begz, N. (1996). *Moğolistan eğitim*. Ulanbator: Soyombo Yayıncılık.
- Begz, N. (2008). *Eğitim gelişmesi: Teori ve uygulama*. (2. baskı). Ulanbator: Soyombo Yayıncılık.
- Bursalioğlu, Z. (1988). *Yüksek öğretimde yönetim*, Yükseköğretimde Değişmeler. Türk Eğitim Derneği XII. Eğitim Toplantısı, 17-18 Kasım, Ankara: TED Yayını.[Çevrimiçi:http://www.ted.org.tr/pdf/ted_yuksek_ogretimde_degismeler_ocr.pdf, Erişim tarihi: 17 Şubat 2016.]
- Bursalioğlu, Z. (2014). *Eğitim yönetiminde teori ve uygulama*. (12. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cadamba, N. (Ed.) (2012). *Yükseköğretimin eğitim-öğretimi: Teori ve uygulama*. Ulanbator: Soyombo Yayıncılık.
- Çağlar, A. (1992). *Çağdaş yükseköğretim ve Türk üniversitelerinin yeniden yapılanması. çağdaş eğitim çağdaş üniversite*. Ankara: T.C. Başbakanlık yayını.
- Çelik, Z. ve Gür, S. B. (2014). Yükseköğretim sistemlerinin yönetimi ve özerkliği: Küresel eğilimler ve Türkiye örneği. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 4 (1), 18-27. [Çevrimiçi: <http://higheredu-sci.beun.edu.tr/text.php3?id=1630>, Erişim tarihi: 14 Ocak 2016].
- Çetin, H. (1997). *Türkiye’de üniversite reformları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Delgercav, M. ve Batsaihan, B. (2014). *Aydınlatma bakanlığı kurulmasıyla birlikte Moğolistan’da çağdaş eğitimin gelişmesi*. Ulanbator: Bitpress Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2000). *Karşılaştırmalı eğitim*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Doğramacı, İ. (2000). *Günümüzde rektör seçimi ve atama krizi - Türkiye’de dünyada yükseköğretime bir bakış*. Ankara: Meteksan A.Ş.
- Doğramacı, İ. (2007). *Türkiye’de ve dünyada yükseköğretim yönetimi*. Ankara: Meteksan Matbaacılık.
- Dülger, İ. (1991). *Üniversite yönetiminde değişim ve özerklik*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dünya Bankası (2010). *Moğolistan Yükseköğretim Sistemi: Dünya Ekonomisinin Bugünkü Durumda*. [Çevrimiçi:http://siteresources.worldbank.org/INTMONGOLIAINMONGOLIAN/Resources/Mongolia_policy_mon_final.pdf, Erişim tarihi: 15 Şubat 2016.]
- Enkhtüvşin, B. (Ed.) (2008). *Eğitim gelişmesi: Teori ve uygulama*. (2. baskı). Ulanbator: Soyombo Yayıncılık.
- Erdem, A. R. (2013). Üniversite özerkliği: Mali, akademik ve yönetsel açıdan yaklaşım. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3 (2), 97-107.
- Erdoğan, İ. (1995). *Çağdaş eğitim sistemleri*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

- Erdoğan, İ. (2003). Karşılaştırmalı eğitim: Türk eğitim bilimleri çalışmaları içinde önemsenmesi gereken bir alan. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1 (3), 265-283.
- Eren, E. (1989). *Yönetim psikolojisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayını.
- Ertuğrul, H. (1992). *Çağdaş eğitim çağdaş üniversite*. Ankara: T.C. Başbakanlık Yayını.
- Ertürk, S. (1979). *Eğitimde program geliştirme*. (4. basım). Ankara: Yelkentepe Yayınları.
- Ertürk, S. (1986). *Türkiye'deki bazı eğitim sorunları üzerine düşünceler*. Ankara: Yelkentepe Yayınları.
- Gelegcamts, Ts. (2014). *Moğolistan eğitim sisteminin hukuksal yeniliği*. Ulanbator: Bitpress Yayıncılık.
- Güler, A. (1994). *Türkiye'de üniversite reformları*. Ankara: Adım Yayınları.
- Günay, D. (2008). Türk yükseköğretiminin yeniden yapılandırılması bağlamında sorunlar, eğilimler, ilkeler ve öneriler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1 (3), 113-121.
- Gürüz, K. (2001). *Dünyada ve Türkiye'de yükseköğretim: Tarihçe ve bugünkü sevk ve idare sistemleri*. Ankara: ÖSYM yayınları.
- Hatipoğlu, M. T. (1990). *Türkiye üniversite tarihi*. Ankara: Selvi Yayınevi.
- İçinhorloo, Ş. (2012). *Eğitim bilimine giriş*. Ulanbator: Soyombo Yayıncılık.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (22. basım). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karpuzoğlu, T. (1992). *Çağdaş üniversite için öneriler: Çağdaş eğitim çağdaş üniversite*. Ankara: T.C. Başbakanlık Yayını.
- Kavak, Y. (2011). Türkiye'de yükseköğretimde büyüme: Yakın geçmişe bakış ve uzun vadeli (2010-2050) büyüme projeksiyonları. *Yükseköğretim Dergisi*, 1 (2), 95-102.
- Kaya, Y. K. (1993). *Eğitim yönetimi: kuram ve Türkiye'deki uygulama*. (7. baskı). Ankara: Bilim Yayıncılık.
- Kim, D.S. (1997). *Atatürk dönemi Türkiye'sinde yükseköğretim ile Japon egemenliği dönemi Kore'sinde yükseköğretimin karşılaştırılması*. Yayımlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Koçer, H. A. (1979). *Türk üniversitelerinde örgütsel gelişme, üniversite yönetiminin uluslar arası sorunları*. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Korkut, H. (1984). *Üniversiteler – Cumhuriyet döneminde eğitim*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Korkut, H. (1997). Türkiye'de üniversiteler için model arayışı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1, 65-79.
- Korkut, H. (2001). *Sorgulanan yüksek öğretim*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Küçükcan, T. & Gür, B. S. (2009). *Türkiye'de yükseköğretim karşılaştırmalı bir analiz*. Ankara: SETA Yayınları.

- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2016). *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2015/2016*. [Çevrim-içi: http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_03/18024009_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2015_2016.pdf, Erişim tarihi: 17 Mart 2016.]
- Moğolistan Anayasası. [Çevrim-içi: <http://www.legalinfo.mn/law/details/367?lawid=367>, Erişim tarihi: 28 Nisan 2016.]
- Moğolistan Eğitim Kanunu. [Çevrim-içi: <http://www.legalinfo.mn/law/details/9020>, Erişim tarihi: 28 Nisan 2016.]
- Moğolistan Yükseköğretim Kanunu. [Çevrim-içi: <http://www.legalinfo.mn/law/details/251>, Erişim tarihi: 28 Nisan 2016.]
- Mutlu, L. (1997). *Eğitim düşünceleri - dünyada ve Türkiye’de yükseköğretim*. İstanbul: Ana Yayıncılık.
- OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) (2008). *Mongolia: Education Sector*. [Çevrim-içi: <http://www.oecd.org/countries/mongolia/42227981.pdf>, Erişim tarihi: 27 Ocak 2016.]
- Ötken, N. (1973). *Atatürk döneminde darülfünun reformu*. İzmir: Ege Üniversitesi Rektörlük Yayınları.
- Öztürk, S. (2006). Üniversitelerin yapısal ve işlevsel değişiminde üniversite özerkliğinin yeniden tanımlanması veya özerklik kavramı ve üniversite özerkliği. *Bilim Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 6 (4), 45-62.
- Sanjaabadam, S. (2011). *Moğolistan eğitim – öğretim kalitesi: Tarihsel açıdan*. Ulanbator: Bitpress Yayıncılık.
- Sarpkaya, R. (Ed.) (2013). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. (4. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Silova, İ. ve Heyneman, S. P. (2007). Education and the crisis of social cohesion in Azerbaijan and Central Asya. *Comparative Education Review*, 51 (2), 159-180.
- Sencer, M. (1990). *İnsangücü planlaması ve üniversite – yükseköğretimde sorunlar ve çözümler*. Üniversite Öğretim Üyeleri Derneği. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Şeremet, M. (2015). Türkiye ile İngiltere yükseköğretimindeki uluslararasılaşma politikalarına karşılaştırmalı bir yaklaşım. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 5 (1), 27-31.
- Şişman, M. (2015). *Eğitim bilimine giriş*. (14. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Şimşek, B. Ve Bakır, S. (2016). Uluslar arası öğrenci hareketliliği ve Atatürk Üniversitesinin uluslararasılaşma süreci. *Ankara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 5, 509-542.
- Tekeli, İ. (1980). *Toplumsal dönüşüm ve eğitim tarihi üzerine konuşmalar*. Ankara: Mimarlar Odası Yayınları.
- Timur, T. (2000). *Toplumsal değişim ve üniversiteler*. Ankara: İmge Kitabevi.

- Tsanjid, A. (2011). *Moğolistan eğitim yönetiminin yeniliği*. Ulanbator: Bitpress Yayıncılık.
- Tural, N. K. (2002). *Küreselleşmenin üniversite üzerine etkileri: Çeşitli ülkelerden örnekler*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tungalag, B. (2011). *Mongolian higher education reform during the transition to a democratic and market-based society 1990-2010*. Unpublished Doktoral Dissertation. University of Pittsburgh.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). [Çevrim – içi: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21510>, Erişim Tarihi: 23 Ocak 2016.]
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. [Çevrim – içi: https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2016.pdf, Erişim Tarihi: 24 Ocak 2016.]
- Türküoğlu, A. (1985). *Fransa, İsveç ve Romanya eğitim sistemleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Basımevi.
- TÜSAİD (Türkiye Sanayiciler ve İşadamlar Derneği) (2008). *Türkiye’de yükseköğretim: eğilimler, sorunlar ve fırsatlar*. İstanbul: TÜSAİD Yayını. [Çevrim – içi: <http://www.tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/1953-turkiyede-yuksekogretim-egilimler-sorunlar-ve-firsatlar>, Erişim Tarihi: 23 Ocak 2016.]
- Unat, F. R. (1964). *Türkiye eğitim sisteminin gelişmesine tarihi bir bakış*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) (2011). *World Data on Education*. [Çevrim-içi: <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002113/211308e.pdf>, Erişim tarihi: 26 Ocak 2016.]
- Ültanır, G. (2000). *Karşılaştırmalı eğitim bilimi: Kuram ve teknikleri*. Ankara: Eylül Yayınevi.
- Weidman, J. C. (1995). Diversifying finance of higher education systems in the third world: The cases of Kenya and Mongolia, *education policy and analysis archives*,3 (5), 1-13. [Çevrim-içi: <file:///C:/Users/DeLL/Downloads/1995-DiversifyingFinanceHiEd.pdf>, Erişim tarihi: 18 Ocak 2016.]
- Weidman, J. C., Bat-Erdene, R., Gerel, O. & Badarç, D. (1997). *Asian higher education: in international handbook and reference guide*. Westport, CT: Greenwood Press.
- Yano, S. (2012). *Overeducated the impact of higher education expansion in post - transition Mongolia*. Unpublished Doctoral Dissertation. University of Columbia.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YÖK (Yükseköğretim Kurulu) (2006). *Türkiye’nin Yükseköğretim Stratejisi Taslağı*. Ankara: T.C. Yükseköğretim Kurulu. [Çevrim – içi: <http://eua.cu.edu.tr/files/turkiyeninyuksekogretimstratejisi.pdf>, Erişim tarihi: 02 Şubat 2016.]

YÖK (Yükseköğretim Kurulu) (2015). *Mevlana Değişim Programı Kitapçığı*. Ankara: T.C. Yükseköğretim Kurulu. [Çevrim-içi: http://www.yok.gov.tr/documents/757816/1380059/Mevlana-Kitapcik-Yeni_08.06.2015_%C4%B0statistiksiz.pdf/13a2eeb0-efbd-4815-b755-56f3f8990d9e, Erişim tarihi: 28 Nisan 2016.]

Yükseköğretim Kanunu. [Çevrim-içi: <http://www.yok.gov.tr/web/denklikbirimi/2547-sayili-kanun>, Erişim tarihi: 12 Ocak 2016.]

YÖK (Yükseköğretim Kurumu) (2015) *Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği*. [Çevrim-içi: <http://www.yok.gov.tr/documents/23233405/23540205/Y%C3%9CKSEK%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M+KAL%C4%B0TE+G%C3%9CVENCES%C4%B0%20Y%C3%96NETMEL%C4%B0%C4%9E%C4%B0.pdf/e5812b5a-5b41-4b2d-a194-25842b4aa315>, Erişim tarihi: 21 Mart 2016.]

YÖK (Yükseköğretim Kurumu) (2016). *Yükseköğretim İstatistik*. [Çevrim-içi: https://istatistik.yok.gov.tr/yuksekogretimIstatistikleri/2016/2016_T1.pdf, Erişim tarihi: 12 Ocak 2016.]

Zayadelder, A. (2011). *Eğitim ekonomisi*. Ulanbator: Mönhiin Üseg Yayıncılık.

EKLER DİZİNİ

EK 1. ETİK KURUL ONAY BİLDİRİMİ

Form: 40

Tez Çalışması Etik Kurul İzin Muafiyeti Formu

12 / 07 / 2016

Hacettepe Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı Başkanlığı'na

Tez Başlığı / Konusu: Moğolistan ve Türkiye Yükseköğretim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmam:

1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır.
2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir.
3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir.
4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirmeye çalışmaları) niteliğinde değildir.

Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kuruldan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

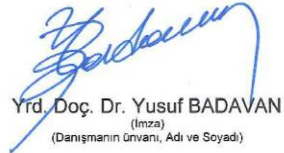
Gantuul ODONT
(Öğrencinin Adı Soyadı, İmzası)

Öğrenci Bilgileri

Adı Soyadı	Gantuul ODONT
Öğrenci No	N11122730
Anabilim Dalı	Eğitim Bilimleri
Programı	Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi
Statüsü	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.

Danışman Görüşü ve Onayı

Çalışmada, iki ülkenin yüksek öğretim sistemlerinin tarihsel gelişim, örgütsel yapı ve yönetsel işleyişleri doküman incelemesi yoluyla elde edilen bilgi ve bulgulara dayalı olarak ortaya konulmaya çalışıldığından, etik kurulu izni alınmasına gerek duyulmamıştır.

Yrd. Doç. Dr. Yusuf BADAVAN
(İmza)
(Danışmanın Ünvanı, Adı ve Soyadı)

EK 2. ORJİNALLİK RAPORU

Turnitin Doküman Görüntüleyici - Google Chrome
https://api.turnitin.com/dv?o=693849875&lang=tr&s=3&u=1053237285

YLTEZGRUBU3 MOĞOLİSTAN VE TÜRKİYE YÜKSEKÖĞ... Roadmap 1/1

Originality GradeMark PeerMark MOĞOLİSTAN VE TÜRKİYE YÜKSEKÖĞRETİM SİSTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ GANTUUL OODONT İPRAHİMCİAN turnitin %13 0 ÜZERİNDEN

MOĞOLİSTAN VE TÜRKİYE YÜKSEKÖĞRETİM SİSTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ

MONGOLIAN AND TURKISH HIGHER EDUCATION SYSTEMS: A COMPARATIVE STUDY

Gantuul OODONT

Ulaanbaatar Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi, Teftiş, Planlaması ve Ekonomi
Bilim Dalı İçin Öngörülen
Yüksek Lisans Tezi
olarak hazırlanmıştır.

2016

Eşleşmeyi Gözden Geçir

1	arsiv.setav.org	İnternet kaynağı	%2
2	eua.leu.edu.tr	İnternet kaynağı	%1
3	yolharitasi.yok.gov.tr	İnternet kaynağı	%1
4	acikerisim.deu.edu.tr	İnternet kaynağı	%1
5	docplayer.biz.tr	İnternet kaynağı	%1
6	portal.firat.edu.tr	İnternet kaynağı	%<1
7	ERDOĞAN, İrfan. "Karş...	Yayın	%<1
8	www.personel.mu.edu.tr	İnternet kaynağı	%<1
9	higheredu-sci.beun.edu...	İnternet kaynağı	%<1
10	slideplayer.biz.tr	İnternet kaynağı	%<1
11	universite-toplum.org	İnternet kaynağı	%<1

SAYFA: 1 / 82 Saklı Metin Raporu 15/1

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

<i>Adı Soyadı</i>	Gantuul ODONT
<i>Doğum Yeri</i>	Moğolistan
<i>Doğum Tarihi</i>	24.09.1985

Eğitim Durumu

<i>Lise</i>	8. Okul. Orkhon İlçesi, Darkhan-Uul İl. Moğolistan.	2003
<i>Lisans</i>	Moğolistan Milli Üniversitesi	2007
<i>Yüksek Lisans</i>	Hacettepe Üniversitesi	2016
<i>Yabancı Dil</i>	Türkçe: Okuma (Çok iyi), Yazma (İyi), Konuşma (Çok iyi) İngilizce: Okuma (İyi), Yazma (İyi), Konuşma (Orta) Rusça: Okuma (İyi), Yazma (İyi), Konuşma (Orta) Moğolca: Okuma (Çok iyi), Yazma (Çok iyi), Konuşma (Çok iyi)	

Akademik Çalışmalar

Yayınlar (Ulusal, uluslararası makale, bildiri, poster vb gibi.)

Odont, G., Çiftçi, V. (2015). <i>Moğolca – Türkçe, Türkçe – Moğolca Konuşma Kılavuzu</i> . Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları
